

Plastproblemet og miljømobilisering

En kvalitativ kasusstudie av WWF- Norges arbeid mot marin plastforsøpling

Søren Bragdø

Masteroppgave ved Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Høst 2019

Antall ord: 29 566

Plastproblemet og miljømobilisering

En kvalitativ kasusstudie av WWF- Norges arbeid mot marin plastforsøpling

Søren Bragdø

© Søren Bragdø

2019

Plastproblemet og miljømobilisering

Søren Bragdø

<http://www.duo.uio.no/>

Antall ord: 29 566

Trykk: CopyCat Sentrum

IV

Sammendrag

Plastforsøpling kan beskrives som et alvorlig globalt miljøproblem med utilstrekkelige løsninger. Denne masteroppgaven er en kvalitativ kasusstudie som undersøker hvordan WWF-Verdens naturfond arbeider for å påvirke målaktørers atferd på området marin plastforsøpling og hvordan dette bidrar til å fremme praktiske tiltak på dette saksfeltet. Undersøkelsen gjennomføres ved å studere samhandlinger mellom WWF, og tre ulike målgrupper for WWF – andre miljøorganisasjoner (her HNR), private selskaper (Hurtigruten), og offentlig myndigheter (Klima- og miljødepartementet). Det empiriske grunnlaget for denne oppgaven stammer fra semistrukturerte eliteintervjuer med representanter fra ovennevnte aktører, samt offentlig tilgjengelige dokumenter. Analysen utføres gjennom en teoriledet undersøkelse av samhandlingen i lys av Keck og Sikkinks teori om saksfremmende nettverk. Det teoretiske rammeverket fremhever virkemidler og utfordringer, som blir drøftet i lys av det empiriske materialet for å belyse arbeidsmåten, og evnen til å påvirke målgruppene slik at tiltak iverksettes.

Funn gjort i denne studien er at man kan beskrive WWFs arbeid i plastsaken i to faser. Første fase består av å løfte saken opp på dagsorden og skape bevisstgjøring og engasjement. Dette gjøres i fellesskap med aktører som er villige til å samhandle basert på sammenfallende mål. Den andre fasen består i å mobilisere allierte til å legge press på aktører ved bruk av lobbying, samt hold dem ansvarlige når ikke en aktør lever opp til forventningene. Det fremstår i analysen at WWF har oppnådd innflytelse i samfunnet på to måter. Den første måten er direkte ved å WWF selv legger press på selskaper. Den andre måten er indirekte, og skjer når en alliert aktør legger press på andre aktører gjennom samhandling med WWF. Informasjonsarbeid og press er sentralt i arbeidet, og har ledet til flere praktiske tiltak i kampen mot marin plastforurensing. Samtidig er det også funn som viser at WWFs ekspertise i mindre grad er avgjørende for å fremme praktiske tiltak. Dette fremstår som en konsekvens av at plastsaken ikke lenger er en nisjesak som hovedsakelig miljøorganisasjoner har kunnskap om.

Forord

Endelig er siste punktum satt!

Oppgaven er ferdig, og jeg sitter igjen med gode erfaringer. Jeg har hatt både oppturer og nedturer. Det har vært slitsomt, men lærerikt og spennende å lære om plastproblematikken, som var helt ny for meg da jeg startet å skrive denne oppgaven. Jeg har fått mange gode venner, drukket generøse mengder *kæffi*, og forlater nå Blindern med mange gode minner.

Tusen takk Olav Schram Stokke, du er en fantastisk veileder! Når jeg i fremtiden tenker tilbake på møtene våre vil jeg minnes alle de gode rådene og hjelpen du bidro med. Du gav 100% gjennom hele prosessen, og for det er jeg veldig takknemlig.

Takk til alle vennene mine på Blindern! Takk for lange pauser, gode innspill, og støtte. Blindern hadde ikke vært den samme uten dere! En spesielt stor takk til Betina, Nora, og Stine Sofie! Hjelpen deres med å korrekturlese har vært uvurderlig, og jeg er sikker på at de som leser denne oppgaven vil sette pris på at dere hjalp meg.

Tusen takk kjære Maria! Du har støttet meg hele veien, hjulpet med korrekturlesing, og gjort dagene mine lysere!

Til sist vil jeg takke informantene mine! Uten deres bidrag hadde jeg ikke kunnet skrive denne masteroppgaven.

Alle feil og mangler er mine alene.

Blindern, november 2019

Søren Bragdø

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	V
Forord	VIII
Innholdsfortegnelse	XI
1 Innledning.....	1
1.1 Problemstilling.....	1
1.2 Aktører og prosjekter.....	3
1.3 Litteratur	4
1.4 Teoretisk rammeverk.....	5
1.5 Metode.....	5
1.6 Disposisjon	6
2 Aktører og plastproblemet.....	7
2.1 Ikke-statlige organisasjoner	7
2.2 WWF- Verdens naturfond	8
2.3 Målgrupper og aktører	8
2.4 Det marine plastproblemet.....	12
3 Teoretisk rammeverk.....	15
3.1 Pluralisme	16
3.2 Saksfremmende nettverk	17
3.3 Arbeid rettet mot individer	19
3.4 Arbeid rettet mot selskaper.....	22
3.5 Arbeid rettet mot nasjonale myndigheter	27
4 Metode.....	33
4.1 Forskningsdesign	33
4.2 Samsvarsdesign	35
4.3 Datainnsamling.....	36
4.4 Kildekritikk.....	37
4.5 Intervju.....	39
4.6 Utvalg og opplysningshåndtering.....	42
4.7 Validitet og relabilitet.....	43
5 Analyse.....	47
5.1 Individer.....	48

5.2	Selskaper.....	56
5.3	Nasjonale myndigheter	64
6	Sammendrag og konklusjon	74
6.1	Miljøorganisasjoner i fokus	74
6.2	Funn	75
6.3	Konklusjon.....	78
	Litteraturliste	80
	Vedlegg	84

1 Innledning

I løpet av de siste årene har miljøorganisasjoner satt plastforurensing på staters og internasjonale organisasjoners agenda. Det er ikke uten grunn at plastforsøpling har fått søkelyset på seg. Det estimeres at 8 millioner tonn dumpes i havet hvert år, som er 15 tonn i minuttet (WWF, 2018b). Vi vet ikke nok om konsekvensene, men plast kan potensielt bevege seg opp i næringskjeden, og er nå påvist i blant annet springvann og bordsalt (Dauvergne, 2018b, s. 24). Dette skaper overskrifter i aviser og andre steder – og voksende oppmerksomhet mot dette problemet fra miljøorganisasjoner og andre aktører. I lys av dette vil jeg i denne masteroppgaven undersøke hva miljøorganisasjoner gjør i arbeidet for å påvirke målaktører til å innføre tiltak mot marin plastforurensing.

1.1 Problemstilling

Problemstillingen som jeg vil belyse i denne masteroppgaven er knyttet til arbeidet WWF-Verdens naturfond (WWF) gjør i plastsaken, og hvordan arbeidet leder til å fremme tiltak hos ulike målgrupper. Problemstillingen er:

Hvordan arbeider WWF for å påvirke ulike målgruppers atferd på området marin plastforsøpling og hvordan bidrar organisasjonen til å fremme praktiske tiltak på dette saksfeltet?

Det er viktig å belyse denne problemstillingen fordi samfunnet endrer synet på plast. Hverken norske myndigheter, eller internasjonale institusjoner har til nå skapt et regelverk som er tilstrekkelig for å stanse marin plastforurensing. I motsetning har WWF og en rekke andre deltakere i nettverk som arbeider mot plastforurensing bidratt til å løfte saken frem, og påvirket aktører til å redusere bruken av plast. Det foreligger relativt lite informasjon om hvordan miljøorganisasjoner arbeider med plastsaken, ei heller hvorvidt innflytelsen de kan tenkes å oppnå, utspiller seg i samfunnet.

I problemstillingen tar jeg sikte på å forklare arbeidet ut fra Keck og Sikkinks (1998, s. 18-25) teori om saksfremmende nettverk, og tar i bruk deres mekanismer som er informasjonsarbeid, symbolmobilisering, press, og ansvarliggjøring. Mekanismene kan bidra til å kaste lys over hvordan WWF søker å påvirke sine målaktører. Ved å fokusere på noen avgrensede plastsatsninger fra WWFs side, har det også vært mulig å belyse om miljøorganisasjonen har bidratt til å fremme praktiske tiltak hos bestemte målgrupper.

Evnen til å påvirke, eller oppnå innflytelse er et sentralt element i arbeidet til WWF, da målet er å bidra til å iverksette tiltak som kan fremme løsninger om plastproblemet.

Dersom jeg kan sannsynliggjøre at samhandlingen mellom WWF og aktørene har ledet til økt engasjement, bidratt til å presse selskaper til å kutte plast, eller på andre måter påvirket arbeidet med å redusere plastproblemet, vil jeg regne dette som at WWF har oppnådd innflytelse og dermed evnen til å påvirke. Jeg vil i denne teksten skille mellom direkte, og indirekte mulighet til å påvirke på ulike måter. For eksempel vil WWF selv bruke direkte press for å påvirke aktører til å innføre tiltak mot marin plastforsøpling. Nettverksmedlemmer vil videre kunne legge indirekte press på andre aktører gjennom samhandling med WWF, ved at for eksempel en aktør som arbeider med WWF setter krav overfor sine leverandører som begrenser bruken av plast. Det sentrale er dermed at nettverksmedlemmene som arbeider med marin plastforsøpling vil kunne påvirke på ulike måter for å oppnå WWFs mål om å redusere marin plastforsøpling.

Studieobjektet i denne undersøkelsen er som nevnt WWF og denne organisasjonens arbeid på et bestemt område, marin plast. Dette valget er gjort på basis av WWFs ledende posisjon som miljøorganisasjon i Norge, og fordi deres arbeid skjer gjennom samhandling med selskaper, politiske aktører- og samfunnet (WWF, 2018a). En miljøorganisasjon som primært gjennomfører oppryddingsarbeid av marint avfall, eller kun protesterer mot gjeldende politikk, ville vært dårlig egnet til å besvare problemstillingen. WWF arbeider med å påvirke og engasjere fra «bunnen og opp», gjennom å skape engasjement i befolkningen, selskaper, og til sist myndighetene. I lys av dette vil en miljøorganisasjon av WWFs type, være godt egnet for denne undersøkelsen. Jeg har valgt å belyse problemstillingen ved å velge ut tre aktører som gir oversikt over WWFs arbeid på forskjellige nivåer. Dette valget ble tatt på bakgrunn av en rapport fra FNs miljødag i 2018, hvor enkeltindivider, selskaper, og nasjonale myndigheter ble fremstilt som sentrale aktører for å løse plastproblemet (UN Environment, 2018). Aktørene som jeg vil bruke for å belyse problemstillingen er Hold Norge Rent (HNR), Hurtigruten, og Klima- og miljødepartementet.

De tre ovennevnte representerer tre typer målgrupper for WWF – andre miljøorganisasjoner, private selskaper, og offentlige myndigheter. Dette utvalget av aktører vil bidra til å kaste lys over problemstillingen min ved å gi en dekkende beskrivelse av WWFs målaktører. For å forstå hvordan innflytelse kan tenkes å utspille seg i samfunnet, må aktørene ses i sammenheng da de mest sannsynlig påvirker hverandre. Det vil si at det ene kasuset danner grunnlaget for at WWF oppnår innflytelse hos det neste, og så videre.

1.2 Aktører og prosjekter

I denne oppgaven analysere jeg samhandlingen mellom WWF og HNR, Hurtigruten, og Klima- og miljødepartementet. Samhandlingen består av spesifikke prosjekter som aktørene har arbeidet med, sammen med WWF, og dette er grunnen til hvorfor disse aktørene er interessante for min undersøkelse, da de kan bidra til å belyse arbeidet til WWF.

I denne oppgaven tar jeg i bruk Keck og Sikkinks (1998) teori om saksfremmende nettverk for å forklare hvordan en rekke ulike typer organisasjoner som samhandler på dette saksfeltet, og deltar i arbeidet. WWF har ikke et kunnskapsmonopol på plasticsaken, og aktører, slik som andre miljøorganisasjoner, selskaper, stater, og individer, vil kunne delta som nettverksmedlemmer, eller allierte aktører som fremmer saken. Samhandlingen mellom slike aktører og WWF brukes til å forklare hvordan miljøbevegelsen bruker sine nettverk til å legge press på forskjellige deler av samfunnet, med sikte på å bidra til en løsning på plastproblemet.

Hold Norge Rent og Strandryddeuka

Hold Norge Rent arbeider for å skape en folkebevegelse mot plast, gjennom blant annet strandrydding (HNR, 2019b). Dette kasuset knyttes opp til holdningsskaping ved plastbruk, og er basert på Strandryddeuka¹ – et arrangement som arrangeres i samhandling med WWF (HNR, 2019d), (WWF, 2018b). Samhandlingen er myntet på å påvirke enkeltindivider gjennom å

¹ Strandryddeuka ble tidligere omtalt som strandryddedagen. I denne oppgaven vil kun Strandryddeuka bli brukt.

illustrere plastproblemet i strandryddeaksjoner, rydde marint avfall fra nærområdene, samt virke forebyggende.

Hurtigruten og Plaststafetten

Hurtigruten er et selskap med et bredt miljøengasjement, og bidrar til plastsaken gjennom et felles opprop til å delta i Plaststafetten med WWFs (WWF, 2018c), (Hurtigruten, 2018b). Kasuset er ment å illustrere WWF sitt arbeid for å endre tankesettet bransjer har overfor plast, samt endre forbrukernes forventninger av selskaper. Hvis WWFs samhandling med Hurtigruten lykkes, vil miljøorganisasjonen potensielt være i stand til å legge direkte press på andre selskaper, eller indirekte ved å bidra til at Hurtigrutens engasjement blir et konkurransefortrinn, og kan påvirke konkurrenter til å følge selskapets eksempel.

Klima- og miljødepartementet og Fishing for litter

Klima- og miljødepartementet startet i 2016 et prøveprosjekt som heter *Fishing for litter*, og WWF bidro til prosjektets iverksettelse (WWF, 2018b), (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45). Prosjektet er et av de tidligste prosjektene om marin forsøpling som i hovedsak dreier seg om plast, og fremstår som en konsekvens av direkte- og indirekte påvirkning fra WWF (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45). Innflytelse hos myndighetene fremstår som et av WWFs fremste mål, og god samhandling vil kunne bidra til at WWF oppnår sine mål gjennom indirekte innflytelse via lovpålagt plastreduksjon. Samtidig vil WWFs tilgang på beslutningstakere være viktig for å få frem praktiske tiltak som WWF anser som viktige. Arbeidet med myndighetene vil videre kunne påvirke internasjonalt, hvis WWF er i stand til å bruke sin innflytelse og påvirke myndighetene, kan miljøorganisasjonen få drahjelp til å redusere hvor mye plastavfall som ender i havet.

1.3 Litteratur

Det finnes svært lite litteratur som beskriver WWFs arbeid og samhandling med de valgte aktørene utenom avisartikler, pressemeldinger, stortingsmeldinger, eller aktørenes egne

internettsider (Vogt, 2018), (Hurtigruten, 2018a), (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017), (WWF, 2018b). Det finnes noen vitenskapelige artikler som omtaler miljøorganisasjoners arbeid i plastsaken på generell basis, slik som Dauvergne (2018a), men tilgangen på litteratur er begrenset om dette fenomenet i norsk sammenheng. I lys av dette har jeg gjennomført intervjuer som støtter den litteraturen som foreligger, og bidrar til å gjøre denne oppgaven gjennomførbare.

1.4 Teoretisk rammeverk

Oppgavens teoretiske rammeverk er som nevnt oppbygd rundt Keck og Sikkinks (1998) teori om saksfremmende nettverk. Dette støttes av supplerende teoretiske bidrag om grønnvasking, partnerskap, og arbeidskoordinering (C. Park & Allaby, 2017), (Shawki, 2011), (Andonova, 2014), (S. Park, 2013). I lys av det samlede teoretiske rammeverket har jeg utarbeidet noen brede hypoteser, der forventede funn beskrives for hvert kasus. Deretter undersøker jeg hvorvidt disse forventningene avspeiles i det empiriske materialet.

De teoretiske mekanismene jeg vil undersøke i mine kasus er informasjonsarbeid, symbolmobilisering, press, og ansvarliggjøring (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-25). Disse bidrar til å beskrive hvordan WWF arbeider i samhandling med de utvalgte aktørene, og hva miljøorganisasjonen legger vekt på i arbeidet. Videre vil fremgangsmåten til WWF peke på hvordan innflytelse er oppnådd, og hvordan dette har påvirket og ledet til tiltak. Dette kan for eksempel være igjennom direkte press fra WWF, eller indirekte via en alliert. På denne måten vil det teoretiske rammeverket støtte problemstillingens gjennomføring, og bidra til å strukturere analysen.

1.5 Metode

Denne masteroppgaven er en kvalitativ kasusstudie av WWFs arbeid og innflytelse i plastsaken. Aktørene som er valgt ut som kasus er: Hold Norge Rent, Hurtigruten, og Klima- og Miljødepartementet, der jeg skal undersøke prosjekter som blir gjennomført i samhandling med WWF. De primære empiriske kildene er intervjuer, og primær- og sekundærlitteratur om de tre

aktørens prosjekter som blir gjennomført i samhandling med WWF. Litterære kilder er hentet fra akademiske publikasjoner, offentlig dokumenter, rapporter, pressemeldinger, avisartikler, og aktørens internettsider. Intervjuene som er utført er med nøkkelinformanter knyttet til kasusene i denne oppgaven. Slike intervjuer var nødvendig ettersom informantene besitter informasjon om samhandlingen som ikke er tilgjengelig gjennom andre kilder. Jeg triangulerte deretter intervjudata ved å etterprøve en informants svar i lys av motpartens svar for hvert kasus². Dette gjelder ikke for Hurtigruten, som dessverre ikke stilte til intervju. Informantene er anonymisert fordi det kan bidra til at de ville føle seg mer komfortable i intervjusituasjon, som kan lede til at informantene forteller elementer av arbeidet, som ellers ville vært tilbakeholdt.

1.6 Disposisjon

I denne masteroppgaven skal jeg presentere følgende kapitler. I kapittel 2 beskriver jeg WWF og aktørene som undersøkes i denne kasusstudien, og videre hvilke utfordringer plastforurensing kan lede til. I kapittel 3 fremlegger jeg det teoretiske rammeverket, samt hypotesene som beskriver forventede funn for hvert kasus. I kapittel 4 forklarer jeg metodiske betraktninger, før jeg i kapittel 5 gjennomfører analysen av hvordan WWF arbeider for å påvirke aktører til å iverksette tiltak mot marin plastforsøpling. Til sist vil jeg oppgi funn, og besvare problemstilling i form av en konklusjon i kapittel 6.

² Se vedlegg for intervjuguide og informasjonsskriv

2 Aktører og plastproblemet

I dette kapitlet vil jeg beskrive aktørene som denne oppgaven undersøker, og gi en kort innføring i farene med marin plastforsøpling. Den første delen av kapitlet vil definere transnasjonale ikke-statlige organisasjoner, som WWF faller innunder. Deretter vil jeg beskrive WWF som miljøorganisasjon og forklare hvorfor det er viktig for slike organisasjoner å legge press på forskjellige samfunnsaktører. Jeg vil videre presentere aktørene som er tilknyttet WWFs arbeid. Dette danner basisen for analysen av WWFs arbeid- og innflytelse, i kapittel 5. Til sist vil jeg beskrive farene med plastforurensing, som er årsaken til at WWF arbeider aktivt med plastproblemet.

2.1 Ikke-statlige organisasjoner

En ikke-statlig organisasjon (NGO) kan beskrives som følger:

“NGOs are any organized groups of people that are not direct agents of individual governments, not pursuing criminal activities, not engaged in violent activities, and not primarily established for profit-making purposes” (Willets, 2011).

En transnasjonal ikke-statlig organisasjon er en utvidelse av dette begrepet, gjennom å strekke begrepet til å inkludere en organisasjons arbeid og tilstedeværelse i flere stater (Dowrie, 2014, s. 176-181). Arbeidsoppgavene til slike organisasjoner er gjerne knyttet til menneskerettigheter eller klimaaktivisme, og WWF faller innenfor denne definisjonen. I denne teksten vil jeg ofte referere til WWF som en miljøorganisasjon på grunnlag av deres arbeid med klima- og miljø saker, i tillegg til at WWF beskriver seg selv som en miljøorganisasjon (Andersen, 2017), (WWF, 2018a).

2.2 WWF- Verdens naturfond

WWF som miljøorganisasjon vil være utgangspunktet for denne masteroppgaven. Jeg vil videre bruke samhandlingen mellom WWF og de ulike målaktørene, som presenteres i kapittel 2.3 til å undersøke det valgte forskningsspørsmålet.

Miljøorganisasjonen har arbeidet i Norge siden 1970, og er en del av det internasjonale WWF nettverket (WWF, 2018a). Nettverket styrker WWFs mulighet til å fange opp problemer og mobilisere ressurser, samt bruke nettverket til å engasjere allierte aktører³ (WWF, 2018a). WWFs nettverk er representert i mer enn 80 stater, og ansetter rundt 6000 personer (WWF, 2018a). Selv om WWF- Norge er tilknyttet det internasjonale nettverket, opererer WWF- Norge selvstendig, og fokuserer spesielt på naturverdier samt naturmangfold (WWF, 2018a). Plastproblemet er en del av dette fokuset, og WWF har i økende grad arbeidet med denne problematikken siden den første Strandryddeuka, som ble gjennomført i fellesskap med HNR i 2012 (WWF, 2018b). Videre driver denne miljøorganisasjonen med nasjonalt- og internasjonalt arbeid. Av internasjonale prosjekter støtter blant annet WWF ulike naturvernsprosjekter, som videre finansieres av blant annet NORAD og utenriksdepartementet (WWF, 2018a).

Aktørtyper beskriver forskjellige grupper i samfunnet. For eksempel tilhører Hurtigruten aktørgruppen selskaper. WWFs arbeid i plastsaken er i all hovedsak rettet mot tre slike typer aktører. Disse er individer, selskaper, og myndigheter.

2.3 Målgrupper og aktører

Aktørtypene som jeg undersøker i denne oppgaven er hentet fra en rapport som ble utarbeidet i forbindelse med FNs miljødag i 2018, der individer, selskaper, og nasjonale myndigheter fremstår som sentrale aktører i arbeidet med å løse plastproblemet (UN Environment, 2018, s. 6-11). Disse aktørene vil bidra til å forstå hvordan WWF arbeider i plastsaken, samt om dette har ledet til at miljøorganisasjonen har påvirket aktørene til å gjennomføre tiltak mot marin plastforurensing. Ut fra disse aktørgruppene har jeg identifisert tre studieobjekter som

³ Allierte aktører omtales i oppgaven ofte som nettverksmedlemmer da de på forskjellige måter bidrar til å nå WWFs mål.

gjennomfører plastengasjementer sammen med WWF. Disse aktørene er Hold Norge Rent, Hurtigruten, og Klima- og miljødepartementer.

Individer og Hold Norge Rent

Valgene enkeltmennesker tar påvirker plastproblemet. Dersom mange nok er engasjert i plastsaken, vil selskaper bli oppfordret til å gjøre miljøtiltak. Videre kan politikere bruke plastsaken til å sanke stemmer på valgdagen. WWF vil dermed forsøke å påvirke enkeltindivider, som deretter vil legge press på andre aktører. For å undersøke hva WWF gjør, vil jeg studere HNRs arrangement «Strandryddeuka», som gjennomføres av HNR i fellesskap med WWF.

Den ideelle foreningen HNR er med på å redusere forsøpling ved å skape folkeengasjement og organisere oppryddingsarbeid (HNR, 2019b). Målene til HNR er å forebygge forsøpling, skape engasjement rundt opprydding, og bidra til kunnskap om forsøplingsproblemet (HNR, 2019b). Deres hovedarrangement er Strandryddeuka, og HNR bidrar i den forbindelsen med viktig koordinering av frivillig engasjement for oppryddingsarbeidet (HNR, 2019b). Kunnskap arkiveres i HNRs ryddeportal, som er et nyttig verktøy for å få oversikt over hvor mye avfall som finnes i skjærgården (HNR, 2018). I forbindelse med arrangementet har HNR flere viktige medlemmer som inngår i et partnerskap med organisasjonen, slik som kommuner, selskaper, og institusjoner, som hver og en bidrar på ulike måter (HNR, 2019b), (HNR, 2019c). Hvert år bidrar de frivillige videre til å rydde strender og øyer for marint avfall. Samtidig oppfordrer HNR befolkningen til å opprette «ryddelag» og å «adoptere» strender i deres nærområder (HNR, 2019b), (HNR, 2019a). Alle oppfordres til å bidra med funndata til ryddeportalen, og dermed vil organiseringen og arkiveringen som gjøres av HNR bidra med viktig informasjon og bevisstgjøring i plastsaken (HNR, 2019e).

Samhandlingen mellom WWF og HNR som studeres i denne oppgaven, er Strandryddeuka. WWFs deltakelse startet i 2012, med siktemål om å bidra med ressurser som kan fremme arrangementet, og er dermed en viktig deltaker, i kraft av sitt store nettverk og sin evne til å nå ut med informasjon til samfunnet (WWF, 2018b). Plast er et praktisk materiale, men individer i samfunnet må informeres og overbevises om problematikken knyttet til håndteringen av de enorme plastmengdene som hvert år skapes, og at tiltak mot marin plastforsøpling er nødvendig. Dersom samhandlingen er vellykket, vil et eventuelt folkelig engasjement kunne bidra til å øke

interessen for plastproblemet i samfunnet generelt. Deretter vil dette bidra til at WWF får økt dekning til å legge press på selskaper og myndigheter.

Selskaper og Hurtigruten

Selskaper er en sentral målgruppe for en miljøorganisasjon, ettersom WWF kan legge press på en aktør, og bruke deres engasjement til å påvirke atferden til andre selskaper i samme, eller ulike bransjer. Samtidig vil aktørene kunne oppnå legitimitet ved å gjennomføre samfunnsaktuelle miljøtiltak. Hvis WWF lykkes i dette arbeidet, vil forholdene kunne bli lagt til rette for å bruke alternative produkter, i stedet for plastprodukter. Dette vil igjen skape et økonomisk insentiv i form av økt etterspørsel etter mer miljøvennlige eller bæredyktige alternativer. Hvis dette er tilfellet, kan WWF bruke disse erfaringene til å presse selskaper til å innføre ulike plasttiltak gjennom for eksempel offentlig opprop i medier.

Et selskap som har på marineplastområdet gjennomført et godt miljøtiltak er Hurtigruten, og dette er grunnen til at jeg har valgt å undersøke dette selskapet,

Hurtigruten er et selskap som selger skipsreiser gjennom rutetrafikk langs Norge eller turer til utlandet. Selskapet seiler langs kysten, og dermed er det i deres interesse å holde havet rent. Dette har årsak i at en dårlig kundeopplevelse, i form av forsøpling langs kysten, kan påvirke selskapets salgsinntekter. Likevel går Hurtigruten lengre enn hva som er vanlig i cruisebransjen for klima- og miljøsakene. Selskapet faser ut engangsplast, styrer unna tungolje, og bruker biogass og elektrisitet på sine skip, samt bidrar til å informere passasjerer på sine ekspedisjonsturer om miljøproblemer (Hurtigruten, 2018b). Hurtigruten fremstår som et selskap der klima- og miljøhensyn er en del av produktet som selges. Dette sikrer trolig mot å øke deres legitimitet overfor omgivelsene. For WWF er Hurtigruten derfor en mulig alliert i plastsaken. Ved å involvere Hurtigruten kan WWF øke sin sjanse for å påvirke andre liknende selskaper.

Plaststafetten er et fellesopprom fra WWF og Hurtigruten om å redusere plasten i havet (WWF, 2018c). Plaststafetten består av en rekke forpliktelser, herunder avskaffelse av unødvendig engangsplast innen 2020, deltagelse i strandryddeaksjoner, samt stille krav overfor leverandørene (WWF, 2018c). Oppropet tok sikte på å få flere selskaper til å delta, og dermed er dette en god mulighet for WWF til å påvirke andre selskaper. Det kan tenkes å være dyrt å

gjennomføre slike miljøtiltak, så utfordringen for WWF er å gjøre tiltaket attraktivt eller vanskelig å unngå, ved for eksempel å omtale et selskap som fremtidsrettet, eller påføre offentlig skam dersom et selskap avstår. Hurtigruten trengte dog lite overbevisning. Selskapet faset ut unødvendig engangspplast før sommeren i 2018, og har også arrangert strandryddeaksjoner siden (Hurtigruten, 2018a), (Dalseg, 2018). Dette kan medføre at Hurtigruten er en ypperlig partner for WWF i plastsaken, og som kan legge press på myndighetene i å regulere bruken av plast.

Myndighetene og Klima- og miljødepartementet

Myndighetene kan anses som den viktigste gruppen WWF søker å oppnå innflytelse over. Myndighetene kan nås gjennom generelt informasjonsarbeid, og via allierte aktører i miljøbevegelsen. Slikt arbeid kan lede til regelendring, og det vil igjen være svært effektivt, i kampen mot plast. Likevel må det trolig foreligge støtte for dette hos aktørgruppene. Hvis WWF og andre allierte i miljøbevegelsen oppnår innflytelse hos individer, selskaper, og myndighetene, kan myndighetene senere ta plastsaken til den internasjonale arenaen. Et av de tidlige tiltakene mot marin forsøpling var FFL som ble vedtatt som prøveprosjekt etter press fra WWF (WWF, 2018b).

Fishing for litter (FFL) er et prøveprosjekt i regi av Klima- og miljødepartementet, men drevet av SALT som skaper et insentiv for fiskerinæringen til å levere marint avfall til gjenvinning (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45). Prosjektet startet i Nederland, og er innført i en rekke europeiske stater (Fishing For Litter, 2019). Prosjektet hadde oppstart i 2016, og var planlagt å vare i 2 år, ut 2017, men dette ble utvidet (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45). I 2018 anerkjente regjeringen at marin plastforsøpling var blant verdens største miljøutfordringer, og utvidet prosjektet frem til 2019 (Klima- og miljødepartementet, 2018), (Johnsen, 2019). Prøveprosjektet bidrar til at fiskerinæringen leverer avfall, som fanges i garn og annet fiskeutstyr, gratis, til avfallsstasjoner i havnene (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45). Prosjektets primære mål er kunnskap og erfaringer, men oppryddingsarbeidet medførte at i det 2017 ble levert inn 74 tonn avfall gjennom prosjektet, men dette er en relativt liten andel av avfallet som er i sjøen (Klima- og miljødepartementet, 2018). WWF var interessert i å sette fokus på marint avfall på dette tidspunktet, og bidro til at FFL ble realisert (WWF, 2018b).

Samhandlingen mellom Klima- og miljødepartementet og WWF skjer gjennom både formelle, og uformelle møter slik som innspillmøter, opprop, brev, og møter. WWF hadde på dette tidspunktet ervervet god kunnskap om plastproblemet, i tillegg til god problemforståelse og til dels oversikt over gode tiltak (WWF, 2018b). Utfordringen for WWF i dette kasuset er å overbevise beslutningstakere om at dette er en sak som er viktig nok til å ta tak i. WWFs rolle i prosjektet vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven, ettersom mye av forløpet i saken kom frem i intervjuene relatert til saken.

Plastproblemet kan løftes opp gjennom målrettet arbeid med individer, selskaper, og myndigheter. I den neste delen vil jeg forklare hvorfor det er viktig at WWF arbeider med å påvirke disse aktørene for å redusere marint avfall, basert på skadepotensialet til plastavfall.

2.4 Det marine plastproblemet

Plastproblemet er en del av det større bildet av klima- og miljøproblemet, som blir mye omtalt i dagens medier. I denne delen vil jeg beskrive problemets egenart, og hvilke utfordringer som kan oppstå som konsekvens av de 150- 200 millionene tonn plast som har blitt dumpet i havet, siden masseproduksjonen av plast startet på 40-tallet (WWF, 2018b), (Jambeck et al., 2015, s. 770), (Dauvergne, 2018b, s. 24).

Plastproblemets egenart

Det estimeres at det dumpes omtrent 8 millioner tonn plast i havet hvert år (Jambeck et al., 2015, s. 768-771), (WWF, 2018b). Havet er fortsatt en søppelplass for menneskeheten, men i motsetning til andre materialer, blir ikke plast nedbrutt. Dermed akkumulerer plastavfallet seg, og i dag finnes ingen bindende avtaler som straffer stater som tillater plastforurensing (UN Environment, 2017, s. 11). Denne utfordringen kan ses i lys av «allmenningens tragedie», som beskriver hvordan en fellesressurs brukes uten regulering. Alle ønsker mest mulig ettersom det er til gevinst, men til slutt taper alle når ressursen er ødelagt eller oppbrukt (Thorsen, 2018), (Hardin, 1968). Havet er en slik delt ressurs, og når samfunnet ikke regulerer den, står vi i fare for å potensielt ødelegge økosystemet helt. WWF skriver på sine sider at overfiske og annen menneskelig aktivitet har medført 40% tap av dyrelivet i havet siden 1970 (WWF, 2019a).

WWF ønsker å holde stater ansvarlige for dette. En av deres høyeste prioriteringer er derfor en global og bindende havavtale (WWF, 2019a).

Som konsekvens av dagens manglende system ender enorme mengder plast i havet. Plast som forblir i havet brytes til slutt ned til makro- mikro- og nanoplast.

Den største typen av småbiter er makroplast, og er over 5 millimeter (Eriksen et al., 2014, s. 5), (Bonanno & Orlando-Bonaca, 2018, s. 148). Dette kan være plast som plukkes under ryddeaksjoner slik som plastflasker og fiskeutstyr. Hvis derimot ikke makroplast fjernes fra havet kan den til slutt brytes ned til svært små partikler gjennom friksjon i fjæra, eller på åpent hav. Når plastbitene er mindre enn 5 millimeter regnes de som mikroplast (Dauvergne, 2018a, s. 2,11). Mikroplast stammer ikke bare fra friksjon. Mesteparten stammer fra vaskevannet fra polyesterklærne vi bruker, bildekkene fra bilen, eller tannpastaen med mikrogranuler (Dauvergne, 2018a, s. 11). Den siste formen plast er nanoplast, og denne er svært liten, gjerne mindre enn 1 mikrometer (Hallanger, Gabrielsen & Norsk, 2018, s. 6). Vi vet foreløpig lite om nanoplast, men denne formen for plastavfall er trolig den farligste av de tre.

Plast vil normalt ikke brytes ned naturlig i naturen. Plast som annonseres som «nedbrytbar» har ofte behov for svært gode forhold, som ikke alltid kan gjenskapes i naturen (Hallanger et al., 2018, s. 5-6). Det er samtidig svært utfordrende å vite hvilke plastprodukter som kan brytes ned. Det annonseres sjeldent hvilke kjemiske forbindelser et nedbrytbart plastprodukt har, og dermed er det vanskelig å peke på en produsent og varsle om grønnvasking. Nedbrytbar plast krever videre som oftest UV stråling for å brytes ned (Hallanger et al., 2018, s. 6). Over tid vil UV strålingen føre til at plasten falmer og blir sprø, men når dette skjer i havet vil plasten trolig synke, og dermed ikke motta UV stråling (Hallanger et al., 2018, s. 6). Årsaken til dette er at plast mister sine flyteegenskaper over tid når sedimenter fester seg på mindre plastbiter (Hallanger et al., 2018, s. 5-6). Når plastbitene faller til havbunnen, senkes også temperaturen. Det er også lite lys og mindre friksjon fra bølgene, som til sammen reduserer sjansen for at plasten brytes ned (Hallanger et al., 2018, s. 6).

Plastforurensing er nå påvist i alle verdenshavene, samt springvann, og flaskevann (Dauvergne, 2018b, s. 24). Dette medfører at vi trolig spiser plast gjennom maten vår, ettersom plast beveger seg oppover næringskjeden (Bank, 2019), (Dauvergne, 2018b, s. 24). Vi vet forholdsvis lite om hva konsekvensene av dette vil bli. Vi vet at makroplast kan være skadelig for dyr og fisk som vikles inn i plastavfall, og dør av drukning eller sult (Hallanger et al., 2018, s. 11-12).

Mikroplast kan samtidig lekke kjemikalier, og dermed forgifte oppover næringskjeden (Vogt, 2018), (Hallanger et al., 2018, s. 13). Det foreligger dog få beviser for at dette vil skje. Mikroplast er ikke lite nok til å trenge gjennom cellemembranen og gjøre skade på lymfesystemet, som er hva som kan være skadelig, ellers vil ikke plasten akkumuleres (Vogt, 2018). Nanoplast vil derimot være i stand til akkumuleres i kroppen, men Vogt (2018) påpeker at det fortsatt er få beviser ettersom vi mangler kunnskap om dette. Nanoplast er mikroskopisk at det er svært vanskelig å forske på mengden som finnes i vannet. Ytterligere forskning på dette er dermed nødvendig for å danne et fullstendig bilde av skadepotensialet (Vogt, 2018).

Usikkerhet

Forskningen på plast er i et tidlig stadium, og vi vet ennå ikke om, eller i hvilken grad plast vil vise seg å være farlig for mennesker. Vi vet derimot at det er farlig for annet liv, og at det er en uting som forblir i naturen i svært lang tid. Samtidig produseres stadig ny plast hver dag, og mesteparten av denne plasten blir ikke gjenvunnet (Andrady, 2017, s. 13).

Selv om mye er uklart har plastsaken oppnådd mye oppmerksomhet i samfunnet. I neste kapittel vil jeg beskrive mekanismene som gjør at WWF er i stand til påvirke samfunnet. Dette belyser jeg ved å bruke Keck og Sikkinks teori om saksfremmende nettverk (Keck & Sikkink, 1998).

3 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for denne masteroppgavens teoretiske rammeverk. I lys av det teoretiske rammeverket vil jeg fremlegge antagelser som bidrar til å forklare hvordan WWF arbeider for å påvirke målaktørene, og hvordan dette bidrar til å fremme praktiske tiltak mot marin plastforurensing. Arbeidsmåten, og hvordan WWF kan påvirke drøftes primært ut fra det teoretiske verket fra Keck og Sikkinks bok som omhandler transnasjonale saksfremmende nettverk (1998).

Teoriens hovedfokus er på hvordan saksfremmende nettverks arbeid kan utføres og hvordan disse påvirker ulike typer aktører i tandem med supplementære teoretiske bidrag slik som grønnvasking, CSR og arbeidskoordinering (C. Park & Allaby, 2017), (Landon-Lane, 2018), (S. Park, 2013). De teoretiske bidragene som inngår i dette kapitlet, tar sikte på å gi en helhetlig forståelse av arbeidet til WWF. Dette er gjort fordi hvis undersøkelsen var begrenset til én organisasjon, ville dette gitt en begrenset forklaringskraft i analysen. Arbeid og påvirkningskraft studeres ved å drøfte hvordan WWF har brukt fremgangsmåtene som fremstilles av Keck og Sikkink (1998), og deretter hvordan arbeidet har påvirket målaktørene slik at praktiske tiltak har blitt iverksatt for å redusere mengden marint avfall. Fremgangsmåtene til Keck og Sikkink (1998) presenteres i detalj senere i dette kapitlet. Jeg vil presentere en forventet fremgangsmåte som går inn på antagelser om WWFs arbeidsmåte rettet mot målgruppene. Disse forventningene beskriver hvilke mekanismer som kan forklare arbeidet til WWF, og hvordan miljøorganisasjonen påvirker slik at målgruppene innfører praktiske tiltak mot marin plastforurensing.

Dette kapitlet vil begynne med en kort fremstilling av pluralisme, deretter vil jeg fremlegge Keck og Sikkinks teori om saksfremmende nettverk og dets mekanismer. Til sist vil jeg fremlegge fremgangsmåtene WWF kan bruke mot aktørgruppene fremlegges, samt forventningene som leder drøftingen i kapittel 5.

3.1 Pluralisme

Arbeidet til en ikke-statlig organisasjon er avhengig av at samfunnet har karakter av pluralisme. Pluralisme er beskrivelsen av samfunnet og hvordan NGOer inkluderes i maktfordelingen (Berg, 2018). Norge er pluralistisk og organisasjoner har tilgang til samfunn, politikk og økonomi. Dette medfører at samfunnet kan trekke nytte av samhandlingen med miljøvernorganisasjoner og for eksempel gi stater tilgang på kompetanse, eller andre ressurser hos organisasjoner innen forskjellige felt (Berg, 2018), (Keck & Sikkink, 1998, s. 16). Ergo vil et pluralistisk samfunn kunne bidra til et dynamisk og velfungerende samfunn. Noen stater kan hindre denne formen for pluralisme, da gjerne stater med autoritære trekk kan bruke taktikker for å ekskludere NGOer, slik Russland gjorde i 2012 med loven om utenlandske agenter (121-FZ) (Jørgensen & Hønneland, 2013), (Amnesty International, 2016). I slike tilfeller kan den såkalte boomerangmetoden være en måte å omgå problemet med å kalle inn støtte fra det bredere internasjonalt nettverk for å utvirke press på egen stat fra andre aktører (Keck & Sikkink, 1998, s. 12-14). Det er det liten grunn for å tro at dette er relevant i Norge, i 1966 beskrev Stein Rokkan Norge blant annet som innehaver av «korporativ pluralisme» som beskriver NGOers viktige rolle i samfunnet (Berg, 2018).

Pluralisme kan bidra til bredere maktfordeling, samt et økt internasjonalt aspekt i hvordan policy skapes, men kan samtidig bidra til at små NGOer kan bli neglisjert til de store NGOenes gagn. Hvis noen få organisasjoner har beslutningstakerens øre, vil mindre profilerte NGOer få mindre innvirkning selv om de har en sterk sak. Dette er en av styrkene til saksfremmende nettverk ved at gjennom en delt enighet, om en sak eller et tema, vil kunne uttrykkes gjennom nettverket (Keck & Sikkink, 1998, s. 8-12). En mindre NGO vil dermed ikke være nødt til å søke politisk innflytelse ettersom andre nettverksmedlemmer har denne tilgangen. Dette bidrar til at ulike medlemmer i et nettverk kan ha svært ulik grad av tilknytting og ambisjonsnivå, men like vel ta del i arbeidet på en måte som sørger for at de unike NGOenes styrke kan bli benyttet på best mulig måte (Keck & Sikkink, 1998, s. 8-12), (Hovi & Underdal, 2017, s. 51-52).

3.2 Saksfremmende nettverk

I boken «Activists beyond borders» (1998) beskriver Margaret E. Keck og Kathryn Sikkink hvordan NGOer samles og arbeider i nettverk for å fremme en sak på en effektiv og målrettet måte (Keck & Sikkink, 1998). Aktørene innen et nettverk enes rundt en bestemt sak, slik som marin plastforsøpling, og kan arbeide for å oppnå det generelle målet gjennom samhandling av formell og uformell karakter (Keck & Sikkink, 1998, s. 8-10). Samarbeid, informasjonsdeling, og kapasitetsøkning øker sannsynligheten for at ønsket endring kan oppnås, og kan dermed forklare hvorfor saksfremmende nettverk er så viktige.

Nettverk er ikke begrenset til organisasjoner innad i en stat, men kan også omfatte internasjonalt samarbeid som kan oppnå større gjennomslagskraft og rekkevidde slik som «Climate Action Network» (CAN) har i klima og miljø saker (S. Park, 2013, s. 271). CAN domineres av store aktører slik som Greenpeace og WWF, men inneholder mer enn 700 NGOer som opererer i over 90 stater (S. Park, 2013, s. 271). Nettverk som bestående av NGOer kan oppnå betydelig påvirkningspotensiale ettersom de kan trekke på ressurser og pressmidler slik som penger, politisk tilgang, og mulighet til å formidle et budskap. Medlemmene i et slikt nettverk er gjerne ikke begrenset til klima- og miljøorganisasjoner, men omfatter også aviser, akademikere, forbrukerorganisasjoner, mellomstatlige organisasjoner, og departementer (Keck & Sikkink, 1998, s. 9). Mangfoldet av medlemmer styrker arbeidet da mindre organisasjoner kan ta i bruk mektige organisasjoner for å få politisk innflytelse, mens store organisasjoner får tilgang til mindre organisasjoners spisskompetanse på et område de selv ikke arbeider direkte med. Nettverksmedlemmenes evne til å dele kritisk informasjon, og videre dele den med andre aktører kan bidra til å starte kampanjer som kan innrammes for maksimal effekt, og fremmes for å oppnå størst kontaktflate (Keck & Sikkink, 1998, s. 10). Keck og Sikkink (1998) fremmer 4 strategier som tas i bruk av saksfremmende nettverk for å oppnå i dette arbeidet som kan beskrive miljøorganisasjoners arbeidsmåte og strategi for å få innflytelse⁴.

1. Informasjonsarbeid beskriver hvordan nettverk velger å dele informasjon for å øke oppslutningen rundt en sak (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-22). Deling av informasjon mellom medlemmene i et nettverk vil gi tyngde bak et nettverk eller en mektig aktørs

⁴ Utrykkene som brukes i denne oppgaven er oversatt til norsk, men omtales av Keck og Sikkink (1998) som *information politics* (1), *symbolic politics* (2), *leverage politics* (3), og *accountability politics* (4).

utspill, og dette vil kunne gi troverdige nyheter fra en kilde utenfor de tradisjonelle mediene (Keck & Sikkink, 1998, s. 19). For å beholde troverdigheten må et nettverk ta til betraktning usikkerhet rundt et problem for å unngå å spre usannheter, samtidig må nettverket ramme inn saken slik at det genererer oppmerksomhet i samfunnet og mobiliserer samfunnet for å håndtere problemet (Keck & Sikkink, 1998, s. 19-20). Informasjonen som et medlemmer i nettverk sitter på må dermed vurderes nøye, hva er aktuelt, hvordan skal det fremstilles, hva er fortsatt usikkert, og hva kan gjøres med det – dette er spørsmål som er sentrale i informasjonsarbeidet (Keck & Sikkink, 1998, s. 19-22). Formålet er å engasjere og mobilisere samfunnet, og ettersom medlemmene i et nettverk har makt basert på hva samfunnet tenker om saken, er det viktig at dette blir kommunisert på en fornuftig måte. Globalisering, har åpnet for å bruke informasjonsarbeid i stor grad, ettersom bilder og informasjon kan deles eller direkte-strømmes på internett (Keck & Sikkink, 1998, s. 21). En forurensingsulykke i Asia fra et norsk tankskip kan for eksempel gi alvorlige følger for selskapet som eier skipet, ettersom fakta raskt kommer frem i medier. Aktivister kan raskt mobiliseres og bruke informasjonen til flere formål, eksempelvis for å fremme lovendringer slik at tankskipene må være sikrere, eller mot selskapet slik at opprydding starter raskt i frykt for å miste legitimitet og kunder.

2. Symbolmobilisering omhandler bruken av symboler som illustrerer et problem for å skape engasjement (Keck & Sikkink, 1998, s. 22). Levningene av en død måke hvor bare fjær, bein, og en haug av plast hvor magen var, er bilder som setter spor i folks minne, og kan bidra til å symbolisere problemets egenart. Det er viktig fordi det viser praktiske implikasjoner av skadepotensialet, og former vår forståelse av problemet som i denne oppgaven er marin plastforsøpling (Keck & Sikkink, 1998, s. 22). Slike saker kan virke som en katalysator for fremveksten av en sak da de kan bidra til å endre vår forståelse av et problem (Keck & Sikkink, 1998, s. 22).
3. Press handler om å benytte innflytelse hos politiske eller økonomiske aktører til å skape endring (Keck & Sikkink, 1998, s. 23). Det første steget er å løfte frem en saks profil i samfunnet, billedliggjøre det, og deretter bruke dette som en plattform for å forhandle frem endring (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-24). Pressmidler kan være materielle og knyttet til for eksempel et selskaps evne til å tjene penger, eller moralsk gjennom skam, eller ved å fremlegge ansvar for å beskytte for eksempel naturen, og dermed oppnå internasjonal prestisje (Keck & Sikkink, 1998, s. 23). Et selskap vil for eksempel kunne

vært tjent med å følge en miljøorganisasjon, og til og med samarbeide med dem i en miljøsak hvis miljøorganisasjonen er i stand til å skape et moralsk press for endring (Keck & Sikkink, 1998, s. 23). Samarbeid vil samtidig kunne gi legitimitet slik at selskapets inntjeningspotensial kan øke ved at nye kundegrupper velger akkurat dem over konkurrentene. Riktig redskap for å benytte press er nødvendig, og noen selskaper vil i større grad enn andre bli påvirket av de ulike formene for press. Eksempelvis vil en produsent av pappkartonger som selger til en tv-produsent ikke selge til forbrukere, men om en miljøorganisasjon makter å bruke pressmidler mot tv-produsenten kan denne kreve endring i produksjonsmetoden for å fortsette å kjøpe deres produkter. Hvis et selskap blir profilert som en miljøforkjemper er det mulig å mobilisere dem for å nå andre selskaper som det kjøpes tjenester av, og på denne måten bruke medlemmer i nettverket for å nå de riktige beslutningstakere.

4. Ansvarliggjøring er den siste arbeidsmåten som omtales av Keck og Sikkink (1998, s. 24) og beskriver hvordan lovnader og intensjoner kan brukes mot målgruppene når de ikke etterkommes. Hvis en stat, eller et selskap ikke oppfyller lovnader kan en NGO holde dem ansvarlige overfor borgerne i staten eller forbrukerne (Keck & Sikkink, 1998, s. 24). En slik handling vil gi prestisje og legitimitetstap for aktørene den blir brukt mot.

Påvirkningsstrategi

Herunder beskrives forventninger overfor arbeidet og hvordan man oppnå innflytelse hos kasesene som er utvalgt for denne oppgaven. Fremstillingen brukes til å formulere en tematisk fremstilling av hvordan WWF arbeider og søker innflytelse, som vil lede drøftingen i kapittel 5.

3.3 Arbeid rettet mot individer

Informasjonsarbeid og symbolmobilisering (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-23) er de viktigste kildene til innflytelse på individer. Direkte dialog med individer er ikke praktisk gjennomførbart, men dette kan derimot gjøres med målrettet reklame, praktiske kampanjer, internett, tv, og sosiale medier. I saker som omhandler en sak, på et sted, og berører et begrenset antall mennesker kunne en NGO gjennomført dette, men ikke om marin plastforsøpling som er et globalt problem.

Både informasjonsarbeid og symbolmobilisering må tas i bruk for å oppnå innflytelse over enkeltindivider i samfunnet (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-23). I saker som allmennheten har lite kunnskap om har NGOer større kapasitet til å ramme inn saken i samfunnet ved å fremlegge sitt syn på hva saker betyr. For eksempel er plastsaken rammet inn som en miljøkatastrofe, men det er få som snakker om hvilke goder som plast gir, og hvilke miljøgevinster plast gir kontra alternativene slik som papirposer (Muthu, Li, Hu, Mok & Ding, 2012). Plastposer er rammet inn slik at materialet anses som miljøskadelig og farlig, når realiteten er at alternativet også er skadelig for miljøet, og man bør satse på gjenbruk for å unngå de store problemene med marin forurensning (Muthu et al., 2012, s. 34-35). Plastsaken er i 2019 ikke lenger ny, og flere elementer som tidligere har vært kjent som sannheter modererer vår forståelse av hvordan plastforurensning ble fremmet tidligere (GRID-Arendal, 2019). Innramming av en sak er viktig i arbeidet, og kan danne det nødvendige grunnlaget som kan bidra til å forme debatten og mulige løsninger (Keck & Sikkink, 1998, s. 2,17). For eksempel vil symboler på marin plastforurensning slik som spøkelsesgarn med døde fisk og dyr skape nødvendig engasjement og være et illustrerende eksempel på hva som gjør marin plastforurensning farlig. Koordinert informasjonsarbeid kan være med på å bygge en sterk sak om det fremstilles tydelig og troverdig fra respekterte nettverksmedlemmer. Fremstillingen av en sak vil potensielt kunne etablere hva problemet er, og hvilke løsninger som finnes. Hvis miljøorganisasjoner greier å styre dette, i motsetning til andre aktører, er det rimelig å tro at miljø vil stå sentralt i forståelsen problemet og løsningene, i stedet for arbeidsplasser og økonomiske konsekvenser. Dette kommer av at individene i samfunnet har akseptert miljøperspektivet som det riktige narrative gjennom innflytelsesarbeid via informasjonsarbeid og symbolmobilisering. Herunder ligger flere praktiske fremgangsmåter for miljøorganisasjonene, men viktige elementer består i å engasjere gjennom praktiske tiltak som for eksempel strandrydding og få frem en følelse av eierskap til sitt lokalområde, eller anbefale alternativer til plastposer som handlenett. Hvis dette arbeidet lykkes kan forbrukerne bli en del av et miljønettverk ved at de kan legge press på produsenter og myndigheter og dermed bidra til saken. I lys av dette er evnen til å frembringe riktig informasjon til riktig tid er kritisk for engasjementet, fordi det legger det nødvendige grunnlaget for endring i de neste nivåene som miljøorganisasjoner ønsker påvirke for å skape engasjement rundt marin plastforurensning (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-23).

Koordinering

Nettverk er effektive strukturer som kan lette koordinering mellom medlemmene. En bevegelse, slik som miljøbevegelsen, eller mer formaliserte nettverk slik som CAN kan koordinere ved hjelp av etablerte formelle forumer, eller ved at en eller flere dominerende medlemmer koordinerer arbeidet (S. Park, 2013, s. 271). WWF har selv kapasiteter som man gjerne finner i et miljønettverk, slik som tilstedeværelse i flere stater og dermed mulighet til å få internasjonal støtte av NGOen, politisk innflytelse i flere stater, finansiering, og innehar tilstrekkelig støtte blant målaktører (Hovi & Underdal, 2017, s. 56)⁵. Dette gjør samhandling og koordinering av arbeidet til en naturlig del av WWFs ansvarsområder hvor samhandlingen omhandler enkeltsaker. For eksempel vil samtaler og fokusområde kunne avtales på forhånd av en kampanje, og bidra til økte ressurser og styringskapasitet. Detaljer om et problem vil kunne hentes fra en NGO som arbeider spesifikt med saken, mens en ledende NGO kan gi den nødvendige tilgangen til å yte press over selskaper og myndigheter. I større nettverk hvor kontakt og koordinering er formalisert slik som CAN, vil dominerende NGOer kunne bidra med en koordinerende rolle slik at fremgangsmåtene og kampanjene som gjennomføres, kan samkjøres for å promotere klimasaken (S. Park, 2013, s. 271). Mulighetene for å koordinere arbeidet rundt en sak fremstår som sentralt fordi ulike synspunkter kan medføre at saken fremstilles uklart, og man ikke får frem hvorfor en sak er viktig, eller hva løsningen er. Dette kan skje dersom det er spenninger på grunn av forskjellige perspektiver slik man har sett i saker hvor for eksempel NGOer som tilhører den vestlige verden, arbeider med NGOer som har tilhørighet i mindre velstående stater (S. Park, 2013, s. 272).

Antagelser om WWFs arbeid rettet mot individer

Meningsdannelse er viktig i plastsaken fordi samfunnet produserer og bruker store mengder plast. Hvis WWF er i stand til å få frem sitt narrativ slik at så mange enkeltindivider i samfunnet som mulig reduserer plastforbruket sitt, resirkulerer, og bidrar til å legge press på selskaper og myndigheter vil det være svært positivt for WWFs evne til påvirke andre aktører (Keck & Sikkink, 1998, s. 25-29). Keck og Sikkink (1998, s. 26) beskriver viktigheten av å benytte informasjonsarbeid og symbolmobilisering i flere omganger for å påvirke selskaper og

⁵ Når jeg omtaler «nettverk» i denne teksten henvises det til flere aktører som inngår i nettverket, ikke kun WWF.

myndigheter. Økt oppmerksomhet etterfulgt av endringer av diskurs rundt en sak. I kasuset med Hold Norge Rent sin strandryddeaksjon forventer jeg å finne følgende;

WWF og HNR vil samhandle basert på delte mål, for å skape holdningsendringer overfor marint avfall. Samhandlingen vil føre til at WWFs evner, slik som reklamering, og politiske engasjement vil kunne brukes for å fremme Strandryddeukas suksess. Resultatene av arbeidet og påvirkningskraften WWF vil bidra med, vil øke proporsjonalt med oppslutningen rundt Strandryddeuka. Og dette vil øke WWFs evne til å påvirke selskaper og myndighetene i saken om marin plastforurensing, basert på det økende folkeengasjementet.

3.4 Arbeid rettet mot selskaper

Selskaper er økonomiske aktører som produserer eller bruker plast i sine tjenester eller produkter. Deres mål er å ha fortjeneste, men for å oppnå dette er de avhengige av at samfunnet anser dem som legitime, eller i det minste aksepterer dem. De er dermed påvirket av hva individene i samfunnet tenker om plast. Dette medfører at en god fremgangsmåte for miljøorganisasjoner, som ble forklart tidligere i teksten, er å få innflytelse blant forbrukerne i samfunnet. Dersom en miljøorganisasjon er i stand til å mobilisere motstand hos forbrukere mot produsenter eller visse produkter, kan dette påvirke produsentene gjennom tapt inntekt. Dette medfører at selskaper kan tape penger om de ikke produserer varer som anses som miljøvennlige, men de kan også tjene penger ved at deres produkter anses som mer miljøvennlige enn konkurrenten. Dette betyr at når forbrukerne har en negativ holdning til omfattende og unødvendig plastbruk vil det være i selskapenes beste interesse å legge om produksjonen, eller i det minste fremstå som om de gjør det. Keck og Sikkink (1998, s. 23) trekker frem to fremgangsmåter; innflytelsesarbeid og press, som kan bidra til å fremme en sak når informasjonsarbeid og symbolmobilisering har oppnådd en effekt og ført til holdningsendringer i samfunnet (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-25).

Pressmidler

Press er viktig fordi det er vanskeligere å holde et privat selskap ansvarlig i motsetning til nasjonale myndigheter, som er folkevalgte. Fremgangsmåter bygger på at en sak aktualiseres gjennom å informere samfunnet om hvorfor noe er et problem gjennom reklame, og katalysatorer som illustrerer problemet eller praktiske tiltak som leder til engasjement. Hvis selskaper kritiseres gjennom for eksempel dårlige arbeidsforhold i en fabrikk i Bangladesh vil dette kunne påvirke deres kapasitet til å tjene penger, så en mulig løsning for selskapet er å etterkomme selskapers samfunnsansvar (CSR) (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 62-63). Hvis selskapet mottar nok kritikk kan det lede til at selskapet må bedre arbeidsvilkårene til dem som jobber på fabrikkene i Bangladesh (Keck & Sikkink, 1998, s. 23). Hvis dette blir gjennomført, og et selskap endrer rutiner, faser ut farlig utstyr, eller gjør andre grep som anses som gode tiltak som bedrer situasjonen, kan dette resultere i økt legitimitet. Dette kan være kostbart og upraktisk for selskaper, men et skiftene narrativ eller lovverk, kan legge press på selskapene og det tenkes at de ønsker å unngå sanksjonene som kan oppstå dersom ikke presset blir tatt på alvor og tiltak innført (Keck & Sikkink, 1998, s. 23). Teoretisk ser man at de fleste selskaper har fokus på selskapers samfunnsansvar i sine driftsplaner, men i praksis er det usikkert i hvilken grad dette blir etterfulgt (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 62). Det er flere kilder som kan påvirke et selskap til å etterkomme krav om legitim produksjon. Omgivelsene til et selskap vil påvirke dette, lokale forhold som kunder, media, NGOer, nasjonale forhold som kultur og økonomi, og internasjonale forhold, hvor internasjonale organisasjoner og arbeidskraftmobilitet spiller inn (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 199-200). Transnasjonale nettverk kan gi den kapasiteten som behøves for å påvirke et selskap ved at medlemmene i nettverket kan mobilisere mektige aktører for å påvirke selskaper (Keck & Sikkink, 1998, s. 23). I praksis kan miljøorganisasjoner lobbe myndigheter, lobbe for å skape internasjonalt regelverk slik som «Handel med truede arter» hvor WWF var viktig i arbeidet (Cites) for å sette krav for import eller legge press på tilknyttede selskaper, for å indirekte påvirke målaktøren (S. Park, 2013, s. 274). En veldig vanlig fremgangsmåte er å kritisere en sak i media slik Naturvernforbundet gjorde om plastinnpakking av frukt og grønt, for å få kunden til å kjøpe mer enn de trenger (Myklebost, 2019). Flere selskaper tok selvkritikk og påpekte at plastreduksjon var noe de hadde stort fokus på og har pågående engasjement for videre reduksjon (Myklebost, 2019). Konkrete samtaler mellom selskaper og miljøorganisasjoner kan bidra til å skape gode løsninger for begge parter. Samarbeid eller en form for samhandling kan gi fordeler gjennom at selskaper oppnår økt legitimitet gjennom for eksempel miljøsertifisering av sine produkter,

og at miljøorganisasjoner i større grad kan delta i prosessen og sette krav for hvilke mål som må oppnås, i bytte mot sin legitimitetsgivende deltakelse.

Selskapers samfunnsansvar

Selskapers samfunnsansvar spiller inn i arbeidet rundt hvordan endring av produksjon og bruk av plast gjennomføres. Begrepet omhandler hvordan selskaper bør driftes slik at de tar ansvar overfor deres miljø, samfunnet, og formelle- og uformelle regler (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 62-63). Hovedtrekkene med CSR er frivillighet, selskapsidentitet, inkludering av eksterne tankesett, i tillegg til inkorporering av forskjellige aksjonærgrupper og miljøhensyn (Landon-Lane, 2018, s. 131). Disse trekkene ved CSR kan drive utviklingen mot mer miljøvennlig drift for å sikre at omgivelsene anser selskaper som legitime uten regulering av myndighetene (Landon-Lane, 2018, s. 313). Essensen av CSR er frivillig justering av drift for å imøtekomme samfunnets forventninger, men dette gjøres ikke alltid på et altruistisk grunnlag. Normene som man baserer CSR på kan være forskjellige enn det miljøorganisasjoner ønsker at de skal være, og iverksettelsen av tiltak kan fremstå som gode selv om det ikke er tilstrekkelige. Keck og Sikkinks (1998) antagelse om hvordan transnasjonale nettverk arbeider hviler på at normer kan formes gjennom bruk av målrettet arbeid fra medlemmene i et nettverk, og deretter kan disse normene bli implementert av selskaper gjennom CSR tiltak (Carpenter, 2007, s. 644-645). Det foreligger dog tvil om dette stemmer ettersom normene rundt plastforurensing trolig hefter seg på normene om, for eksempel, all annen forurensing, noe som indikerer at normene skapes og utvikles dynamisk i samfunnet (Carpenter, 2007, s. 645).

Dette kan eksemplifiseres ved å se til «*Beat the microbead*» kampanjen i USA fra 2012 som omhandlet mikrogranuler i kosmetikkprodukter som ledet til endring av regelverket rundt mikroplast (Dauvergne, 2018a, s. 6). Formålet var å kvitte seg med mikrogranuler, men i stedet ble det arbeidet for å bruke nedbrytbar plast i stedet for ikke-nedbrytbar plast – et dårlig alternativ, men det fremstår som et mer miljøvennlig produkt, og bidrar til å utvikle normer om miljøvennlige produkter. Responsen fra industrien til kampanjen var positiv og 450 merker fra 119 selskaper lovet å fjerne mikrogranuler fra produktene sine, men de fleste greide ikke de frivillige fristene eller unngikk utfasingen gjennom å bruke uleselig merking, eller tekniske hull i regelverket (Dauvergne, 2018a, s. 9-10). Samtidig som dette foregikk lobbet industrien for nedbrytbar plast som erstatning, en erstatning som ikke utgjør et godt alternativ ettersom

bioplast, i de fleste tilfeller, er like farlig som petroleumbasert plast og har behov for svært spesielle forhold for å brytes ned (Dauvergne, 2018a, s. 10). Ønsket til produsentene om å opprettholde en CSR styrt utvikling i saken førte til at da regelverket ble endret for å avskaffe mikrogranuler, var bioplast utelatt fra regelverket (Dauvergne, 2018a, s. 10). Responsen fra miljøorganisasjonene var uttalelser som «*A bill with the biodegradable loophole is pure greenwash: Sounds good, does nothing*» (Dauvergne, 2018a, s. 10). CSR gir mer frihet til selskaper ettersom de er i stand til å påvirke hvordan lovnaden om endring iverksettes. Dette er hva som kalles grønnvasking.

Grønnvasking

Grønnvasking forkledd som CSR innebærer at for eksempel en miljøorganisasjonen misbrukes av et selskap ved å ikke gjennomføre miljøtiltak, men trekke legitimitet av samhandlingen (C. Park & Allaby, 2017). Denne strategien kan være fristende for selskaper, og vil være et element i miljøorganisasjoners samhandling med selskaper som kan medføre at en miljøorganisasjon blir misbrukt til økonomisk avkastning. Keck og Sikkink (1998, s. 24) skriver om ansvarliggjøring, ofte i relasjon til politiske løfter om policy endring, men dette kan også benyttes i tilfeller hvor det foreligger tro på at et selskap forsøker å skjule elementer av arbeidet fra miljøorganisasjoner. For eksempel har flere store kjeder fremmet retorikk som «aspirerer å være et nullavfallsselskap» uten at dette nødvendigvis leder noe sted (Dauvergne, 2018b, s. 28). En utfordring for miljøorganisasjoner er å holde selskapene ansvarlige overfor forbrukerne som leser hva selskapene skriver om sitt miljøengasjement. Ansvarliggjøring kan oppnås gjennom å avdekke for eksempel arbeidsvilkårene til fattige fabrikkansatte som produserer klær for et skandinavisk selskap, som tidligere lovet at de hadde en moralsk drift av fabrikkene sine. I et slikt tilfelle kan en offentlig og empirisk basert ansvarliggjøring av selskapet gjennom å skrive oppslag, reklamere, appellere til politikere mfl. kunne ha effekten av at selskapet tar grep for å unngå sanksjoner. Ansvarliggjøring kan medføre at et selskap mister offentlig omdømme, og vil sannsynligvis fremprovosere en reaksjon.

Partnerskap

Partnerskap med selskaper er en form for samhandling som vil inkludere miljøorganisasjoner i større grad, og kan lede til at selskapene overholder sine miljøaspirasjoner. Offentlige uttalelser fra et selskap kan bli utnyttet av miljøorganisasjoner om de ikke overholder løftene. Partnerskap formaliserer en form for avtalt samhandling som betyr at miljøorganisasjoner kan overholde større kontroll over implementeringen av miljøtiltak (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 213). Dette kan være til fordel ved at en miljøorganisasjon assosierer seg med, og legitimerer driften til et selskap, samt kan bidra med informasjon om finne løsninger på problemet til partneren (Idemudia, 2017, s. 265-267). Implementering av miljøorganisasjonenes løsning kan bidra til at de riktige normene blir implementert i driften, og dette er samtidig hva gjerne en miljøorganisasjon ønsker som er påvirke slik at det skapes endring (Idemudia, 2017, s. 265-267). Dette krever dog tillit og kan være risikofylt for begge parter. Tiltak kan være for kostbare og gir mye makt til en organisasjon dersom den er direkte inkludert, samtidig vil en miljøsertifisering eller en annen form for legitimering som er gitt på feil grunnlag, gi tap av prestisje og anerkjennelse for organisasjonen – faren med grønnvasking og kostnader er elementer som begge parter må ta stilling til. Charli R. Carpenter trekker inn et annet viktig poeng for store miljøorganisasjoner ved at de kan virke som en portvokter som gjør at andre individer eller miljøorganisasjoner vil stille seg bak dem (Carpenter, 2007, s. 647). En slik oppgave gjør at store og respekterte organisasjoner slik som Greenpeace og WWF står i en særskilt utsatt posisjon fordi et partnerskap inngått på feil grunnlag, som innblander miljøorganisasjonenes aktiviteter i grønnvaskingsopplegg vil resultere i prestisjetap. På grunn av dette er det sannsynlig at WWF ønsker å være tilbakeholden i tilfeller hvor partnerskap er aktuelt, og nøye vurdere hvem de ønsker å assosieres med i samarbeidsprosjekter. Når samhandling finner sted vil det trolig bli akkompagnert av et formelt samarbeid hvor miljøorganisasjoner ønsker å bli inkludert i beslutningsprosessene slik at avtalen overholdes (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 213).

Antagelser om WWFs arbeid rettet mot selskaper

Selskaper produserer varene vi kjøper og er en storforbruker av plast i sine produkter. Hvis man er kapabel til å skape endring av hvordan plast blir brukt til produkter og hvor mye av det som brukes vil dette være en viktig del av det totale engasjementet mot å stoppe plastforsøpling.

Hvis WWF er i stand til å få frem sitt narrativ i samfunnet slik at individene begynner å legge press på selskaper, vil dette kunne bidra til å redusere hvor mye plast som brukes og hva det brukes til. I kasuset om Hurtigrutens tiltak om å avskaffe bruken av all unødvendig engangsplast forventer jeg å finne;

WWF vil bruke Hurtigruten som en alliert for å skape større engasjement i plastsaken. Hurtigruten fremstår som en viktig aktør som kan bidra til å øke WWFs evne til å legge press på andre selskaper i bransjen, både indirekte, og direkte. Hurtigrutens utfasing av unødvendig engangsplast kan føre til at andre selskaper følger Hurtigrutens eksempel, og underleverandører til Hurtigruten pålegges å endre sitt plastforbruk i henhold til Hurtigrutens ønsker. WWF kan ønske å delta i partnerskap på basis av Hurtigrutens engasjement i plastsaken dersom det er tilstrekkelig tillitt mellom aktørene. Dersom oppropet til å delta i Plaststafetten i fellesskap med Hurtigruten har medført avvikling av engangsplast hos andre selskaper, vil det medføre at WWF har påvirket andre aktører gjennom samhandlingen med Hurtigruten og Plaststafetten, og ledet til å innføre praktiske tiltak mot marin plastforurening.

3.5 Arbeid rettet mot nasjonale myndigheter

Nasjonale myndigheter styrer hva vi har lov og ikke lov til gjennom lovgivning. Ansvarsområdene deres er mange ved at myndighetene blant annet ønsker å legge til rette for økonomiske aktører, men også å beskytte miljøet. Dette kan lede til at myndighetene må gjøre et valg om hva som bør prioriteres.

Vektingen mellom hva som blir gjort blir delvis bestemt av demokratiske valg, men vil også påvirkes av en rekke andre faktorer slik som aktuelle saker i samfunnet, økonomiske anliggende eller internasjonale saker. Dette vil påvirke policy, og hva som blir gjort påvirkes av hvordan vektingen av aktuelle forhold blir gjort. For eksempel vil for strenge krav til økonomiske aktører kunne skade økonomien, for svake miljøkrav kan skade miljøet. Slik som Keck og Sikkink skriver, og er nevnt både om individer og selskaper, er en av de viktigste delene av arbeidet til miljøorganisasjoner å løfte miljøraken frem og øke dens viktighet i samfunnet (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-23). I dette arbeidet er det sentralt å mobilisere engasjement, bruke

symbolmobilisering og informasjon for å sette problemet på agendaen gjennom tiltak slik som strandrydding, sosiale medier og konkretisering av problemets natur gjennom å vise konsekvenser.

Politisk handlingsvilje og miljøsaker

Informasjonsarbeid og symbolmobilisering kan slik sett ses på som første steg i prosessen mot å skape endring for en miljøsak hos myndighetene. Dette er kritisk ettersom hvis det blir legale endringer på basis av arbeidet, vil det medføre endringer blant individer og selskaper som ikke er basert på frivillighet. For å oppnå dette er det ønskelig å fremme et narrativ for å prøve å fremme problembeskrivelsen og løsningen som blir vurdert av selskaper og myndigheter (Keck & Sikkink, 1998, s. 17). Hvis deltakere i et nettverk er i stand til å ramme inn et problem vil deres evne til å fremme løsninger basert på deres ønsker i større grad ettersom det anses som de riktige løsningene.

Hvis en miljøorganisasjon har maktet å løfte frem en sak og oppnådd tilstrekkelig konsensus i samfunnet om sakens alvorlighet vil neste steg i arbeidet være å oppnå innflytelse over myndighetene (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-24). Slik kan videre WWF søke å påvirke myndighetene til å innføre praktiske tiltak i kampen mot marin plastforurensning. En respektert organisasjon i et pluralistisk samfunn kan ha tilgang gjennom for eksempel innspillmøter, støtte grønne politiske partier ved valg, og lobbying. Mindre organisasjoner kan få tilgang gjennom andre deltakere transnasjonale nettverk, og med hjelp fra større nasjonale eller utenlandske nettverksmedlemmer kan det bli vanskelig for beslutningstakere å ignorere dem (Hovi & Underdal, 2017, s. 56-57). Denne måten å arbeide på kan kalles bommerangmetoden av Keck og Sikkink (1998). Fremgangsmåten består av at for eksempel en nasjonal organisasjon ikke har mulighet, eller blokkeres fra å påvirke myndighetene, så for å løse problemet søker de hjelp hos internasjonale organisasjoner eller andre stater (Keck & Sikkink, 1998, s. 12-14). Slike allierte kan legge press på målaktøren man forsøker å påvirke (Keck & Sikkink, 1998, s. 12-13). Eksempelvis kan man se til land som tillater aktiv nedhugging av regnskogen, og har døde ører for kritikken fra nasjonale miljøorganisasjoner. Dette kan medføre at miljøorganisasjonene kaller på internasjonale allierte for å øke presset for å stoppe avskogingen (Keck & Sikkink, 1998, s. 12-14), (S. Park, 2013, s. 272), (Andonova, 2014, s. 501-508). Slike allierte kan bidra med tilgang til å holde samtaler med myndighetene, penger, eller press ved å

innføre sanksjoner (Keck & Sikkink, 1998, s. 12). Denne måten å arbeide på omgår utfordringen av å jobbe i en stat hvor de ikke direkte har mulighet til å påvirke myndighetene. Allierte medlemmer i nettverket vil derimot ha mulighet til å legge press samt holde staten som er målet for aksjonen ansvarlig for sin politikk. Fremgangsmåten omgår problemer for nasjonale miljøorganisasjoner hvor man ikke oppnå tilstrekkelig tilgang, og bidrar til økt press i et globalisert verdenssamfunn hvor bommerangmetoden kan være et effektivt verktøy for å oppnå innflytelse (Andonova, 2014, s. 507), (Keck & Sikkink, 1998, s. 23).

Mobilisering av pressmidler

For å mobilisere ressurser slik at man kan bruke press og ansvarliggjøring i arbeidet med myndigheter, er det viktig for medlemmene i et nettverk å enes om hva problemet og eventuelle løsninger er. Dette betyr at et strukturert og tett nettverksforhold kan gjennomføre tiltak på en bedre organisert måte (Keck & Sikkink, 1998, s. 28-29), (Shawki, 2011, s. 108-109). Samtidig er det viktig at det er et mangfold av deltakere i nettverket som kan bidra ettersom dette vil gi flere muligheter til å få frem saken. For eksempel kan forskningsarbeid, arbeid med praktiske tiltak, og promoteringsarbeid gjennomført av forskjellige miljøorganisasjoner som spesialiserer seg innen forskjellige felt, ha svært god kapasitet til å gjennomføre arbeid med myndighetene kontra en enkelt generalist miljøorganisasjon. Økt engasjement fra et bredt spekter av aktører øker presset og de internasjonale forventningene overfor myndighetene for å gjennomføre tiltakene, selv om de ikke formelt er pålagt å gjennomføre dem (Keck & Sikkink, 1998, s. 23). Hvis det foreligger forventninger i samfunnet om å gjøre noe med et problem er dette en mulighet for miljøorganisasjoner. Deres kompetanse innenfor det aktuelle feltet kan være en ressurs som myndighetene kan bruke, spesielt om saken er ny og myndighetsapparatet mangler kompetanse på feltet. Dermed blir utfordringen å komme i kontakt med beslutningstakere for å kunne opprette en dialog og fremme løsningsforslag som kan gagne begge parter.

Andonova (2014) bygger på utgangspunktet om maktdeling mellom stater og NGOer ved å vise til komplementære kapasiteter. Argumenter for dette hviler på at i en globalisert verden vil statlig styring på alle områder være ineffektivt og utilstrekkelig, fordi stater ikke har tilstrekkelig kapasitet til å gjøre et økende antall oppgaver, og man kan ikke forvente at det reageres før saken blir reist av for eksempel miljøorganisasjoner, eller internasjonale forumer (Andonova, 2014, s. 485-486), (Tallberg, Sommerer, Squatrito & Jönsson, 2014, s. 741-743).

Liberale demokratier med mange NGOer vil ha høyere sannsynlighet til å bruke deres kunnskap og kapasitet, samt at stater hvor for eksempel miljø står sterkt vil trolig forsøke å handle proaktivt og innlede partnerskap med miljøorganisasjoner (Andonova, 2014, s. 485-491). Andonova (2014, s. 484-486) skriver at stater som deler makten med NGOer og eller deltar i internasjonalt arbeid kan oppnå fordeler av å ta i bruk slike styringsmekanismer fra partnerskap eller andre former for samhandling. Denne symbiosen vil kunne styrke en respektert miljøorganisasjons sak, og gjøre dem mer innflytelsesrike overfor politiske aktører samtidig som at stater anses som å handle riktig, og vil dermed kunne oppnå prestisje og annerkjennelse som konsekvens av sitt engasjement.

Ansvarliggjøring

Ansvarliggjøring beskriver en fremgangsmåte som kan tas i bruk av miljøorganisasjoner i tilfeller hvor stater går bort fra lovnader eller intensjoner (Keck & Sikkink, 1998, s. 24). I likhet med selskaper kan nasjonale myndigheter være fristet til å unngå kostbare omlegginger og dermed utsette, eller unngå implementering av miljøtiltak. Strategien for å stoppe dette er å holde dem ansvarlige overfor offentligheten. Det kan gi et tap av prestisje for de som bryter lovnader, og er dermed en mer effektiv fremgangsmåte overfor stater som er tungt investert i internasjonalt arbeid, slik som Andonova (2014, s. 485-491) påpeker. Dersom en stat har en sentral internasjonal eller regional rolle rundt et miljøproblem vil et brudd innebære et større tap om de bryter engasjementet, og blir avslørt offentlig av miljøorganisasjoner. Dette virkemidlet vil kunne fremstå som et godt verktøy for å påvirke aktører til å overholde sine lovnader.

Antagelser om WWFs arbeid rettet mot nasjonale myndigheter

Myndighetene i en stat har makten til å endre hvordan vi bruker og produserer plast gjennom tvangsmakt. Hvis det finnes vilje hos individer og selskaper kan dette medføre at tiltak som CSR kan nedfelles i regelverket, og dermed gjøre grønnvaskingstiltak straffbare. Det kan føre til at vi som bor i samfunnet ikke får kjøpe engangsbestikk av plast i butikkene- om vi er enige med endringen eller ikke. Dersom miljøorganisasjoner er i stand til å bruke innflytelse til å påvirke myndighetene til å iverksette praktiske tiltak, eller regelendringer, vil dette påvirke på

et strukturelt nivå som kan få stor betydning for plastforsøpling. For å besvare forskningsspørsmålet vil jeg lete etter fremgangsmåter som kan brukes for å påvirke myndighetene i saken om *Fishing for litter* prosjektet som ble startet av Klima- og Miljødepartementet. Norge er en stat som har et veletablert engasjement i klima- og miljøsaker, og WWF kan bruke dette for å legge press for å starte og senere videreføre *Fishing for litter* prosjektet. For å besvare forskningsspørsmålet forventer jeg å finne følgende elementer av samhandlingen mellom Klima- og Miljødepartementet og WWF i *Fishing for litter* prosjektet;

WWF vil ta i bruk informasjons- og symbolmobilisering for å kalle inn allierte i arbeidet med å oppnå innflytelse hos myndighetene i FFL saken. WWFs kunnskap og problemforståelse i plastsaken vil støtte myndighetenes arbeid med FFL, og WWF vil ønske å støtte Norge med sin kompetanse samt bruke Norge til å fremme plastsaken i internasjonale forumer.

Fremgangsmåter for å påvirke målgrupper

Det teoretiske rammeverket som brukes i denne oppgaven har som mål å forklare hvordan WWF arbeider for å påvirke ulike aktører, slik at praktiske tiltak mot marin plastforurensing blir iverksatt. De viktigste elementene som vil kunne belyse hvordan WWF søker å påvirke er informasjonsarbeid, symbolmobilisering, press, og ansvarliggjøring (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-25). Målgruppene kan påvirkes ved å ta i bruk disse metodene, men WWF vil trolig søke å koordinere arbeidet gjennom et saksfremmende nettverk i kampen mot marin plastforurensing. Samtidig vil partnerskap kunne være et godt alternativ for å fremme plastsaken, men det er sannsynlig at WWF vil være varsom, ettersom den respekterte miljøorganisasjonen har mye å tape dersom den utsettes for grønnvasking. Det overordnede målet til WWF er å påvirke aktørene til å redusere mengden marint avfall, og elementene som er forklart i dette kapitlet vil bidra til å kaste lys over dette arbeidet.

I den neste delen av oppgaven vil jeg fremlegge metodiske valg og betraktninger.

4 Metode

I denne delen av teksten vil jeg redegjøre for metodevalg, forskningsdesign og datainnsamling. Oppgaven er en kvalitativ kasusstudie med samsvarsdesign (Bukve, 2016, s. 121-137). Studien tar i bruk datatriangulering (Bukve, 2016, s. 151). Eliteintervjuer spiller en stor rolle, og suppleres av dokumentanalyse av primær- og sekundærkilder. Validitet og reliabilitet blir diskutert mot slutten av kapitlet. Formålet med denne oppgaven er å få dybdekunnskap om hvordan WWF arbeider for å bidra til å påvirke aktører til å iverksette praktiske tiltak mot marin plastforurensning. For å svare på dette trekkes tre kasuser frem som bidrar til å forklare dette ut fra ulike perspektiver. Kasusene som brukes i oppgaven dreier seg om aktører i samfunnet innenfor aktørgruppene individer, selskaper, og nasjonale styresmakter. De utvalgte aktørene innen disse gruppene er Klima- og miljødepartementet, Hurtigruten, og Hold Norge Rent.

4.1 Forskningsdesign

Problemstillingen denne teksten tar sikte på å besvare er av beskrivende karakter (Gerring, 2017, s. 40). Ved å beskrive arbeidsmønsteret og hvordan dette kan påvirke aktørene i plastsaken, er det mulig å belyse om dette relativt nye fenomenet er en miljøsak som kan beskrives fra det foreliggende teoretiske rammeverket, eller om utviklingen gjør at man kan se miljøorganisasjoner i et nytt lys. Studien analyserer de tre beskrevne kasusene på en slik måte at man vil kunne være i stand til å avdekke forskjeller i arbeidsmønsteret til WWF overfor de tre aktørgruppene, samt studere om det er elementer av arbeidet som bør belyses ytterligere. Valget av tre ulike kasuser er tatt på basis av at det sier mer om omfanget av aktører, og metodene som må brukes for å påvirke i plastsaken. Målgruppene er representert av tre sentrale aktører som er objektene jeg undersøker i denne oppgaven. Aktørene er ulike i karakter ved at de opererer på forskjellige nivåer i samfunnet (individer, selskaper, og nasjonale myndigheter), og sammenlagt vil endring på disse nivåene være i stand til å legge om samfunnets bruk av plast som en helhet (UN Environment, 2018). Hovedfokuset er i henhold til problemstillingen å undersøke hvordan WWF søker å påvirke målaktørene, og om dette har ledet til praktiske tiltak i kampen mot marin plastforurensning. I alle kasusene som er utvalgt har det funnet sted en endring som bidrar til mindre plastforurensning, men arbeidsmetoden, måloppnåelsen og

innflytelsesgraden er ulik. Det er selve prosessen til endringen som står i sentrum av dette studiet.

Kasusstudier defineres som et intensivt kvalitativt studie av en eller få studieobjekter (Bukve, 2016, s. 121). Formålet med å undersøke et knippe med kasuser er gjerne å kunne si noe om et bredere omfang av kasuser med samme karakterer (Bukve, 2016, s. 125). Mine tre kasuser er valgt ut for dette formålet og tar sikte på å belyse hvordan WWF arbeider med de ulike aktørgruppene. Min studie analyserer tre ulike kasuser for å få en detaljert forståelse av WWFs arbeidsmetode, basert på empirisk data fra eliteintervjuer og dokumenter. En av fordelene med en slik fremgangsmåte er at intensive studier av få kasuser kombinert med flere datakilder, kan gi mer treffsikre resultater når man ønsker å beskrive et komplekst fenomen (Bukve, 2016, s. 121-122). Kasusstudier kan kritiseres ved at selv om man får god innsikt i et lite knippe studieobjekter, vil man kunne trekke gal konklusjon basert på ulike forklaringsalternativer eller målefeil (George & Bennett, 2005, s. 22-31). Et grunnleggende krav til kasusstudier er at den er strukturert og fokusert (Bukve, 2016, s. 125). Struktur viser til gjennomføringen ved at man stiller de samme spørsmålene til informantene, slik som for eksempel «hva er kasus sin relasjon til WWF» (Bukve, 2016, s. 125). Fokus i en kasusstudie handler om at man bruker noen få aspekter av et fenomen for å besvare forskningsspørsmålet (Bukve, 2016, s. 126).

Plast er et samfunnsaktuelt tema, og miljøarbeidet som gjennomføres av selskaper, stater og organisasjoner er i en tidlig fase hvor det er store variasjoner i innsatsen mot plastproblematikken. Dette har ført til at det er aktuelt å vurdere om miljøorganisasjoners handlingsmønster er i tråd med et teoretisk forventet perspektiv. En vurdering som jeg har gjort i løpet av skriveprosessen er hvorvidt jeg burde gjennomført en rent komparativ studie av for eksempel tre markedsaktører, kontra tre ulike aktører som jeg har valgt å gjøre. Årsaken til at valget falt på ulike aktører er som forklart tidligere i teksten at de gir et bredere bilde av arbeidsmåten, samt at det også er utfordrende å finne empiri og gode sammenlignbare kasuser i Norge. Populasjonen hvor jeg trakk kasuser fra er begrenset til kasuser i Norge. I startfasen av skriveprosessen vurderte jeg å skrive om prosesser som omhandlet internasjonale hendelser, og hendelser i andre stater, men dette skapte flere problemer knyttet til gjennomføringen. For det første ville intervjuer og informasjon om prosessen trolig vært utfordrende å oppnå tilgang til. Tilgang på offentlig data er ikke alltid tilgjengelig samtidig som at intervjuobjekter kan være vanskelig å få tilgang på. For det andre ville intervjuer måtte bli gjennomført via Skype, og dette vil svekke validiteten til funnene, ettersom det ville endret forholdet mellom intervjuer og

informant. Eksempler på utfordringer kan knyttes til avbrudd grunnet internettilkobling, mangel på tilstrekkelig bruk av kroppsspråk som vil bidra til å svekke et dynamisk forhold som er en fordel når man snakker med eksperter (Leech, Baumgartner, Berry, Hojnacki & Kimball, 2013, s. 217-220). Det er min erfaring at personlige intervjuer minimerer problemer knyttet til kommunikasjon, og vil dermed styrke intervjuets validitet. Etter å ha vurdert hvilke alternativer jeg hadde for å undersøke temaet marin plastforurensing, valgte jeg Norge, hvor offentlig og annen informasjon til en viss grad var offentlig og intervjuobjektene lettere tilgjengelige. Selskaper i Norge som har et plastengasjement er ofte svært ulike og har forskjellige forutsetninger for sammenligning, slik som sprik i omfanget og størrelsen på selskapene. I lys av dette besluttet jeg i stedet å gjennomføre undersøkelsen med tre ulike aktører. Fordi forskningsspørsmålet mitt er knyttet til WWF, begrenset dette videre hvilke kasuser som var tilgjengelige for å besvare problemstillingen til oppgaven, og jeg endte opp med HNR, Hurtigruten, og Klima- og miljødepartementet. En utfordring knyttet til valg av kasuser er at de ikke nødvendigvis representerer sin aktørgruppe godt. Denne oppgaven har likevel ingen mål om å kunne generalisere resultatene, og valgene mine vil dermed kun bidra til å belyse arbeidet med kasusene som er utvalgt, gjennom en teoriinformert analyse som belyser hvordan WWF påvirker målaktører, og hvordan dette kan lede til tiltak i plastsaken.

4.2 Samsvarsdesign

Denne oppgaven tar i bruk samsvarsdesign for å besvare problemstillingen (Bukve, 2016, s. 135). Samsvarsdesign søker å vise samsvar mellom teori og empiri, og beskrives i andre teoretiske verk som *pattern matching* eller kongruensanalyse (Bukve, 2016, s. 135), (Yin, 1984), (George & Bennett, 2005, s. 136-151). Metoden kan brukes til å evaluere teorier, teoriinformert analyse av en kasus, samt avdekke nye innsikter basert på det empiriske materialet, som ikke dekkes av det teoretiske materialet (Bukve, 2016, s. 135). Samsvarsmetoden er svært egnet til denne oppgaven fordi den tar opp et område innen miljøvern som er under utvikling, og som trekker på styrkene til samsvarsdesign ved at den kaster lys over temaet ledet av teori. En annen fordel med samsvarsmetoden i forhold til andre fremgangsmåter er at den er fleksibel og gjennomførbar innenfor tidsbegrensningene som foreligger ved masteroppgaver (Bukve, 2016, s. 137). Det teoretiske bidraget fra Keck og Sikkink (1998) støttes opp av teori om CSR, koordinering og grønnvasking som bidrar til å

danne et godt grunnlag for å gjennomføre en teoriinformert samsvarsanalyse av WWFs evne til å påvirke målaktører i plastsaken. Bukve (2016, s. 135-136) skriver at man kan se til foreliggende teori, eller bruke ny teori for å studere ukjente nyanser i et fenomen, eventuelt kan man vurdere teoriene som komplementære. Fremgangsmåten i min analyse ligger nærmest den sistnevnte, men kan også ses som en hybrid av de to alternativene. Problemstillingen forsøkes besvart gjennom ved å bruke et sammensatt teoretisk rammeverk for å analysere kasusene. Oppgavens problemstilling er rettet mot WWFs arbeid og evne til å påvirke aktører fordi det er en interessant prosess som er under utvikling, etter hvert som plastsaken blir eksponert overfor samfunnet. Årsaken til at jeg gjorde dette valget var at jeg fikk mistanke om at det er forskjeller mellom handlingsmønsteret til WWF i løpet av en prosess, og hva teorien dekker. Teorien som dekkes av Keck og Sikkink (1998) fremstår som statisk, uten å dekke de forskjellige tidspunktene i plastsakens fremvekst i samfunnet. Det kan vise seg at plastsaken har blitt så sentral, at endring skjer uten miljøorganisasjoners deltakelse, som betyr at selv om plast har større fokus enn noen gang, svekkes miljøorganisasjonenes mulighet til å oppnå innflytelse. I lys av dette valgte jeg å bruke det teoretiske rammeverket som en pekepinn for å avdekke hva som gjøres forskjellig og hvilken innflytelse WWF oppnår gjennom arbeidet. Basert på denne mistanken er et teoretisk etablert rammeverk velegnet til å studere miljøorganisasjoners arbeid, som er kjent, i relasjon med den nye sammenhengen som er plastforurensing (Bukve, 2016, s. 136). Studien vil kunne kaste lys over elementer i WWFs arbeid, som ikke fremheves av det teoretiske rammeverket, og i senere tid kan andre studier undersøke om dette er et gjennomgående trekk hos miljøorganisasjoner i plastsaken.

4.3 Datainnsamling

Datamaterialet til denne oppgaven er samlet inn ved hjelp av eliteintervjuer og dokumentstudier. Arbeidet med å samle sekundærlitteratur foregikk gjennom å få oversikt over NGOers arbeidsmønster ved å bruke Idunn, Oria, Web of Science, google søk, offentlige dokumenter fra regjeringen- og Stortinget mfl. For å få oversikt over hva som var relevant for denne oppgaven undersøkte jeg relevante fagpensumer, spurte andre studenter, veileder, og senere informanter om relevante perspektiver for å spisse- eller finne nye interessante elementer i den litterære innsamlingsprosessen. Når gode artikler eller andre kilder ble funnet, bidro deres kildelister til nyttige artikler til oppfølging. Datainnsamlingsprosessen er komplementær

mellom de to fremgangsmåtene, men gav forskjellig form for informasjon. Dokumentgjennomgangen gav innsikt i noen aspekter av miljøorganisasjoners arbeid og i en viss grad overordnede elementer. Intervjuene viste seg uvurderlige da informasjon om kontakt, prosess og konsekvens i begrenset grad var tilgjengelig på internett eller i andre kilder.

4.4 Kildekritikk

Kildekritikk er å vurdere hvilke egenskaper ved en kilde som man bruker til å besvare et forskningsspørsmål (Bratberg, 2017, s. 166). Bratberg (2017, s. 166-168) fremstiller kildekritikken slik at den har to dimensjoner, en indre og en ytre. Den indre dimensjonen stiller spørsmål til hva teksten handler om, hvem skrev den og hvor partisk er forfatteren til f.eks. miljøråken, hvilken data tas i bruk, og om den er brukbar som data for min tekst (Bratberg, 2017, s. 167). Den ytre dimensjonen handler om å vurdere om det finnes annet belegg for å tro på innholdet (Bratberg, 2017, s. 167-168). Dette betyr at hvis en tekst ikke støttes av f.eks. noen andre artikler er det grunn for å tenke seg om før man bruker den.

Ved å ta i bruk søkemotorer som Oria eller Web of Science kan man føle seg tryggere på søkefunnene ved at artiklene søkes opp på en akademisk fagdatabase som bidrar til økt kvalitet, og er fagfellegodkjent. Kilder fra miljøorganisasjoner ble i arbeidet for eksempel alltid kontrollert ved bruk av andre kilder så godt som mulig, ettersom deres agenda er å fremme miljø saker, og vil vinkle saken i deres perspektiv. Det er utfordrende å arbeide med det som skrives om plast ettersom det er mye usikkerhet knyttet til problemet med marin plastforsøpling. Arbeidet med å dobbeltsjekke hva som står i teksten samt å forsøke å skille fakta fra fiksjon har vært utfordrende fordi mange «sannheter» nå brukes i stor grad av både internasjonale institusjoner og miljøorganisasjoner.

Eksempler på usikre «sannheter» som brukes er for eksempel tanken om at hvis ikke vi blir flinkere til å ta hånd om plasten vil det være mer plast enn fisk i havet innen 2050 – dette er svært usikkert og baseres på usikre estimeringsmetoder for både fisk og plast (GRID-Arendal, 2019). En annen «sannhet» er at nedbrytbar plast er løsningen. Dette er galt. Bioplast vil sjeldent brytes ned så effektivt som produsentene sier, og antagelsen om at det gjør det kan bidra til at forbrukerne ikke resirkulerer, og kan i noen tilfeller anses som grønnvasking av produkter

(GRID-Arendal, 2019). Det er mye misinformasjon om plast, og dermed har arbeidet med å finne sikre kilder stått sentralt da jeg søkte etter data som skulle brukes i denne oppgaven.

Et ytterligere element med den indre dimensjonen er at forskjellige aktører som studeres i denne teksten, er at aktørene trolig har svært ulike formål med sine utsagn. For eksempel er det grunn for å gjøre en kritisk vurdering av utsagn fra WWF – fordi miljøorganisasjoner er avhengig av at samfunnet støtter dem, og da må samfunnet informeres om at klima og miljø er truet. Dermed er det grunn til å vurdere om f.eks. publiseringer eller utsagn er overdrevet eller skjevt vinklet for å styrke deres posisjon, i for eksempel samhandlingsprosjekter med næringslivet. For eksempel skriver WWF på sine nettsider at innen 2050 vil det være mer plast enn fisk i havet om vi ikke iverksetter tiltak mot marin plastforurening (WWF, 2018b). WWFs utsagn er som nevnt usikkert, men vinkles likevel av miljøorganisasjonen slik at det fremstår som en «sannhet». Dokumenttypene som jeg har vurdert og brukt i arbeidet med denne oppgaven er internettressurser som aviser, digitale aviser, pressemeldinger, aktørenes egne nettsider, akademiske artikler, stortingsmeldinger samt akademiske tekster om global miljøpolicy og organisasjonsarbeid.

Intervjuene som ble gjennomført var nyttige i informasjonssamlingsprosessen, men også i prosessen for å øke validiteten i analysen. Ved å stille tilsvarende spørsmål til WWF og de tre samhandlingsaktørene var jeg i stand til å kryssjekke svarene, og vurdere om den samme gjengivelsen av hendelsene ble gitt. Dersom svarene hadde samsvar, er det større grunn til å tro på informantens fremstilling. I etterkant ble dette også kontrollert i lys av litteraturkilder. Informantene stod fritt til å formulere svar slik som de oppfattet situasjonen ettersom intervjuene var semi-strukturerte, og på denne måten kom ofte elementer fra saken frem som ikke man ellers hadde fått vite om. Dette resulterte i flere spennende innsikter om sakene, men samtidig ble det vanskeligere å sammenligne svarene. Jeg hadde to utfordringer under intervjuprosessen. Den første var at Hurtigruten stilte ikke til intervju, tross mange forsøk på å avtale et møte. Den andre var på grunn av gjennomføringen av det første intervjuet i relasjon til *Fishing for litter*, som ble gjennomført over telefon. Ettersom jeg ikke var fornøyd med telefonintervjuet gjennomførte jeg et ekstra intervju med en annen informant. Telefonintervjuet endret karakteren til intervjuet og informant var uvillig til å følge intervjuguiden. Dette gjorde det vanskelig å oppnå like god gjennomføring som de resterende intervjuene, som var personlige intervjuer. Videre ble *Fishing for litter* prosjektet startet i forrige regjeringsperiode, og ble videreført i den pågående regjeringsperioden. En generell feilkilde som vil være aktuell

i *Fishing for litter* saken er at det tre år siden informantene arbeidet med den. Det er mulig at detaljer er bortglemt, eller at gal informasjon er gitt i intervju. Jeg vil gå mer inn på dette senere i kapitlet, og senere i analysekapitlet.

Nettbaserte kilder, samt aviser er brukt for å vise hva en organisasjon eller aktør fremmer. Slike kilder er mindre troverdige og mangler flere kvalitetstrekk som akademiske publikasjoner innehar. I flere tilfeller har kilder blitt slettet, flyttet eller endret – dette er et resultat av at det ofte er aktørens egne nettsider hvor informasjon blir publisert, og de endrer selv det de ønsker. Når viktig informasjon er hentet fra slike kilder har datatriangulering blitt brukt ved å kontrollere informasjonen i andre kilder når det er relevant, eller ved bekreftelse i intervjuene. Andre ganger brukes nettkilder for å illustrere en aktørs mål eller ønsker i plastsaken. Nettkilder brukes også i situasjoner hvor formålet er å illustrere en aktørs mål eller ønsker i plastsaken. I slike tilfeller er det aktørens egne perspektiv og mål, som er sentralt for min oppgave, men er utfordrende å etterprøve da perspektiv og mål ikke legger klare føringer for gjennomføring eller kontroll.

4.5 Intervju

Intervjuformatet jeg valgte for denne oppgaven er semistrukturerte eliteintervjuer som er et kompromiss mellom å få maksimalt sammenliknbare svar, samt frihet for informantene til å svare utover mine spørsmål (Leech et al., 2013, s. 209-211), (Gallagher, 2013, s. 193). Semistrukturerte intervjuer innebærer at man har et sett spørsmål, men man har mulighet til å følge ny informasjon, samtidig som man beholder en viss struktur og målrettethet (Bryman, 2016, s. 468), (Gallagher, 2013, s. 193). Denne fleksibiliteten er svært godt egnet for denne oppgaven hvor jeg undersøker arbeidsmåte for å påvirke målaktører. For det første er informantene nøkkelpersoner innen sine respektive kasus. Den informasjonen de besitter er ikke tilgjengelig hvis ikke de har mulighet til å utdype seg eller legge til elementer som ikke jeg dekker i intervjuguiden. Fordi mye informasjon om arbeidsprosessen ikke er offentlig tilgjengelig, vil jeg ikke være i stand til å stille alle de riktige spørsmålene. Intervjuformen bidrar dermed til at informantene kan gi meg bedre innsikt i deres arbeid mot marin plastforsøpling. For det andre er utvalget lite, og dermed er det viktig at de får mulighet til å gi all den informasjonen de ønsker. Dersom intervjuformen ikke tillot frittalende informanter, ville

det vært utfordrende å få tilgang på den informasjonen eliteinformantene besitter. Videre kunne dette skapt utfordringer ved at ufullstendige svar ble avgitt, som hadde kunnet svekket forståelsen av arbeidet WWF gjennomfører. Eksempelvis fortalte en politisk-engasjert informanten om samhandling gjennom utviklingen av klima- og miljødepartementets arbeid over flere år. Dette var ikke en del av mine opprinnelige spørsmål og bidro til å utvide min forståelse av dette kasuset. Dette ledet meg til å forstå at det kunne være mangler knyttet til det teoretiske rammeverket. Det følte naturlig å følge opp slike elementer, og er også en av styrkene til semistrukturerte-eliteintervjuer. Intervjuformatet gav god innsikt og tilgang til tilleggsinformasjon, som ellers ville vært vanskelig å få frem i et strukturert intervju.

Intervjuguiden er formulert med få, men sentrale spørsmål slik at de viktigste aspekter jeg ønsker informasjon om, ble tatt opp⁶. Under hvert spørsmål var underpunkter nedskrevet slik at alle aspekter som jeg var interessert i kom frem via oppfølgingsspørsmål. Jeg fikk hjelp til å skrive denne av veileder, og gjorde deretter endringer for å spisse den til hvert enkelt intervju. Før intervjuene pugget jeg intervjuguiden, og øvde på å stille spørsmålene på ulike måter for å unngå uklarheter og misforståelser med hjelp fra medstudenter. Slik minimerte jeg eventuelle problemer som kunne skje under intervjuene ved å komme godt forberedt. Jeg tok opp samtalene på båndopptaker, og skrev ned ikke-verbale indikasjoner som bidrar til forståelsen av informantens mening. Spørsmål i intervjuguiden som ble besvarte underveis hoppet jeg over hvis jeg følte at jeg hadde fått et tilstrekkelig svar, slik at samtalen forble flytende.

Intervjuene ble innledet av et såkalt «grand tour» formulert spørsmål som ledet ned mot de resterende spørsmålene som dekket intervjuguidens formål (Leech et al., 2013, s. 216). Grand tour gjennomføres ved å innledningsvis stille et veldig åpent spørsmål som f.eks.: «Kan du fortelle deres arbeid mot plastforsøpling?» (Leech et al., 2013, s. 216-217). I tilfeller hvor samtalen stopper stiller man spørsmålet på listen som passer overens med hvor man er kommet i intervjuprosessen. Grand tour er den metoden som er best egnet når man snakker med eksperter (Leech et al., 2013, s. 216). Denne metoden forutsetter at man har et klart bilde over hvilken informasjon man er ute etter, en svært god forståelse av saken, og evnen til å tilpasse seg og formulere spørsmål når ny informasjon kommer frem i samtalen, slik at man kan stille oppfølgingsspørsmål (Leech et al., 2013, s. 218).

⁶ Se vedlegg for intervjuguide.

Intervjuguiden er tilpasset hva som ville vært en naturlig intervjuoppgesjon med tanke på samtaleemne. Under hvert spørsmål var emner som burde dekkes lagt inn i intervjuguiden. Hvis informant ikke dekket dem, stiltes oppfølgingsspørsmål (Leech et al., 2013, s. 217), og hvis informanten gav relevant informasjon som ikke ble dekket i intervjuguiden ble disse fulgt opp ved å be informant fortelle mer, for å få en naturlig fremstilling av saken. Intervjuguiden var svært nyttig for å holde samtalen på riktig spor og bidro til at alle delene som jeg ønsket informasjon om ble dekket. Min oppgave som intervjuer ble også å notere viktige momenter som kunne utforskes ytterligere i intervjuet, for å ikke avbryte informanten, og hva som eventuelt manglet slik at det kunne dekkes før intervjuets slutt. I intervjuet med Klima- og miljødepartementet var den første informanten lite interessert i å følge formatet intervjuguiden la opp til, men heller fortelle om egne tanker om hva informant syntes var viktig. Dette intervjuet gav likevel noen akseptable resultater, men ikke om kasuset jeg var interessert i. På grunn av dette tok jeg i bruk snøballmetoden, som jeg kommer tilbake til, hvor jeg spurte informanten om det var flere i Klima- og miljødepartementet jeg kunne snakke med. Dette fikk jeg, og kombinert med det påfølgende intervjuet bidro dette til å gi et betydelig bedre bilde av prosessen mellom WWF og Klima- og miljødepartementet. Avslutningsvis i hvert intervju stilte jeg et åpent spørsmål om de hadde noe annet å legge til, samt om de kunne bli kontaktet i etterkant av intervju for oppfølgingsspørsmål eller presiseringer. I alle utenom et tilfelle, svarte informantene at det ikke var det, og at jeg gjerne kunne kontakte dem igjen.

Da intervjuene var gjennomført ble de transkribert samme dag fra båndopptaker, supplert med opplysninger om ikke-verbale tegn som er viktige for å forstå hva informanten mener. Dette inkluderer ironi, et blink-med-øynet og andre ikke-verbale måter å kommunisere på som er en viktig del av en samtale. Dette sikrer at den informasjonen som informantene bidro med, ble nedskrevet så presist som mulig. Jeg sendte sitater som er brukt i denne teksten til godkjenning av informantene for å sikre at jeg hadde sitert dem riktig. Jeg mottok ingen klager på min bruk av deres sitater.

Som nevnt over krever grand tour god kjennskap om saken i hvert intervju. Dette var noe jeg hadde stort fokus på, men samtidig antok jeg at relaterte hendelser også ville bli bragt opp i samtalene med informantene. Derfor leste jeg mest mulig om arbeidet til hver aktør, og relaterte saker slik at jeg hadde så godt overblikk som mulig i forkant av intervjuene. Dette var nyttig i intervjuene for å unngå at informanten ikke brukte dyrebar tid på å forklare elementer som jeg

kunne lest meg til, men heller fortelle mer om elementene og gi bedre innsikt over arbeidet til aktørene.

4.6 Utvalg og opplysningshåndtering

Utvalget er basert på en liste av kandidater som deltok i samhandlingen mellom WWF, HNR, Hurtigruten, og Klima- og miljødepartementet. Informantutvalget er relativt lite fordi samhandlingen mellom WWF og aktørene foregikk mellom noen få ansvarlige i hver sak. Dette er en konsekvens av at samhandlingen mellom aktørene i nettverket om plast ikke er særlig omfattende i min undersøkelse. Som konsekvens er også antallet kandidater som kunne bidratt lavt, ettersom en større grad av formalitet i kontakten trolig ville medført at flere personer ville vært involvert i samhandlingen.

Utvalget som var tilgjengelige til intervju var 4 nøkkelinformanter fra WWF, HNR, Klima- og miljødepartementet, og en tilleggsinformant som jobbet for Miljødirektoratet i 2016 da *Fishing for litter* ble iverksatt. Informant fra Hurtigruten var ikke tilgjengelig for intervju selv etter gjentatte kontaktforsøk via epost og telefon over flere måneder. Det fantes dessverre ingen akseptable alternative informanter i dette kasuset, men intervjuet av WWF om Hurtigruten bidrar til å kaste lys over samhandlingen, samtidig støttes dette av offentlig tilgjengelige kilder. Et standard informasjonsskriv hentet fra Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) samt intervjuguide ble tilsendt alle informanter i forkant av intervju⁷. Informasjonsskrivet inneholder informasjon og intensjon om masteroppgaven, hva deres deltakelse innebærer og deres rettigheter som informanter, kontaktinformasjon, osv. Lydfiler og transkripsjon ble anonymisert ved hjelp av å separere identifiserbar informasjon om informant og intervjudata, og deretter separat lagret på en passord-beskyttet datamaskin. Opplegget ble godkjent av NSD i forkant av intervjuene. Informantene ble kontaktet via epost hvor en kort introduksjon ble skrevet samt informantskriv og intervjuguide ble vedlagt. Etter dette avtaltes møte. Årsaken til at intervjuguide ble sendt på forhånd, er for å gi informant mulighet til å i forkant tenke over de delene av prosessen som i noen tilfeller hendte for flere år siden. Samtidig er ikke plastsaken kontroversiell, og det er liten grunn til å frykte at informantene tildekker visse elementer av informasjonen, som ellers ville bli gitt om de ikke ville vært gitt tid til å tenke på svarene.

⁷ Se vedlegg for intervjuguide og informasjonsskriv.

Anonymiseringen ble som nevnt gjort for å få frem mer informasjon, men også fordi noen informanter ønsket vurdere hvordan informasjonen ble brukt i forkant av denne masteroppgavens innlevering. Dersom noen hadde blitt anonymisert, men ikke andre, ville det vært vanskelig å unngå at leser forstår hvem informantene som ønsket å forbli anonyme er. Som konsekvens av denne avveilingen er alle informanter anonymisert, men knyttet til aktør.

Den første informanten er ansatt i WWF, og har en sentral posisjon i deres plastengasjement. Identifiseringen av denne informanten var tilgjengelig på internett i relasjon med samhandlingsprosjektene som WWF informerer om på sine nettsider. I forkant av intervjuet med WWF hadde jeg samlet en liste med aktuelle kandidater fra de andre kasusene og sendt ut forespørsel. Listen ble utformet ved hjelp av de samme ressursene som var tilgjengelige fra WWF og de aktuelle aktørenes hjemmesider i tillegg til andre medier. Etter intervjuet med WWF var over stilte jeg spørsmål om informanten var villig til å snakke om hvem han ville anbefalt i forbindelse med de øvrige målaktørene. Dette var han villig til og var svært behjelpelig med å forbedre min opprinnelige kandidatliste. Denne metoden heter snøballmetoden og er nyttig for å finne informanter i situasjoner hvor det er utfordrende å få nok kunnskap til selv å velge ut de mest egnede (Beckmann, 2013, s. 201-202). Alle informantene hadde tilholdssted i Oslo og var lett tilgjengelige, med et unntak hvor informanten fra Klima- og miljødepartementet ønsket å gjennomføre intervjuet via telefon, hvilket kommer jeg tilbake til i neste del av kapitlet.

4.7 Validitet og relabilitet

Validitet og relabilitet handler om man måler det man ønsker å måle og om det er mulig å gjenskape undersøkelsen (Bryman, 2016, s. 156-161). Hvis man stiller de samme spørsmålene og får samme svar har man god relabilitet, dersom man i tillegg stiller de riktige spørsmålene iht. det man undersøker oppnår man god validitet.

Validitet

Validitet kan deles i flere aspekter; intern, ekstern og begrepsvaliditet (Bukve, 2016, s. 99-101).

Begrepsvaliditet beskriver om vi måler det vi faktisk ønsker å måle (Bukve, 2016, s. 99). Det teoretiske rammeverket beskriver kun en form for handlingsmåte, så man oppretter indikatorer som man bruker i analysen (Bukve, 2016, s. 99). Det er i denne oppgaven særskilt viktig under de aktuelle intervjuene at spørsmålene direkte var knyttet opp mot forholdet mellom WWF og aktør, ergo stilte jeg spørsmål som indikerte i hvilken grad samhandling gjennom rapportering og hva samhandlingen gav partene av goder. Slik skapte jeg en forståelse av detaljene i samhandlingen, og hva hver aktør bidro med. Formålet med å stille spørsmålene slik er for å undersøke om de teoretiske antagelsene stemmer overens med empirien, ettersom en spesifikk handling kan knyttes til et teoretisk verktøy, som bidrar til å fremme en miljøorganisasjons ønsker. For eksempel vil rapportering av arbeidsstatus i samhandlingen mellom WWF og Hurtigruten kunne gi større mulighet til å holde Hurtigruten ansvarlig om de sluttet å rapportere eller kuttet ned ambisjonene. Kvalitative kasusstudier har en stor fordel her da man har større muligheter til å justere f.eks. intervjuguide dersom man opplever at operasjonaliseringen og det teoretiske rammeverket ikke er optimalt (Bukve, 2016, s. 99). I løpet av det første intervjuet som jeg gjennomførte ut at viktige aspekter av samhandlingen mellom WWF og kasusene jeg har valgt ut. For eksempel når informanten omtalte koordinering av arbeidet i samhandling med en aktør, ble dette en sentral del av intervjuet med den aktøren. Ved å få kunnskap om de viktigste elementene fra intervjuet med WWF kunne jeg stille mer relevante spørsmål som går på hva WWF anser som fordeler og utfordringer, til de andre informantene. Slike grep var viktig for mine intervju, og var til stor fordel i gjennomføringen av min kasusstudie (Bukve, 2016, s. 99).

Problemer som kan komme opp under et intervju er ofte knyttet til uklare spørsmål, mangelfull forberedelse, eller misforståelser. Jeg forberedte meg godt til intervjuene gjennom å øve på intervjuene med studenter, og gjøre nødvendige endringer på intervjuguide der det trengtes, og sette meg godt inn i hver sak. Når uventet informasjon kom frem var jeg dermed i stand til å forstå hva det var snakk om, og stille oppfølgingsspørsmål. En kvantitativ undersøkelse kan ikke endre spørsmål med mindre man ønsker å gjennomføre hele undersøkelsen på nytt, men i mitt tilfelle var det fullt mulig gi min kvalitative fremgangsmåte.

Intern validitet dreier seg om man har trukket de rette konklusjonene om årsakssammenhengene (Bukve, 2016, s. 99-100). Hvis argumentet for at det er en sammenheng er sterk øker intern validitet (Bukve, 2016, s. 100). Min oppgave ledes av det teoretiske rammeverket som gir antagelser om handlingsmønstre. Teorien gir generelle forventninger til f.eks. bruk av media

som kan operasjonaliseres og undersøkes ved å knytte dem til trekk ved arbeidsmåten til WWF. Validiteten øker gjerne ettersom man i kasusstudier har god mulighet til et gjøre et dypdykk i stoffet. Dersom man har oversikt over prosessen og årsakene til hvorfor samhandling er mulig, kan man avdekke årsakssammenhengene med større treffsikkerhet. Triangulering av data øker muligheten for høyere grad av intern validitet ved at svarene man får i et intervju kryssjekkes med svar fra andre informanter, samt andre empiriske kilder (Bukve, 2016, s. 151-152). Informant fra Hurtigruten stilte ikke opp til intervju, så dette intervjuet ble ikke gjennomført. Dette medførte at jeg var nødt til å nøye meg med empiri fra intervjuet med WWF om Hurtigruten, samt offentlig tilgjengelige kilder i analysen. Dette svekker muligheten til å trekke gode årsakssammenhenger for dette kasuset.

Ekstern validitet omhandler om man kan generalisere resultatene av prosjektet (Bukve, 2016, s. 100). Denne typen validitet er mer relevant hvis man gjennomfører et kvantitativt forskningsopplegg, og generalisering er heller ikke noe jeg ønsket å gjøre med denne oppgaven. Denne teksten er skrevet på grunnlag av en antagelse om at miljøorganisasjoner i plastsaken ikke helt kan forklares av foreliggende teori. Dermed gjennomfører jeg en teoriledet undersøkelse av deres arbeidsmåte. Dette er en undersøkelse av en miljøorganisasjons arbeid for å påvirke et mindre antall aktører, og det er dermed umulig å generalisere til en større populasjon siden det ikke foreligger nok studieobjekter.

Relabilitet

Relabilitet kan oppdeles i to aspekter, ekstern og intern (Bryman, 2016, s. 383-384). Ekstern relabilitet omhandler gjennomføringen av studien og hvorvidt den kan gjenskapes. Svært grundig dokumentering av alle ledd i gjennomføringen bør ligge til grunn for å oppnå høy relabilitet i kvalitativ forskning (Bryman, 2016, s. 62,383-384). I arbeidet med å prøve ut spørsmål økes sjansen for å stille spørsmål som senere kan brukes igjen, slik som er forklart over. Etter testing og justering av intervjuguide samt øvelse på gjennomføring av intervjuene vil det øke kvaliteten til spørsmålene, f.eks. gjennom å bli lettere å forstå for informanten, som videre vil øke repliserbarheten til undersøkelsen. Dette er fordi det er lettere å få like svar om de samme spørsmålene ble stilt i en senere anledning. Dog er det også andre faktorer som spiller inn på repliserbarheten som for eksempel hukommelse, eller andre påvirkninger utenfor forskers kontroll. Metodeforskjellen mellom kvalitativ og kvantitativ forskning er stor ved at et

kvalitativt kasusstudie med få informanter ikke kan generalisere sine funn til en større populasjon da det er for få enheter (Bryman, 2016, s. 193-194). Undersøkelsen kan derimot gi annen informasjon som ikke kvantitativ forskning kan oppnå. Indre relabilitet omhandler hvor mange forskere som deltar i et forskningsprosjekt, og om disse enes om arbeidet. Dette er ikke relevant for oppgaven ettersom det kun er en deltaker i prosjektet (Bryman, 2016, s. 384).

Tidligere i dette kapitlet har jeg beskrevet fremgangsmåten for denne oppgaven så nøyaktig som mulig. I tillegg har jeg beskrevet hvordan empiri ble innsamlet, vedlagt intervjuguide, beskrevet forberedelser og andre viktige elementer som inngår i arbeidet. En utfordring var at et av intervjuene ble gjennomført via telefon. Dette er et problem ettersom det ikke fulgte den planlagte intervjuformen. Telefonintervju og personlige intervju medfører svært ulikt forhold mellom intervjuer og informant. Dette medførte at jeg gjennomførte et ekstra intervju i dette kaset, for å styrke validitet og relabilitet. Ettersom telefonintervjuet gav nyttige og interessante funn, valgte jeg å beholde dataene. På grunn av dette og gode resultater fra det andre intervjuet, beholdt jeg data fra begge intervjuene.

Gjennomføringen av intervjuer er et viktig element som vil påvirke relabiliteten. Som nevnt er det svært viktig å møte forberedt slik at informant oppfatter intervjuer som en seriøs og profesjonell person. Sted, forhold mellom intervjuer og informant, lydnivå og andre ting vil påvirke intervjuet. Ledende spørsmål og ikke-verbal informasjon som ikke nedfelles vil gjøre gjenskaping vanskelig. Det meste kan påvirke et intervju, og man kan ikke ta høyde for alt i om. at det vil kunne variere hvordan informanter og intervjuer reagerer på små forandringer. Mine intervju, med unntak at det som ble gjennomført på telefon, ble gjennomført på kontor hvor informantene jobbet. Jeg spurte om å møte dem på sin arbeidsplass da jeg antok at slike lokaler ville være kjente og trygge omgivelser, samt at informant kan velge et passende rom. I tillegg informerte jeg om hele prosessen før vi møttes fra informasjonsskriv til båndopptaker for å unngå å overraske noen av informantene. Dette fungerte svært bra, og intervjuene hadde en tilfredsstillende konsis atmosfære i mine intervjuer, med unntak av det som ble gjennomført via telefon.

I det neste kapitlet følger analysen av WWFs arbeid for å påvirke målgruppene og bidra til å fremme praktiske tiltak mot marin plastforurensing.

5 Analyse

I de tidligere kapitlene har jeg forklart hvorfor plastproblemet er en viktig miljøsak, og hvorfor individer, selskaper, og nasjonale myndigheter er de viktigste målgruppene. I dette kapitlet vil jeg drøfte det empiriske materialet i lys av det teoretiske rammeverket, og slik bidra til å belyse hvordan WWF søker å påvirke målaktørene slik at praktiske tiltak mot marin plastforurensing blir iverksatt. Jeg vil studere hvordan informasjonsarbeid, symbolmobilisering, press, og ansvarliggjøring, samt andre sentrale mekanismer kan bidra til å påvirke aktørene, slik at mengden marint avfall reduseres. Det teoretiske rammeverket og den metodiske gjennomføringen beskriver hvilke elementer som vil undersøkes, og hvordan analysen vil gjennomføres. Analysen består av en teoriledet gjennomgang av empiri fra primært intervjudata, men også sekundære kilder som består av nettsider, offisielle dokumenter, og pressemeldinger. Analysen kan bidra til å belyse hvordan miljøorganisasjonen arbeider for å påvirke målaktører, og hvilke resultater dette har hatt for å fremme tiltak mot plastforurensing. I kapittel 6 vil jeg legge frem et sammendrag av funn fra analysen, samt gi en konklusjon hvor jeg besvarer problemstillingen som jeg stilte til denne oppgaven.

Det grunnleggende teoretiske bidraget jeg tar i bruk er Keck og Sikkinks (1998) teori om saksfremmende nettverk. Deres teori bidrar til forståelsen av hvordan WWF arbeider, og hvordan nettverksmedlemmer kan støtte hverandre for å fremme saken, gjennom både formell og uformell samhandling. Det teoretiske bidraget til Keck og Sikkink (1998) suppleres videre av teorier om koordinering, grønnvasking, CSR, og partnerskap. Slik vil noen av utfordringene med arbeidet belyses. WWF innehar flere kvaliteter som gjør det mulig å karakterisere miljøorganisasjonen som et nettverk, hvor andre aktører kan kople seg på. I likhet med CAN kan WWF forstås som et formelt nettverk, med avdelinger i over 80 stater (S. Park, 2013, s. 271), (WWF, 2018a). Ulikheten er at CAN består av mange, og ulike medlemmer som iht. Keck og Sikkink styrker nettverkets kombinerte evne til å påvirke målaktører (Keck & Sikkink, 1998, s. 8-12). På lik måte har WWF kapasitet til å få informasjon om problemer andre steder i verden, og vil samtidig styrke evnen til å påvirke ved å inkludere andre aktører i samhandlingen. Informanten fra WWF brakte dette poenget opp i løpet av intervjuet ved å fortelle at WWFs internasjonale nettverk er miljøorganisasjonens viktigste verktøy. Slik kan forståelsen av samhandlingen som foregår mellom WWF og andre allierte aktører forstås som et løst sammensatt nettverk, hvor deltakerne har sammenfallende interesser og eller mål. WWF har

kapasitet til selv å påvirke, men disse kapasitetene styrkes av samhandling med andre aktører, i saker hvor delte interesser øker deres sjans til å få gjennomslag for miljøaktørenes perspektiv.

Jeg vil undersøke påvirkning ved å drøfte hvorvidt WWFs arbeid har gitt konkrete resultater, og om arbeidet har medført endringer i hvordan aktørene bruker plast. Et eksempel på dette er i hvilken grad man kan påstå at WWFs arbeid var avgjørende for at FFL ble innført som prøveprosjekt. For å undersøke hvordan WWF jobber for å påvirke aktører til å innføre praktiske tiltak har jeg utarbeidet forventede funn i relasjon til hvert kasus. Forventningene vil lede analysen av det empiriske materialet, ved å studere hvordan ulike elementer har påvirket i hvert kasus og hva det har ledet til av relevante tiltak i plastsaken.

Undersøkelsen av kasusene vil foregå sekvensielt. Den første delen omhandler HNR og individer, og deretter Hurtigruten og selskaper. Til sist undersøkes Klima- og miljødepartementet og FFL prosjektet. Etter hvert kasus vil jeg skrive en kort sammenfatning av funn.

5.1 Individer

Individer er en svært viktig målgruppe for WWF fordi arbeidet med HNR kan bidra til å bygge opp folkeengasjement som deretter kan gi mulighet til å legge press på selskaper, og myndighetene. Arbeidet mot individer er dermed knyttet til informasjonsarbeid og symbolmobilisering. Keck og Sikkink skriver (1998, s. 18-23) at WWF bør arbeide for å få frem informasjon, og poengtere viktige hendelser som illustrerer problemet til samfunnet. Hvis dette arbeidet leder til at samfunnet engasjerer seg, vil påføring av skam og press kunne føre plastsaken videre til andre aktører (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-25). Det viktigste målet for WWF er å kunne påvirke på politisk nivå, og for å oppnå dette må folkelig engasjement være så stort som mulig, påpeker informanten fra WWF. Dette er Strandryddeuka et eksempel på. Marin forsøpling i nærområdene blir løftet frem, og skaper engasjement blant befolkningen. Resultatet er at befolkningen selv deltar i ryddeaksjoner, og illustrerer hvor mye plastavfall som finnes, samt at man kan utgjøre en forskjell med å delta i arbeidet. Arbeidet er da som jeg nevnte innledningsvis i dette avsnittet myntet på informasjonsarbeid, samt symbolmobilisering.

Informantene fra både WWF og HNR forklarer at miljøorganisasjonene kjenner hverandre godt. WWF er medlem i HNR, og deltok i å organisere Strandryddeuka i fellesskap med HNR

fra 2012 (WWF, 2018b), (HNR, 2019c). HNR driver Strandryddeuka og WWF deltar samt bruker sine ressurser til å promotere arrangementet (WWF, 2018b). WWFs innsats i promoteringen er for øvrig beskrevet av informanten fra HNR som svært viktig for arrangementets suksess (WWF, 2018b). Informanten viser til at HNR ikke ville vært i stand til å mobilisere til Strandryddeuka, om ikke WWF og andre aktører bidrar til arbeidet. Prosjektet bidrar til både WWF og HNRs overordnede mål og komplementerer hverandre i samhandling og gjennomføringen av Strandryddeuka. Mine forventninger om denne relasjonen, basert på litteraturen jeg gjennomgikk i kapittel 3, er altså at WWF og HNR vil samhandle basert på delte mål, for å skape holdningsendringer overfor marint avfall. Samhandlingen vil føre til at WWFs evner, slik som reklamering, og politiske engasjement vil kunne brukes for å fremme Strandryddeukas suksess. Resultatene av arbeidet og påvirkningskraften WWF vil bidra med, vil øke proporsjonalt med oppslutningen rundt Strandryddeuka. Og dette vil øke WWFs evne til å påvirke selskaper og myndighetene i saken om marin plastforurensing, basert på det økende folkeengasjementet.

Ulike perspektiver, like mål

WWF og HNR er begge interessert i marin forsøpling, men de har ulike mål som kan vanskeliggjøre samhandling. I lys av dette forventer jeg at miljøorganisasjonene vil samles rundt pragmatiske felles-mål som styrer arbeidet. WWFs hovedfokus i denne sammenhenger er på marin plastforurensing, mens HNRs hovedfokus er alle former for marint avfall, men det er likevel grunnlag for å påpeke at Strandryddeuka oppnår begge aktørenes mål (WWF, 2018b), (HNR, 2019b). Dette faktumet ble eksemplifisert av informantene fra begge miljøorganisasjonene ved at begge trakk frem komplementerende kvaliteter som bidrar til problemet med forsøpling av naturen. Dette er hva organisasjonene enes om. Avfall som finnes i naturen er som oftest plast da dette ikke brytes ned, samtidig er Strandryddeuka et arrangement som primært består av å rydde strender. Det er et element som gjør at organisasjonene lett kan finne felles mål som begge kan bidra til, og dermed styrke den kampen mot marin plastforsøpling. Dette er dog ikke alltid sant for organisasjonene.

Det er viktig for samhandling at målene til WWF og HNR har en viss resonans for å sikre samhandling i en sak, men det er ikke automatikk rundt å støtte hverandre kun basert på felles overordnede mål, forteller informanten fra HNR. Informanten fra HNR forteller at direktivet

fra EU som omhandler «forbud om engangsplast» skal tilpasses for innføring i Norge – i regjeringens arbeidsgruppe sitter både WWF og HNR hvor organisasjonene representerer sivilsamfunnet. I dette tilfellet er det ikke plast som er det viktigste for HNR, men heller hvorvidt tiltakene stopper avfall fra å ende i naturen. Hvis ikke direktivet retter seg mot alle typer avfall, men kun begrenser plast, er det ikke noe som HNR automatisk engasjerer seg i. Informanten forteller videre at plasttallerkener på avveie ikke er et problem i Norge, WWF vil trolig støtte dette tiltaket fordi det reduserer plastavfall, men for HNR er det viktig å tilpasse tiltaket slik at det samtidig begrenser alternativet, slik at marint avfall reduseres, ikke bare plast. Perspektivene er dermed ulike, men begge har et delt mål, marint avfall. Fordi WWF og HNR sitter i arbeidsgruppa er det viktig at de samarbeider og samkjører sine stemmer. Slik kan begges mål nås, og organisasjonene kan bruke sine stemmer til å støtte hverandre og stille en unison front mot politiske deltakere, og deltakere fra industrien.

Både WWF og HNR ønsker å nå tre målgrupper, det vil si individer, selskaper og myndighetene, forteller informantene fra begge miljøorganisasjonene. WWF fokuserer på alle målgruppene, og har konkrete mål knyttet til politisk policyendring, som FFL og forbud mot engangsplast. HNR har konkrete mål knyttet til Strandryddeuka slik som antall frivillige deltakere, og antall tilknyttede aktører (kommuner, selskaper, osv.) (HNR, 2019b), (WWF, 2018b). Det politiske målet er overordnet for WWF, forteller informanten fra WWF. Dette stammer fra at selskaper og andre aktører må forholde seg til regelverket for bruken av plast. Dette peker mot at informasjonsarbeid og symbolmobilisering er sentralt i denne saken, men en fremgangsmåte som er rettet mot å danne et nødvendig grunnlag for å påvirke myndighetene. Dette understrekes i Stortingsmelding 45 (2016-2017, s. 45-51) hvor Strandryddeuka omtales. HNR og Strandryddeuka omtales som et svært godt tiltak i stortingsmeldingen, og den frivillige innsatsen fremstilles som viktig for oppryddingsarbeidet av marint avfall (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45). Informant fra HNR peker på at politikere i dag må ta stilling til dette på grunnlag av folkeengasjementet. Samtidig er også organiseringen, og avfallsregistreringen nyttig fordi det bidrar til kunnskap om marin plastforsøpling. WWFs engasjement bidrar dermed press på myndighetene, og gir handlingsrom og påvirkningskraft gjennom informasjonsarbeid og symbolmobilisering, i saken om marint plastavfall.

Informanten fra WWF forteller at HNR i økende grad bryr seg om plast. Det kan medføre at WWF ser på HNR som en naturlig alliert for å bekjempe plastforurensing. På samme måte som ulike perspektiver, kan et asymmetrisk maktforhold være lite gunstig for samhandling da en

aktør kan bli avhengig av en annen (S. Park, 2013, s. 272). Informanten fra HNR peker på at WWF kan være veldig beskyttende overfor sine saker. De har sin egen agenda, og ønsker selv å utnytte innflytelsen som miljøorganisasjonen oppnår. Likevel vil samhandling trolig være aktuelt, dersom det er nødvendig for å nå et delt mål eller om det styrker saken. Dette medfører at HNR i noen tilfeller kan utestenges fra samhandling fordi WWF har egenskaper slik som annerkjennelse og økonomisk kapasitet, som medfører at ikke det er behov for HNRs kapasiteter. Det er ikke alltid nødvendig for WWF å bruke allierte for å fremme sitt syn, eller legge press på andre aktører, og da vil det være WWFs perspektiv som kommer frem, ikke et kompromiss mellom to organisasjoner.

Informanten fra HNR forklarer at miljøorganisasjonen får god hjelp fra WWF til å promotere Strandryddeuka – «WWF er svært dyktige til å planlegge hvordan de skal bruke blant annet sosiale medier for å promotere Strandryddeuka», men også andre aktører er viktige, slik som Naturvernforbundet, Den norske turistforening, og Miljøagentene, forteller informanten. HNR er avhengig av andre organisasjoner med bred kontaktflate for å løfte Strandryddeuka frem for å mobilisere engasjement, og det er sannsynlig at WWF vil fortsette å støtte Strandryddeuka ettersom det bidrar til bevisstgjøring som leder til å legge press på myndighetene. HNR er som nevnt til dels avhengig av drahjelp fra andre organisasjoner, men det er usikkert i hvor stor grad HNR er avhengig av dette nå, etter den store mediedekningen de fikk etter suksessen i 2018, da Strandryddeuka ble støttet av NRK (Simonsen, 2018), (NRK, 2018). Strandrydding ble veldig populært etter dette, forteller informanten, og viser til at en av HNRs mål videre er å opprettholde engasjementet rundt Strandryddeuka. Det er dermed tvilsomt at WWF vil arbeide for å påvirke HNR for å gi Strandryddeuka et mer plastsentrert fokus, gitt HNRs voksende renommé og den høye deltakelsen av andre aktører (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45), (HNR, 2019c). Aktørene som deltar i arrangementet vil skiftes ut, men HNR skal være den stabile, som alltid vil være der for å organisere arbeidet. Resultatene fra 2019 viser at HNR har lyktes i dette arbeidet, sier informanten. Dermed fremstår det som at WWF og HNR enes om målene knyttet til samhandlingen i Strandryddeuka, og dette vil styrke deres felles ønske om å forhindre marin forurensning gjennom informasjonsarbeid og symbolmobilisering.

Komplementaritet

Keck og Sikkink (1998, s. 8-12) skriver at ulike aktører i et nettverk kan ta i bruk hverandres kapasiteter for å oppnå bedre resultater i kampanjer. Dette kommer av at deres kapasiteter kan komplementere hverandre og lede til bedre gjennomføring av kampanjer som Strandryddeuka.

Under Strandryddeuka vil som nevnt WWFs evne til å mobilisere støtte være svært nyttig. Samtidig vil HNRs evner som organisator for arbeid og katalogisering av avfallet være en kvalitet som WWF har behov for. Informanten fra WWF beskriver at den årlige HNR rapporten er «det beste dokumentet enn så lenge om forsøpling generelt i Norge». Dette er nyttig for WWF, ettersom rapporten kan brukes i andre kampanjer senere. Informasjonsdelingen mellom nettverksmedlemmer kan dermed være svært verdifullt, som også fremheves av Keck og Sikkink (1998, s. 8-12). Kunnskapen som erverves av HNR kan videre brukes til å påpeke hvor man for eksempel bør prioritere å bygge ut avfallshåndtering ved havneanlegg, slik det ble foreslått i etterkant av FFLs prøveprosjektet som ble iverksatt av Klima- og miljødepartementet.

Samhandlingen mellom WWF og HNR har medført at Strandryddeuka har vokst betydelig fra 2012 til 2019. I 2012, som var det første året WWF deltok i Strandryddeuka, deltok 4166 personer (HNR, 2019d). Informanten fra WWF forteller at WWF deltok og frontet arrangementet blant annet med opprop i tv-programmet «God morgen Norge» (HNR, 2019d). I 2019 deltok over 40 000 personer i arrangementet, og dette belyser hvordan WWFs engasjementet kan bidra til mobilisering av samfunnet ved bruk av informasjonsarbeid (HNR, 2019d). Deltakertallet i 2018 stammer trolig fra informasjonsarbeid som ble gjennomført av WWF, HNR, og andre miljøorganisasjoner, men NRK fremstår som avgjørende i lys av dette årets oppslutning som var over 90 000 deltakere (Simonsen, 2018), (HNR, 2019d). Keck og Sikkink (1998, s. 28-29) forklarer denne hendelsen ved at ulike nettverksmedlemmer kan styrke sakens effekt, fordi medlemmene oppnår for eksempel større kontaktflate og evner, slik NRK bidro med i kampen mot marin plastforsøpling. Informanten fra HNR forklarer deltakerantallet i 2018 som en konsekvens av NRKs satsning på strandrydding, som ble tildelt navnet «Hele Norge rydder» av NRK (NRK, 2018). Dette viser at graden av eksponering og kapasitet til mobilisering, som i 2018 ble støttet av NRK, har stor betydning for oppslutningen rundt arrangementet. Dette kan indikere at WWF har spilt en svært viktig og komplementerende rolle i å fremme Strandryddeuka i samfunnet, og at informasjonsarbeidet som gjøres er sentralt for arrangementets suksess.

Det overordnede poenget om WWFs rolle i Strandryddeuka bekreftes av informanten fra HNR, og forklares som et resultat av WWFs evne til å nå ut til samfunnet gjennom sitt nasjonale og internasjonale nettverk. Informanten forteller videre at HNR er en kunnskapsbank og en paraplyorganisasjon. I motsetning til WWF, har derimot HNR ikke kapasitet til å oppsøke for eksempel enkeltkommuner. HNR vil derimot møte på konferanser, seminarer, og arbeidsmøter hvor organisasjonen kan komme i kontakt med bransjer og grupper. WWF kan på sin side møte med store aktører slik som Hurtigruten. Samtidig har WWF rundt 500 000 følgere i Norge på sosiale medier, forteller informanten fra WWF. Dette er en stor ressurs som kan brukes til å øke Strandryddeukas eksponering i samfunnet, men WWF vil også dra nytte av samhandlingen med HNR ved i kraft av HNRs evne til å organisere, samle informasjon i «ryddeportalen», og praktisk strandryddingsarbeid. Slik vil organisasjonene komplementere hverandre.

Myndighetene omtaler HNRs strandryddingsarbeid og koordineringsarbeid som et svært viktig eksempel på frivillige tiltak (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45-53). Gjennom Stortingsmelding 45 (2016-2017, s. 45-50) gis anerkjennelse for aktøren. Anerkjennelsen indikerer at Strandryddeuka har gitt HNR og WWF økt innflytelse hos myndighetene gjennom arbeidet med Strandryddeuka. Informanten fra HNR viser også til at WWF har kapasitet til å kjempe en politisk sak. HNR er derimot ikke aktiv på denne måten slik som WWF. I lys av dette er det gode muligheter til å bruke HNRs anerkjennelse «for det det er verdt» sier informant. Dette kan medføre at WWF oppnår økt evne til å påvirke myndighetene gjennom press. Samtidig sier informanten fra WWF at miljøorganisasjonen ønsker å sørge for at HNR har nødvendige midler til å fortsette sitt arbeid med marin forsøpling. Informantene fra begge miljøorganisasjonene påpeker at det viktigste med Strandryddeuka for både WWF og HNR, er det holdningsskapende arbeidet. På grunnlag av dette vil samhandling bidra til å hjelpe WWF med å nå sitt mål, som i denne saken er å stoppe marin plastforsøpling, og ved å arbeide for dette målet vil også HNRs jobb bli lettere, forteller informant fra WWF.

Det fremstår at WWFs relevante evner knyttet arrangementen av Strandryddeuka er primært informasjonsarbeid ved å fremme saken på sosiale medier. Ryddeportalen til HNR blir samtidig nevnt som en viktig ressurs av myndighetene, samt at rapporten deres fremheves av WWF som et svært godt dokument over marin forsøpling (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45-54). Samhandlingen fremstår dermed som et komplimenterende forhold hvor WWF oppnår kunnskap om plastproblemet i Norge og økt evne til å legge press, mens HNR gagnar på WWFs store nettverksapparat, og dets evne til å eksponere arrangementet overfor samfunnet. Dette

komplimenterende forholdet bidrar til å fremme begge miljøorganisasjonenes mål, ved bruk av informasjonsarbeid og symbolmobilisering.

Koordinering

Nettverksmedlemmenes kapasitet til å koordinere arbeidet omtales av Park (2013, s. 271-272) som en uvurderlig egenskap for å fremme saker. Koordinering av arbeidet vil understøtte kampanjestrategier, slik at de når frem til de riktige målgruppene (S. Park, 2013, s. 271). Informanten fra WWF forklarer at samhandlingen mellom WWF og HNR preges av koordinering når det kreves. For eksempel vil de arbeide med å «fremsnakke hverandres punkter» i arbeidsgruppen som skal tilpasse EU-direktivet om engangsplass til norske forhold, forteller informanten fra WWF. Når WWF og HNR representerer sivilsamfunnet sammen med representanter fra industri og politikk, er det til fordelaktig at de greier å samarbeide, og koordinere hva de ønsker å gjøre. De har begge en stemme hver, og ved å avtale hvordan de ønsker å fronte miljøperspektivet, kan de oppnå flere mål i denne saken. Slike mål er som nevnt tidligere WWFs plastfokus, og HNRs avfallsfokus. Dersom reduksjon av plast ikke reduserer avfall i havet vil det ikke være like interessant for dem, påpeker informanten fra HNR. Dette vil samtidig være et tidspunkt hvor koordinering kan lede til å legge press på myndighetene gjennom direkte deltakelse i EU direktivet, ergo er det et sterkt insentiv for WWF å koordinere med HNR.

Koordineringen av hvordan arbeidet utføres gjøres både formelt slik som i saken over, og uformelt, slik som Strandryddeuka, forklarer informantene fra begge miljøorganisasjonene. Informantene forteller videre at mye av arbeidet som gjennomføres av WWF er knyttet til eksponering av tiltaket, mens HNR driver organisering av arrangementet. Slik koordineres arbeidet uformelt for å fremme kampen mot marin plastforurening. WWFs styrke er informasjonsarbeid som setter fokus på plastproblemet, og HNR organiserer samt bidrar med symbolmobilisering, ved at deltakerne i Strandryddeuka får et innblikk i hvor mye plastavfall som finnes i sitt nærområde (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-25). På denne måten komplementerer miljøorganisasjonene hverandre, og koordinerer arbeidet for å øke påvirkningskraften overfor målgruppene.

Koordineringen fremstår sentral for målstyring i formelle saker. Dersom ikke miljøorganisasjonene kan enes om hva sakens formål er, vil det trolig svekke miljøperspektivet

i formelle saker. WWF fremstår dog som bedre rustet til å stå alene, og dermed vil denne miljøorganisasjonen kunne velge å stå alene i saker, uten å gjøre kompromiss med andre miljøorganisasjoner.

Arbeid og resultater

Keck og Sikkinks (1998) teori om hvordan et saksfremmende nettverk kan bidra til å fremme en sak treffer på flere punkter. WWF har koordinert med HNR slik at arrangementet oppnår fordeler fra begge miljøorganisasjonene. Fordelene er knyttet til informasjonsarbeid, og symbolmobilisering for å øke oppslutningen rundt Strandryddeuka, men vil også bidra til å senere legge press på andre aktører. Forholdet mellom WWF og HNR er til dels asymmetrisk, og dette kan bidra til problemer (Park 2013, s. 271-272). Informantene forklarer dog at de har et godt forhold og asymmetrien fremstår ikke som et problem for samhandlingen. Målene som WWF og HNR jobber for sammenfaller i saken om Strandryddeuka, ettersom plast er en stor del av marin forsøpling. Ved å støtte HNR vil WWF høste fordeler knyttet til annerkjennelse og tilgang på HNR databasen hvor funn registreres. Samhandlingen mellom WWF og HNR er nyttig på basis av at HNR har behov for eksponering av Strandryddeuka, mens WWF ønsker økt bevisstgjøring av plastsaken, og databasen til HNR en god ressurs på marint avfall. Informantene forteller videre at arbeidet gir gode resultater med tanke på mulighet til å påvirke beslutningstakere og selskaper på basis av arrangementets økende popularitet slik som den felles arbeidsgruppa om engangsplast som ble nevnt overfor.

Resultatene av samhandlingen fremstår som gode i lys av oppslutningen rundt Strandryddeuka fra 2012 til 2019 (HNR, 2019d). For eksempel bidro 48 702 frivillige i 2017 til at det ble plukket 1374 tonn marint avfall – året etter, og i lys av NRK satsningen, økte dette til 90 000 deltakere og 3000 tonn avfall hvis man kun regner med Strandryddeuka (HNR, 2018), (NRK, 2018). Hvis man derimot regner med hele året økte antall deltakere fra 49 000 til 143 000 fra 2017 til 2018 (NRK, 2018). Dette sank som nevnt i 2019. Likevel er det en sterk fremgang fra tidligere, som viser at sakseksponering virker også over tid, og at samhandling med aktører som kan nå ut til publikum øker oppslutningen rundt saken. Oppslutningen er viktig, og leder til å påvirke selskaper og politiske aktører – slik som den politiske annerkjennelsen av HNRs arbeid viser (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 48-50). Arbeidet som utføres av blant annet HNR og WWF har ført til at myndighetene og andre interesserte grupper har mulighet til å få innsikt

i hva slags type marinavfall som finnes, og hvor det finnes. Samtidig mobiliseres et økende antall frivillige i arbeidet. Størrelsen på folkeengasjementet er svært viktig for å påvirke selskaper, da individene også er forbrukere av deres tjenester.

Arbeidet som gjennomføres har ledet til et økende folkeengasjement til dels fordi både WWF og HNR har bidratt til Strandryddeuka. Det fremstår at plastnettverket inkluderer flere medlemmer slik som blant annet kommuner og mindre ryddelag, som trolig bidrar til å eksponere saken ytterligere (HNR, 2019c). NRKs deltakelse indikerer at denne typen eksponering er effektiv på basis av den økte oppslutningen. Dermed er det sannsynlig at samhandlingen mellom WWF og HNR er basert på et godt forhold, og pragmatisk samhandling i saker som kan fremme fokuset på marin plastforsøpling, og dette har medført gode resultater i form av mulighet til å påvirke andre aktører, og spesielt økt folkeoppslutning.

5.2 Selskaper

Selskaper er en svært viktig målgruppe for WWF fordi innflytelse hos et selskap kan lede til å påvirke bransjer, hvis forbrukerne forventer mer av selskaper som ikke tar plastsaken på alvor. Informasjonsarbeidet bør dermed være til stede for at WWF kan legge press på selskaper, og holde dem ansvarlige overfor samfunnet. Sjansen for å oppnå tilstrekkelig innflytelse hos Hurtigruten, samt å presse frem endringer øker dersom det foreligger støtte for plastsaken i samfunnet (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-24). Selskaper er avhengige av sine omgivelser, da det påvirker deres kapasitet til å selge produkter til forbrukere, men også ved at myndighetene regulerer hvordan driften kan gjennomføres. Hurtigruten faset ut unødvendig engangsplast, før en regulering tvang selskapet til å gjøre det. Dette kan anses som et proaktivt trekk for å understreke at selskapet tar samfunnsansvar på alvor⁸ (Hurtigruten, 2018a). Tiltaket kan videre vurderes som et ektefølt ansvarstiltak i lys av Hurtigrutens flere miljøtiltak, slik som at selskapet ikke bruker tungolje, men heller biogass og batteri i de fleste skipene rederiet eier (Hurtigruten, 2018b). Plasttiltak og andre miljøtiltak som gjennomføres av Hurtigruten er trolig særskilt viktig for et selskap som selger cruiseturer da det kan ødelegge kundeopplevelsen. Samtidig vil

⁸ Hurtigruten stilte ikke til intervju, og støttes derfor opp av litterære kilder.

tiltakene sette en skarp kontrast til andre aktører innen bransjen, slik som fremstår som et stort problem i cruisebransjens bruk av tungolje, og forurensing i norske fjorder (Lange, 2019).

Bevisstgjøringen rundt plastforsøpling i samfunnet kan lede til at WWF bruker Hurtigruten til å legge press på andre aktører, og dermed trekke dem inn som virkemiddel (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-25). Samtidig vil Hurtigrutens forpliktelser sette WWF i stand til å holde selskapet ansvarlig overfor samfunnet, på basis av deres egen plastpolicy, gjennom ansvarliggjøring (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-25), (Hurtigruten, 2018a). For å være i stand til å beskytte seg mot grønnvasking vil WWF kunne søke å inngå et formalisert partnerskap, med prosedyrer for rapportering og oppfølging som vil bidra til bedre kontroll og innsikt i en partners miljøtiltak. Dette vil øke sjansen for at Hurtigrutens tiltak leder til reduksjon av plast. Det viktige eksemplet dette tiltaket setter for bransjen, kan videre medføre at andre selskaper ønsker å delta i WWFs Plaststafett, hvor selskaper faser ut unødvendig engangsplast, og deltar i plastoppyrdding (WWF, 2018c). Det er imidlertid farer knyttet til forholdet til WWF, samt hvorvidt tiltaket om å fase ut unødvendig engangsplast er ekte, eller om det kun er et spill for galleriet. Om dette viser seg å ikke være overfladisk, kan det være ønskelig for WWF å opprette partnerskap, og samarbeide tett med en viktig aktør i norsk næringsliv. Forventningene til relasjonen, basert på litteratur som ble gjennomgått i kapittel 3, er altså at: WWF vil bruke Hurtigruten som en alliert for å skape større engasjement i plastsaken. Hurtigruten fremstår som en viktig aktør som kan bidra til å øke WWFs evne til å legge press på andre selskaper i bransjen, både indirekte, og direkte. Hurtigrutens utfasing av unødvendig engangsplast kan føre til at andre selskaper følger Hurtigrutens eksempel, og underleverandører til Hurtigruten pålegges å endre sitt plastforbruk i henhold til Hurtigrutens ønsker. WWF kan ønske å delta i partnerskap på basis av Hurtigrutens engasjement i plastsaken dersom det er tilstrekkelig tillitt mellom aktørene. Dersom oppropet til å delta i Plaststafetten i fellesskap med Hurtigruten har medført avvikling av engangsplast hos andre selskaper, vil det medføre at WWF har påvirket andre aktører gjennom samhandlingen med Hurtigruten og Plaststafetten, og ledet til å innføre praktiske tiltak mot marin plastforsøpling.

Hurtigruten stilte dessverre ikke til intervju, og dette medfører at uttalelser om samhandlingen stammer fra intervju med WWF. For å styrke min drøfting støttes dermed uttalelsene opp av offentlig tilgjengelige kilder.

Nettverksarbeid

Samhandlingen mellom WWF og Hurtigruten er knyttet til Hurtigrutens fellesopprop sammen med WWF for å delta i Plaststafetten i 2018, og påfølgende utfasing av unødvendig engangspplast på sine skip (WWF, 2018c), (Hurtigruten, 2018a). Utfasing av unødvendig engangspplast har en god effekt på avfallet fra skipene. Forventet plastavfall fra Hurtigrutens skip ligger på 17 tonn i året, og dette kan reduseres ytterligere når underleverandører iverksetter kutt (ANB-NTB, 2018), (Hurtigruten, 2018a). Tiltaket hylles av WWF, og informanten fra WWF karakteriserer Hurtigruten som at «de har en ektefølte» tanke bak tiltakene mot plastforsøpling. Dette indikerer at det foreligger god tillit mellom partene. Hurtigruten skriver at selskapet ikke vil sitte på sidelinjen, men gjøre grep for å beskytte de sårbare områdene hvor selskapet opererer (Hurtigruten, 2018a). Det er imidlertid ingen bindende krav som overfor selskapene som ønsker å delta i Plaststafetten, men visse uformelle forpliktelser følger, slik som å vise til faktiske kutt av plast (WWF, 2018c). Dersom samhandlingen brytes, kan WWF holde selskapet ansvarlig ved å kritisere dem i media, og dermed legge press på selskapet.

Samhandlingen gir to fordeler til WWF. For det første vil deltakelsen medføre at forbrukere forventer mer av selskapene i bransjen, ettersom Hurtigruten har tatt steget og økt forventningene. For det andre vil selskaper som bryter deltakelsen, og starter bruken av engangspplast igjen, holdes ansvarlig av WWF og forbrukerne. For Hurtigruten vil utfasingen av engangspplast kunne gi et konkurransefortrinn i deres bransje på grunnlag av samfunnets fokus på plastforurensing. Samtidig vil de øke sin legitimitet overfor omgivelsene sine ved å gjøre dette i fellesskap med WWF. WWF gir ingen sertifisering i dette tilfellet. Likevel vil et selskap som gjør tiltak i fellesskap med en miljøorganisasjon øke sjansene for å oppnå anerkjennelse fra samfunnet. Som nevnt er det også direkte konsekvenser, blant annet at Hurtigruten opererer på havet og rundt kysten, områder man finner mye plastforsøpling. Det gir et dårlig inntrykk av produktet som selges, og vil kunne bidra til å svekke Hurtigrutens mulighet til å tjene penger. I lys av slike konsekvenser vil WWF og Hurtigrutens mål sammenfalle ettersom oppryddingsarbeid vil gagne begge parter.

Sett under ett vil samhandlingen bidra til å tjene både WWFs og Hurtigrutens mål. WWF hindrer at mindre plast havner i havet. Hurtigruten bidrar til å sette en høyere standard for hvordan en bedrift drives på en miljøvennlig måte, og viser at samhandling og miljøtiltak virker. Hurtigruten oppnår videre legitimitet, områdene de opererer i blir renere, og kundene deres

oppfatter selskapet som miljøvennlig. Dette skaper overskrifter og positive omtaler i avisene som kan øke Hurtigrutens omsetning (Dalseg, 2018).

Hurtigrutens deltakelse i Plaststafetten kan dermed vurderes som innveving i miljønettverket på grunnlag av fellesinteresser og miljøfokusert CSR (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 62-63). Dette vil styrke informasjonsarbeidet til WWF ettersom Hurtigruten bruker kunnskap fra egne erfaringer, og påvirker andre aktører. Samtidig vil det skape en norm for miljøfokus hos selskaper, og fremme tanken om at CSR tiltak kan forsvares økonomisk (Idemudia, 2017, s. 265-266), (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-24). En direkte konsekvens av Hurtigrutens engasjement i plastsaken er videre at Hurtigruten har og vil sette krav til sine leverandører (Hurtigruten, 2018a). Aktører slik som Hurtigruten kan med dette anses som sentrale for å endre holdningene og normene i samfunnet som omhandler plast. Gjennom Plaststafetten bidrar Hurtigruten i dette arbeidet, samtidig som det legitimerer deres egen drift.

Samhandlingsformål og resultater

Samhandlingen mellom WWF og Hurtigruten beskrives av informanten fra WWF som uformell, men i form av en god og tett dialog ved blant annet debatter, og i relasjon til medieinnlegg. Informanten forteller videre at WWF ikke har et formelt samarbeid med Hurtigruten, men opplever likevel selskapet som et «løsningsorientert, samfunns- og miljøengasjert bedrift». Informanten viser til at Plaststafetten var WWFs forslag, men Hurtigruten var svært interessert i å delta. Dette kan indikere at samhandlingen anses å være tilstrekkelig i nåværende form, og at WWF trolig ikke har behov for å innlede et direkte samarbeid. Informanten påpeker at WWF i noen tilfeller vil innlede samarbeid med selskaper for å realisere plasttiltak hos aktører. Selv om Hurtigruten deltar i Plaststafetten inngår ikke dette i et større samarbeid - men det viser til at dialogen er god. Informanten viser til at WWF vil vurdere samhandling med alle, utenom dem på «svartelista» - ei liste som beskriver aktører som WWF har svært lav tillitt til og utelukkes fra samarbeid. WWF anser som nevnt Hurtigruten som en miljøengasjert bedrift, og det er lite å hente i et slikt partnerskap, enn hva tilfellet er med selskaper som befinner seg i den miljømessige gråsonen. Slike selskaper kan kutte plastbruken i større grad. Partnerskap vil bety at WWF må gå tyngre inn, sammenlignet med dagens ordning mellom WWF og Hurtigruten, men vil kunne bidra til å legge sterkere press på målaktører. I dag består samhandlingen av at WWF fortsetter å påvirke Hurtigruten gjennom

samtaler, og annen uformell kontakt i retning av å gjøre gode valg som gagnar miljøet. Informanten forklarer at Hurtigrutens miljøtiltak vil påvirke samfunnet i samme positive retning, og dette er hva WWF er interessert i.

Resultatene fra samhandlingen har vært god. Da det ble kjent at Hurtigruten iverksatte strandryddingsarbeid vakte dette stor interesse fra aktører og enkeltpersoner fra hele verden for selskapet og strandryddingen, og det var stor interesse for å kjøpe billetter for å delta i neste strandryddingstur, noe som viser til at tiltaket bidrar til informasjonsarbeidet (Dalseg, 2018). Dette er et eksempel på at CSR kan bidra til gode endringer. Informanten beskrev Hurtigrutens engasjement som «ektefølt» og viser at slike miljøtiltak virker selv om det innebærer en kostnad, i dette tilfellet for Hurtigruten.

Statsråd Ola Elvestuen skrøt av Hurtigruten, og oppfordret andre selskaper til å følge deres eksempel (ANB-NTB, 2018). Samtidig brukte Elvestuen også denne miljønyheten til å påpeke at Norge vil få forbud mot unødvendig engangsplast i fremtiden (ANB-NTB, 2018). Budskapet medfører at det er liten grunn for selskaper til å vente på regelendringer. Forbud vil komme, og selskaper oppnå legitimitetsfordeler slik som Hurtigruten mottok da deres tiltak ble kjent ved å gjennomføre tiltak i forkant, dette er et eksempel på indirekte press fra en mulig alliert i kampen mot marin plastforurensning (ANB-NTB, 2018), (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-24). Informanten fra WWF påpekte at myndighetene former rammeverket som selskapene opererer under. Hvis Elvestuen gikk tilbake på et slikt utsagn, ville WWF kunnet tatt i bruk ansvarliggjøring for å legge press på myndighetene (Keck & Sikkink, 1998, s. 24-25). Myndighetenes anerkjennelse vil kunne skades om de trekker seg fra slike lovnader.

Informanten indikerer gjentatte ganger at de er svært fornøyd med Hurtigruten på generell basis, og gjennom det felles oppropet til Plaststafetten har de nådd ut til flere andre markedsaktører (Dalseg, 2018). Hurtigruten bidrar med å potensielt sette en ny miljøstandard for bruken av plast for noen selskaper. Deres tiltak kan bidra til et diskursskifte som legger press på andre aktører til å arbeide for et sterkere miljøvennlig engasjement i plastsaken (Keck & Sikkink, 1998, s. 23). Tiltaket kan bidra til å sette en standard som kan medføre prestisjetap hvis konkurrerende selskaper ikke følger Hurtigrutens eksempel, og dette kan videre utnyttes av WWF for å legge press på andre selskaper.

Resultatene av tiltaket har vært positivt for plastforbruket, i tillegg til bevisstgjøring av plastforbruket overfor samfunnet. Hurtigruten alene bruker rundt 17 tonn plast hvert år

(Hurtigruten, 2018a). Nå byttes for eksempel plastsugerør ut med metallvarianter som kan vaskes og gjenbrukes (Hurtigruten, 2018a). Selskapet setter også strenge krav til sine leverandører, og går i dialog for å diskutere hvordan de kan redusere plastforbruket ytterligere (Hurtigruten, 2018a). Stena Line arbeider med utfasing av engangspplast, og DFDS og Color Line er i kontakt med sine leverandører for å finne løsninger som kan redusere plastbruken (Dalseg, 2018), (ANB-NTB, 2018). Dette indikerer at Hurtigruten er et foregangsselskap som kan lede bransjen fremover i samhandling med WWF, en samhandling som kan gagne begge parter. Samtidig er dette eksempler på hvordan et selskap kan bidra til å legge indirekte press på andre aktører i samhandling med WWF.

Et verktøy for å holde Hurtigruten til sine engasjementer i plastsaken vil være å holde dem ansvarlige overfor samfunnet dersom de gikk tilbake på lovnadene (Keck & Sikkink, 1998, s. 24-25). At selskapet skulle gå tilbake på sine lovnader fremstår som usannsynlig i lys av publisiteten saken har fått, og posisjonen Hurtigruten har plassert seg i prosessen. Det vil trolig vært svært skadelig for Hurtigruten, men kan potensielt skade det gode forholdet WWF har med selskapet, samt skade arbeidet med å legge press på bransjen for å fase ut plast gjennom selskapets innsats.

Partnerskap

Partnerskap kan tas i bruk i miljøraker for å bidra til miljøratsing mellom to aktører. Partnerskap vil kunne inkludere at det settes felles regler, rapportering, og inklusjon i beslutningsprosesser for deltakerne i et partnerskap – Dette kan bygge tillitt, og bidra til at samhandlingen styrker miljøraken (Hovi & Underdal, 2017, s. 56-57), (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 128). Det kan være et godt redskap for å fremme et selskap som fremviser svært gode miljøtiltak, slik at det bidrar til å påvirke andre markedsaktører (Hovi & Underdal, 2017, s. 56-57), (Jacobsen & Thorsvik, 2013, s. 213). Partnerskap vil legitimere driften til selskapet, og det vil bidra til å utvikle normer for den driftsformen som anses som riktig. WWF og Hurtigruten har et godt forhold, men ikke noe formelt partnerskap. Det er mulig at dette skyldes at det er lite behov for partnerskap, og at Hurtigruten og WWF har lite å tjene på det. I relasjon til spørsmålet om når WWF vurderer partnerskap som verktøy fortalte informanten at WWF stort sett var restriktive i bruken av å la selskaper få bruke WWF-logoen på produkter for å beskytte seg mot grønnvasking (C. Park & Allaby, 2017). Bruken av logo i samarbeidsprosjekter er også

begrenset. «Det skal det foreligge en omfattende samarbeidsform» forklarer informanten, og sier videre at «det er miljøresultater som er viktig, grønnvasking skal ikke forekomme». Dette kan til dels bidra til å forklare hvorfor Hurtigruten og WWF ikke inngår partnerskap. Det gir frihet til Hurtigruten i noen saker, og det reduserer risikoen WWF påtar seg. Samtidig beholder de muligheten til å påvirke gjennom annen kontakt, som informanten sier at WWF og Hurtigruten jevnlig har. I lys av dette er det trolig at WWF ikke søker partnerskap med Hurtigruten selv om det eksisterer tillitt mellom partene. Dette kommer som nevnt av at det ikke er nødvendig ettersom Hurtigruten driver plastsaken, og andre miljø saker frem uten at det er nødvendig med press fra WWF. Det er med andre ord lite behov for WWFs støtte, og partene kan forbli uformelle allierte i miljø saken, uten formelt partnerskap.

Arbeidet med Hurtigruten

Det er mye som indikerer at WWF betrakter Hurtigruten som en alliert i plastsaken (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-24). Hurtigrutens engasjement har vært bredt, og plasttiltak er kun et av flere tiltak selskapet har sagt seg villig til å gjennomføre (Hurtigruten, 2018b). Tiltak som mål om null-utslippsskip, utfasing av unødvendig engangsplast, reduksjon av matsvinn, og utbedring av resirkuleringshåndteringen om bord Hurtigrutens skip viser til et godt miljøengasjement og en god alliert for WWF (Keck & Sikkink, 1998), (WWF, 2018b), (Hurtigruten, 2018a). Det er viktig for WWF å være i stand til å mobilisere viktige aktører for å legge press på andre markedsaktører. Slike aktører har nemlig mulighet til å sette krav overfor sine leverandører. Dette er ikke et pressmiddel WWF selv besitter, men et som kan bli tilgjengelig gjennom Hurtigruten.

Bruken av dette pressmidlet kan tas i bruk ved å bruke Hurtigrutens, og andre deltakeres gode eksempel til å legge press direkte på andre aktører slik WWF gjorde på sosiale medier⁹, rettet mot for eksempel *adams matkasse*, og nevnte Kiwi og Meny som er deltakere i Plaststafetten med invitasjon om å følge deres eksempel (WWF, 2018d). Andre pressmidler blir tilgjengelig i kraft av samhandlingspartnerens tilknytting til andre aktører. For eksempel vil Hurtigruten ha mulighet til å bruke tvang overfor sine leverandører. Dette er et pressmiddel WWF ikke har mulighet til å bruke, og Hurtigruten vil dermed yte press gjennom samhandlingen med WWF (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-25). Samtidig åpner tiltak slik som Hurtigrutens

⁹ I dette tilfellet sendte WWF en tweet for å legge press på et selskap (WWF, 2018d).

miljøengasjement for at andre aktører kan bidra til plastsaken, slik som Statsråd Ola Elvestuen valgte å gjøre, og samtidig roset Hurtigrutens engasjement (Dalseg, 2018), (ANB-NTB, 2018). Dette belyser hvordan samhandlingen bidrar til å påvirke andre aktører til å ta stilling til plastproblemet.

Det blir vanskeligere for selskapene å unngå Hurtigrutens engasjement. Framsnakkingen av selskapet av WWF, og fellesoppropet til Plaststafetten, peker mot at Hurtigruten kan regnes som en nettverksdeltaker i plastsaken som WWF vil bruke til å legge press på andre selskaper, som har større potensiale til å redusere sitt plastforbruk. Kort tid etter at WWF og Hurtigruten inviterte til Plaststafetten meldte Nordic Choice Hotels seg på engasjementet i slutten av 2018 samtidig som at selskapet arrangerer strandrydding og andre liknende søppelplukkingsaktiviteter (Nordic Choice Hotels, 2019). I lys av dette påvirkes andre selskaper av samhandlingen under Plaststafetten, og innfører praktiske tiltak som trolig vil bidra til å redusere hvor mye plastavfall som ender opp i havet. Samhandlingen indikerer at WWF trolig har en alliert i plastsaken som selv bidrar med å legge indirekte press på andre aktører, og støtter WWF i arbeidet med å legge direkte press på andre aktører.

Mulighet til å påvirke

Det er usikkert hvorvidt WWFs arbeid er årsaken til at Hurtigruten avvikler bruken av unødvendig engangsplast. Hurtigruten har et bredt engasjement rundt klima- og miljø saker, men basert på informanten fra WWFs beskrivelse av forholdet, er det uvisst om WWF har en rolle i deres generelle miljøarbeid, selv om de har god kontakt. Hurtigruten er derimot en potensielt viktig alliert i plastsaken og vil være i stand til å påvirke andre aktører til å endre sitt plastforbruk, som vist da blant annet Nordic Choice Hotels valgte å delta i Plaststafetten, sammen med WWF og Hurtigruten (Nordic Choice Hotels, 2019). Det er uheldig at ikke det var mulig å gjennomføre intervju med Hurtigruten i denne saken, ettersom det begrenset mulighet til å vurdere innflytelsesgraden WWF har hos Hurtigruten. Likevel kan man argumentere at miljøorganisasjonen har enn viss påvirkningskraft gjennom å fremheve Hurtigrutens eksempel til etterfølgelse som viser at WWF kan påvirke og presse andre aktører til å innføre tiltak mot marin plastforsøpling i kraft av samhandlingen. Partnerskap vil trolig ikke være nødvendig, samtidig gir det større sikkerhet for WWF og autonomi for Hurtigruten. Hurtigruten som nettverksdeltaker i plastsaken gir et konkret fortrinn da Hurtigruten setter krav

til leverandører, samt bidrar til å skape normer som peker mot miljøvennlig drift hos andre selskaper. Hurtigrutens engasjement fremstår som en suksesshistorie for WWF, da selskapet bidrar til å skape normer og legge press på andre aktører. Dette leder til at WWF øker muligheten til å påvirke andre selskaper slik som cruisebransjen, i kraft av at Hurtigruten og WWF deler mål knyttet til plast- og miljø saker.

5.3 Nasjonale myndigheter

Nasjonale myndigheter er WWFs viktigste målgruppe fordi regelendringer vil kunne bidra til plastregulering gjennom tvangsmakt. For å påvirke denne aktøren vil informasjonsarbeid og symbolmobilisering være viktige elementer slik at plastsaken blir et politisk aktuelt spørsmål (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-23). Slikt arbeid består av tiltak som Strandryddeuka, og slike engasjementer medfører et økende engasjement rundt plastsaken (HNR, 2019d). Samtidig er tiltak som Hurtigrutens utfasing av unødvendig engangsplast viktig og viser at økonomiske aktører har vilje- og kapasitet til å gjennomføre miljøtiltak. Slike tiltak kan bidra til å støtte WWFs arbeid overfor myndighetene ettersom det øker antallet aktører som ønsker endring. Et eksempel på dette er når en politisk-tilknyttet informant fra Klima- og miljødepartementet fortalte at WWF og HNR sitter i arbeidsgruppa som skal bidra til å tilpasse EU-direktivet mot engangsplast til norske behov, i fellesskap med økonomisk og politiske aktører. For å få gjennom WWFs ønsker i denne prosessen er det sentralt å ha allierte aktører i arbeidsgruppen for å legge press på myndighetene. Koordinering mellom HNR og WWF, samt støtte hos næringslivet vil kunne gi et bedre resultat. På denne måten vil WWF kunne bruke sin innflytelse, slik at regelverket som regulerer plastbruk blir innstrammet. Det handler med andre ord om å skaffe allierte som kan støtte WWFs arbeid, og bidra til å legge press hvor det trengs. Samtidig vil norske myndigheter kunne fremstå som en mulig alliert for WWF i plastsaken. Norge har vært initiativtaker i flere tiltak, slik som i 2019 da Norge forpliktet seg til å jobbe for en global avtale mot marint plastavfall (WWF, 2019b). WWF fremmer nå at det er en mulighet til å sette Norge i en lederrolle, som vil gi WWF en mektig alliert i kampen mot plast, samtidig som det vil gi WWF bedre evne til å legge press på staten ved å holde dem ansvarlige overfor sine borgere, eller det internasjonale samfunnet (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-25) ,(WWF, 2019b).

Fishing for litter (FFL) er et prøveprosjekt som ble startet opp i 2016 (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45). Prosjektet ble fremmet av WWF, og etter 2017 ble prosjektet utvidet og videreført frem til 2019 (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45-46), (Johnsen, 2019), (WWF, 2018b). FFL har som mål om å erverve kunnskap og erfaringer om hvilke former avfall som finnes i havet, og oppsamlingen utføres frivillig av fiskere som leverer fangst og avfall til sertifiserte havneanlegg (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45). Insentivet til å delta i arbeidet hviler på at det blir gratis å levere avfall til resirkuleringsstasjoner ved havnemottakene, hvor det tidligere har kostet penger for fiskerne (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45-46). Prosjektet bidrar til å øke kunnskapen om marint avfall, det plukkes søppel på havet som ellers ville vært latt ligge fordi det er kostbart å levere til avfallsanlegg, og det bidrar til å bevisstgjøringen av plastproblemet i samfunnet. FFL var et av de tidligste prosjektene som i praksis primært var rettet mot marin plastforurensing i Norge, og senere ledet erfaringer fra prosjektet til at flere tilknyttede tiltak ble gjennomført, forteller informanten fra WWF. Forventningene mine er i relasjon til dette, basert på litteraturen jeg gjennomgikk i kapittel 3, er altså at WWF vil ta i bruk informasjons- og symbolmobilisering for å kalle inn allierte i arbeidet med å oppnå innflytelse hos myndighetene i FFL saken. WWFs kunnskap og problemforståelse i plastsaken vil støtte myndighetenes arbeid med FFL, og WWF vil ønske å støtte Norge med sin kompetanse samt bruke Norge til å fremme plastsaken i internasjonale forumer.

Fishing for litter

Fishing for litter ble promotert av WWF som en løsning myntet på å samle inn kunnskap og marint avfall fra 2016 (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45). Den gangen var det et begrenset antall havner og fartøyer som deltok i prosjektet, og iht. planen skulle prosjektet ende etter 2 år i 2017, men dette ble utvidet frem til 2019 (Johnsen, 2019). Dessverre er ikke prosjektet utvidet i den grad WWF mener at det bør. WWF fremmer at tiltaket bør inkludere for eksempel fritidsbåter, i tillegg er det flere steder hvor det ikke finnes tilstrekkelige avfallsanlegg eller muligheter til å levere inn marint avfall (Antonsen, 2019), (Johnsen, 2019). Oslo Havn har for eksempel ikke et sertifisert avfallssystem, og fiskere som opererer her må selv betale for å levere avfallet i havnen som ikke deltar i FFL prosjektet (Johnsen, 2019), (Klima- og miljødepartementet, 2016-2017, s. 45-46). Det påpekes at problemet ganske lett kunne vært løst ved å sette frem en avfallskontainer, men dette er et politisk spørsmål og

pengene til dette er fortsatt ikke tilgjengelig (Johnsen, 2019). I Berlevåg kan man se konsekvensene av manglende fokus på marint avfall ved at store mengder plastgarn er kastet på havet, og er i dag viklet inn i et stor haug under brygga (Cissé, 2019). Fredrik Myhre fra WWF gir kommentar i samme artikkel, hvor han påpeker at det kan være svært skadelig for dyreliv, og over tid vil plastgarnene brytes ned til mikroplast, samtidig som å anbefale kommunen å gjøre grep for å rydde bort plastforurensingen (Cissé, 2019). Kostnadene med å levere ødelagte garn kunne vært betydelig begrenset dersom det hadde vært gratis for fiskerinæringen å levere inn avfallet som kunne vært muliggjort og utvidet gjennom FFL, og ved å påpeke slik hendelser bruker WWF informasjonsarbeid for å fremme plastsaken.

I lys av manglende avfallshåndteringskapasitet ved havneanlegg skiftet WWF fokus mot å prioritere arbeidet med å bygge ut avfallshåndteringskapasiteten, «det er vanskelig å si at man skal ha en FFL plan når dette ikke er på plass», forteller informanten fra WWF. Fredrik Myhre fra WWF skriver at 60% av havnene i Norge mangler godkjente avfallsplaner, og dette vil påvirke hvor mye avfall som kommer på avveie (Myhre, 2018). FFL krever at det godkjent avfallsanlegg er på plass – når ikke dette finnes vil det heller ikke være mulig å utvide prosjektet med for eksempel flere havner, fritidsbåter, og fiskefartøy, slik WWF fremmer (WWF, 2018b). Denne saken er dermed tilknyttet FFL og informant fra WWF sier at de vil bruke sin, og sine alliertes stemmer, slik som HNR for å fremme saken. Klima- og miljøministeren erklærte at godkjente avfallsplaner skulle være på plass i 2019, og dette vil kunne bidra til FFLs kapasitet, sier informanten (Myhre, 2018). Når kapasiteten er på plass er det dermed lettere å utvide FFL slik at flere havner og fartøyer kan inkluderes i ordningen. FFL kan med dette ses som et springbrett som leder til nye tiltak. Dette betyr at WWF kan bruke sin kunnskap fra dette og andre prosjekter til å påvirke i andre saker, samt legge press på myndighetene for å sørge for at pågående prosjekter blir oppfulgt, i fellesskap med sine samhandlingspartnere.

Informasjonsarbeidet til WWF fremstår som sentralt i saken om FFL, og miljøorganisasjonen var i stand til å bruke allierte til å få tilgang til beslutningstakere slik at prøveprosjektet ble vedtatt. WWF brukte samtidig sin kompetanse til å støtte myndighetenes arbeid, ved peke på neste utfordring som må håndteres i kampen mot marint plastavfall.

Praktiske tiltak og påvirkningsarbeid mot myndighetene

For å legge press på beslutningstakere, og lede myndighetene til å styrke sine miljøtiltak kan det være svært nyttig for WWF å trekke inn allierte (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-24). Informant fra WWF forteller at miljøorganisasjonen var de første i Norge som ønsket at FFL skulle etableres i Norge. Prosjektet fremstår som et godt tiltak, forteller informanten fra WWF på grunnlag av at det ikke straffer fiskere når de leverer andres avfall. FFL og gratis avfallslevering vil dermed være et insentiv for å levere avfall til resirkulering, og vil kunne bidra til holdningsendringer i fiskeribransjen.

Den politisk-tilknyttede informanten fra Klima- og miljødepartementet politisk forteller at det ikke fantes noen budsjettpost som gikk direkte på marin forsøpling i 2013, men det var samtidig ikke noe som beslutningstakere oppfattet at miljøorganisasjoner var spesielt opptatt av heller. Dette endret seg i 2014 da Venstre tok til ordet for å sette av 50 millioner kroner til marin opprydding, og dette inkluderte *Fishing for litter* (Steinum, 2014). Inklusjonen ble bragt inn i arbeidet mot marin forsøpling som konsekvens av at informanten fra administrativ stilling i Klima- og miljødepartementet brakte det frem til beslutningstakere, etter kontakt med WWF.

I forkant at prosessen som ledet til innføringen av FFL bidro WWF med å få prosjektet frem, i etterkant av innføringen var derimot WWF delaktig i påvirkningsmøter og dialoger, og dermed fremstår informasjonsarbeidet som kritisk i etableringsfasen av prøveprosjektet FFL. WWFs fremgangsmåte er å ikke kun fokusere på å kritisere, men alltid fremme et løsningsforslag når miljøorganisasjonen påpeker et problem. Informanten forteller at kontakten mellom WWF og beslutningstakere er både formell, og uformell. Beslutningstakere «er i salen» når de møtes, og der plukkes problembeskrivelser og løsningsalternativer opp, og blir potensielt bragt videre. WWF har brukt sitt internasjonale nettverk til å få kunnskap om, og deretter fremme FFL til beslutningstakere, og gjennom allierte ble saken bragt frem til beslutningstakere, som regnet FFL som en løsning som var verd å prøve ut (Steinum, 2014). Slik bidro WWF trolig¹⁰ til å legge direkte press på beslutningstakere i en tid da marin plastpolitikk var på vei inn på Stortinget. Ved å være stand til å ha kontakt med beslutningstakere bidrar WWF til plastkampen ved å fremme gode løsninger til beslutningstakere som kan ses i lys av Keck og Sikkinks (1998) informasjonsarbeid, hvor WWF har tatt i bruk denne fremgangsmåte for å fremme FFL til

¹⁰ Informant er ikke helt sikkert gitt at det er flere år siden dette skjedde, men fastholder at det er sannsynlig.

beslutningstakere. Slik har WWF støttet myndighetene i å finne praktiske tiltak som reduserer marin plastforsøpling, og bidratt til kunnskap om problemet.

Mobilisering av politisk handlingskapasitet

Prosessen som ledet til innføringen av FFL startet ved at WWF fant prosjektet, og deretter ble dette bragt opp til toppolitikere i Venstre. Den politisk-engasjerte informanten fra Klima- og miljødepartementet viser til at FFL ble plukket opp gjennom partiets kontakter. Personen som plukket dette opp var informanten fra en administrativ stilling i Klima- og miljødepartementet, og informanten påpeker at dette trolig var som konsekvens av kontakt med WWF. Da arbeidet med den første handlingsplanen for marin forsøpling var i gang, ble FFL foreslått og raskt vedtatt, forteller den politisk-engasjerte informanten. WWF løftet saken inn til beslutningstakere i dette arbeidet gjennom at informanten fra en administrativ stilling i Klima- og miljødepartementet bidro til å fremme dette i riktig forum til de rette personene. Slik ble blant annet FFL løftet inn i statsbudsjettet. Informanten i en administrativ stilling i Klima- og miljødepartementet forteller videre at det var usikkerhet knyttet til hvordan plastforsøpling skulle håndteres politisk i 2014, og man var «på leting» etter løsninger i plastsaken. WWF hadde kunnskap om både problemet, og en av de potensielle praktiske løsningene som kunne bidra til mindre marint plastavfall.

Nederland hadde på dette tidspunktet innført FFL som et prøveprosjekt, og informanten indikerte for beslutningstakere at dette kunne gjennomføres i Norge. Informanten fortalte at det var god kontakt både da og nå mellom WWF og myndighetene. Som nevnt, gjennomføres det gjennom innspillsmøter fellesoppdrag og kommentarer forteller informantene fra både WWF, og Klima- og miljødepartementet. Det er usikkert i hvilken grad det var WWF som var den som fortalte informanten fra den administrative stillingen i Klima- og miljødepartementet om prosjektet først ettersom det er 3 år siden dette skjedde. Men informanten påpeker at det er sannsynlig. Informanten er personlig engasjert i marin plastforsøpling, og vil dermed fremstå som en alliert for WWF i plastsaken som kan bidra til å legge indirekte press på WWFs vegne. Slike allierte omtales som en nødvendig aktør for WWF, ettersom de ikke har noen formell politisk makt og derfor må søke å påvirke dem som har det (Keck & Sikkink, 1998, s. 18-25). Det var særskilt nødvendig i saken om FFL ettersom informanten fra WWF forteller at miljøorganisasjonen på dette tidspunktet kun hadde en ansatt som arbeidet med marin

plastforsøpling. I lys av dette var informasjonsarbeid det som var mest effektivt i lys av tilgjengelige ressurser. Det er usannsynlig å anta at statsapparatet har tilstrekkelig oversikt over de beste løsningene i en «ny» sak, slik som plastsaken var i forkant av de preliminære fasene av FFL. Informanten fra administrativ stilling i Klima- og miljødepartementet forteller at det derfor er naturlig for myndighetene å lytte til WWF. WWF kan bidra med kunnskap fra sitt nettverk som sitter med erfaringer fra tiltak som utprøves over store deler av verden hvor WWF opererer. Konsekvensen av WWFs kunnskap gjør det naturlig at politikere lytter, og dermed vil Stortinget kunne påvirkes av kontakten med WWF.

Dette viser til at myndighetene hadde behov for støtte, og på dette tidspunktet var WWFs kunnskap om plastproblemet trolig sentral for myndighetenes beslutning om å innføre FFL. I dag fremstår det som at myndighetene i mindre grad har behov for WWFs informasjon om plastproblemet, og dets mulige løsninger. Dette kan indikere at WWF har lyktes i arbeidet med å legge press på, og lede myndighetene mot et klimasentrert politisk arbeid i plastsaken, som en trolig konsekvens av det foregående informasjonsarbeidet.

Spredning av løsninger gjennom nettverk

FFL kan beskrives som et resultat av pragmatisk samhandling mellom myndigheter og sivilsamfunn. Myndighetene hadde behov for et tiltak for et problem som i økende grad engasjerte samfunnet, og dette kunne WWF bidra med. Slik samhandling kan føre til at miljøorganisasjoner får innflytelse hos myndighetene gjennom et gjensidig-nyttig forhold hvor WWF og andre miljøorganisasjoner kan beskrive problemer og mulige løsninger, og på grunnlag av dette vil de kunne påvirke beslutningstakere til å lytte til løsninger som fremmes av miljøorganisasjoner (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-25). Forholdet mellom stat- og miljøorganisasjonen er trolig i økende grad viktig fordi det er ikke automatikk i at løsninger som virker et sted i verden oppdages av en annen stat, og miljøorganisasjoner kan virke som et bindeledd (Andonova, 2014, s. 485-486). For WWF ble FFL plukket opp og fremmet som en god løsning og bidrar til å styrke troen på at WWF spiller en viktig rolle med økende innflytelse over hvilke problemer som fremmes, og hvordan man løser dem på et politisk nivå.

Selv om kontakten med WWF bidrar til nødvendig kunnskap i plastsaken viser informanten fra en administrativ stilling i Klima- og miljødepartementet til at det også kan skape utfordringer for legitimiteten til en regjering. Dersom de fleste tiltakene kommer fra miljøorganisasjoner vil

det kunne svekke troen på demokratiet hvis miljøorganisasjoner oppnår urimelig mye innflytelse over hvilke miljøtiltak som blir tatt opp. Det ville samtidig vært et problem dersom man ikke inkluderte miljøorganisasjoner. Det foreligger grunn til å tro at begge deler foregår, eller foregår som to forskjellige deler av prosessen av å skape miljøpolitikk. WWF vil foreslå tiltak, men myndighetene vil tilpasse og implementere. Den politisk-engasjerte informanten viser til at når man er stortingspolitiker og ikke har det samme apparatet rundt seg som man har i regjeringsapparatet, kan miljøorganisasjonene være viktige. Dette indikerer at WWFs mulighet til å påvirke ved å fremme praktiske tiltak mot marin plastforurensing er til politiske støttepartier eller opposisjonspartier, er større. Et annet element i dette arbeidet er at plastsaken i dag har utviklet seg, og er nå en høyaktuell politisk sak som også diskuteres på internasjonalt nivå. Dette kan potensielt medføre at WWF har en redusert evne til å være de første som fremmer et forslag, ettersom statens kapasiteter er godt utviklet til å selv finne løsninger. På denne måten kan WWFs perspektiver bli mindre synlige i miljøtiltak som gjennomføres av myndighetene.

Resultatene av samhandlingen kan peke til at WWF har god mulighet til å påvirke utfallet i visse politiske prosjekter. Ideer blir inkludert i nasjonale tiltak for reduksjon- eller opprydding av plastforurensing etter å ha blitt fremmet av WWF. Dette var tilfellet i blant annet FFL prosjektet, oppgradering av avfallshåndtering ved norske havner, forbud mot unødvendig engangspplast og flere andre tiltak mot plastforurensing (WWF, 2018b). Likevel fremstår det som at WWF hadde bedre kapasitet til å påvirke politiske aktører i starten av plastsaken, enn hva informanten fortalte om senere i prosessen når det politiske støtteapparatet er tilgjengelig. Det er trolig at politikere vet mer i dag enn de gjorde i 2013, og samtidig har myndighetene et bredt engasjement som i mindre grad enn tidligere har behov for WWF og andre miljøorganisasjoner.

Informanten fortalte videre at det gikk kort tid fra WWF promoterte tiltaket og det ble gjennomført. I dette tilfellet kan det medføre at WWFs forslag ble gjennomført uten for store endringer. I dag er det iht. informantens uttalelse grunn til å tro at de har mindre påvirkningsmulighet fordi som toppolitiker vil man ha et stort apparat rundt seg, og ønske om å fremme praktiske tiltak som deres egne forslag. For eksempel vil myndighetene møte WWF i innspillsmøter, og er et viktig talerør for samfunnet, men myndighetene har nå egne fagfolk som arbeider med plastforsøpling. Sett under ett fremstår det at forholdet mellom WWF og

myndighetene har vært preget av god kontakt og forhold, samt at miljøorganisasjonen har vært nyttig i det politiske arbeidet.

Samtidig indikerer informanten at ettersom statsapparatet i dag er bedre egnet vil myndighetene har større mulighet til å forme egne praktiske løsninger rund marin plastforsøpling, noe som reduserer WWFs direkte innflytelse, men kan potensielt styrke den indirekte innflytelsen. Den indirekte innflytelsen styrkes ved at myndighetene i større grad enn tidligere, innfører plasttiltak gjennom regelendring, og dermed bidrar til kampen mot marin plastforsøpling.

FFL som Springbrett

Et godt forhold mellom WWF og myndighetene kan tenkes å ha bidratt til å trekke Norge inn som en alliert for WWF i plastsaken. WWF i Norge er blant de fremste i verden på marin plastforsøpling iht. informanten fra WWF, og har gitt Norge «god drahjelp». Informanten fra en administrativ stilling i Klima- og miljødepartementet påpeker at miljøorganisasjoner har en god evne som bringer saker frem i lyset, og gjør det forståelig for en person som ikke har inngående kunnskap om saken. Samtidig bidrar miljøorganisasjoner til å utvikle policy. WWF og HNR er med i arbeidsgruppen som skal tilpasse EU-direktivet som forbyr engangsplast, og her får miljøorganisasjonene betydelig mulighet til å påvirke forteller informanten i en politisk stilling i Klima- og miljødepartementet. «Nullvisjon for plast i havet», basert på en ide fra WWF ble videre fremmet av Norge i FNs miljøprogram og vedtatt enstemmig, dette bidrar til å sette fokus på WWF og Norges arbeid mot marin plastforurensing (UN Environment, 2017), (WWF, 2018b). I 2019 forpliktet Norge seg til å arbeide for en global avtale mot plast i havet under «Our Ocean» konferansen i Oslo, noe som omtales som en «stor seier» av WWF (WWF, 2019b). Avtalen, som skal være på plass i løpet av 2023, tar sikte på å være bindende og er en mulighet for å sette globale mål om nullutslipp og stater kan straffes ved å bryte den potensielle avtalen (WWF, 2019b). Informanten fra WWF forteller at Norge tok en lederrolle internasjonalt i plastsaken allerede i 2017, fordi WWF tok tak i «nullvisjonen for plast i havet», som myndighetene fikk som grunntanke fra WWF (UN Environment, 2017). Dette fremstår som en ytring som trolig overspiller WWFs egen evne til å påvirke, og kan heller forstås som et forsøk på å presse Norge til å ta en «lederrolle» i kampen mot marin plastforurensing. Denne egenskapen kan brukes til å legge press på staten, og hold staten ansvarlig dersom det avvikes fra lederrollen. Under Our Ocean konferansen tok Norge på seg ansvar, og dette kan medføre

at Norge ønsker å arbeide for endring. Hvorvidt dette er som resultat av WWFs arbeid er usannsynlig, men det er likevel en posisjon som WWF kan utnytte da Norges engasjement i kampen mot marin plastforurensing har økt betydelig (WWF, 2019b), (Our Ocean, 2019).

Denne avtalen kan bidra til at WWF vil være i stand til å holde Norge mot en høy standard i senere plastprosjekter ettersom dårlige resultater vil resultere i prestisjetap (Keck & Sikkink, 1998, s. 23-24). Informanten fra WWF påpekte at myndighetene bruker for mye tid i plastsaken i Norge. Norges forpliktelse kan bidra til at WWF får større mulighet til å legge press på myndighetene senere i prosessen, men det ligger i fremtiden. Likevel kan det fremstå som at Norge er viktig for å overbringe ideene som WWF fremmer, slik som en internasjonal avtale rundt plast som har vært en av WWFs langtidsmål (WWF, 2018b). Denne vil kunne ha en stor påvirkning over hvor mye plast som ender opp i havet forteller informanten, og kan anes som et resultat av informasjonsarbeid over en lengre tidsperiode. (WWF, 2019b), (WWF, 2019a).

Det er grunn til å tro at WWF har mindre innvirkning på hvordan plastsaken har utviklet seg over tid. Den politisk-engasjerte informanten fra Klima- og miljødepartementet viser til at hen tror at miljøorganisasjonene var «mer fornøyd med statens innsats mot marin plastforsøpling, enn de gav uttrykk for i offentligheten». Dette kan indikere at ansvarliggjøring av Norge vil kunne skade engasjementet mer enn pressmidlet vil kunne oppnå. For eksempel er det vanskelig å legge denne formen for press på Norge etter det store engasjementet, og det fremstår at det må være et alvorlig overtramp. Om ikke dette foreligger vil det kunne fremstå som om WWF forventer for mye. Det gode forholdet som partene har i dag kan derimot brukes til andre formål slik som å støtte andre organisasjoner og stater gjennom bommerangmetoden (Keck & Sikkink, 1998, s. 12-14).

Bommerangmetoden som beskrives av Keck og Sikkink (1998, s. 12-14) kan bidra til at WWF vil være i stand til å påvirke aktører som ellers ville vært utenfor deres rekkevidde. Dette går ut på at WWF kan fremme en sak overfor myndighetene, i håp om at dette bringes videre til aktøren WWF ønsker å legge press på (Keck & Sikkink, 1998, s. 12-14). For eksempel har WWF lenge ønsket en bindende avtale om marint avfall, og Norge forpliktet seg å arbeide for å få dette på plass innen 2023 (Keck & Sikkink, 1998, s. 12-14), (Our Ocean, 2019). WWF vil dermed ikke kunne påvirke myndighetens arbeid direkte, men de kan forsøke å påvirke myndighetene i deres arbeid med den mulige avtalen, og dermed indirekte legge press på andre aktører.

Påvirkning og resultater av Fishing for litter

FFL er trolig et eksempel hvor WWF har påvirket myndighetene til å innføre tiltak mot marint plastavfall da miljøorganisasjonen hadde kunnskap som beslutningstakere hadde behov for. På grunnlag av dette er informasjonsarbeidet som gjennomføres svært effektivt for å bringe saker til beslutningstakere. Det er få alternativer, slik som ble eksemplifisert av informant i en administrativ stilling i Klima- og miljødepartementet ved at man var «på leting» etter alternativer, og WWF satte med spisskunnskap på området. Allierte likesinnede aktører med personlig engasjement tok del i prosjektets tidlige fase og tok del i å bringe prosjektet videre til beslutningstakere i Klima- og miljødepartementet, som innførte prosjektet fra 2016 til 2017, og videreført i perioden 2017 til 2019 (Johnsen, 2019). I lys av dette kan man argumentere at WWF har oppnådd gode resultater i arbeidet med å påvirke myndighetene til å innføre FFL, men samtidig var også WWF aktiv og oppfordret til handling i media og andre kontaktkanaler, og dermed bidro med informasjonsarbeid. De konkrete resultatene av prosjektet har vært gode.

I 2019 ble det satt rekord da 175 tonn marint avfall ble levert til avfallsstasjoner – målet var 100 tonn (Johnsen, 2019), (Havas, Johnsen & Harr, 2018). Det er betydelig med tanke på at det foreløpig kun finnes 9 mottak som deltar i prosjektet. På grunnlag av manglende kapasitet og godkjente avfallsanlegg, flyttet WWF fokus til å legge press på å utbedre dette, og dermed vil FFL kunne utvides når det finnes tilgjengelige fasiliteter forteller informanten fra WWF.

Arbeidet til WWF fremstår som bestående hovedsakelig av informasjonsarbeid, og bruken av allierte for å påvirke og legge press fremstår som mer effektivt enn ansvarliggjøring i media. WWF legger dog press på myndighetene ved å for eksempel påpeke manglene ved mottaksanleggene, men i all hovedsak virker det som om WWF er fornøyd med Norges innsats. Norge er en nyttig alliert for WWF, og sammen vil WWF være i stand til å yte press mer effektivt i utlandet, og redusere plastforsøpling gjennom samhandling som vil være i begge parters interesse (Our Ocean, 2019), (WWF, 2019b).

6 Sammendrag og konklusjon

I dette kapitlet vil jeg gjennomgå bakgrunnen for valget av denne oppgaven, fremme interessante funn, og til sist besvare problemstillingen. Problemstillingen vil besvares ved å påpeke hvordan WWF arbeider for å påvirke og hvordan organisasjonen bidrar til å fremme praktiske tiltak mot marin plast forurensning.

6.1 Miljøorganisasjoner i fokus

Jeg valgte tema for denne masteroppgaven på grunnlag av min egen interesse for plastproblemet, og fordi plastproblemet fremstår som en sak som er drevet frem gjennom arbeidet til miljøorganisasjoner. Det finnes indikasjoner på at stater i større grad tar plastproblemet alvorlig nå, men det har skjedd en utvikling som har ledet til dette. Denne utviklingen tok jeg sikte på å belyse ved å studere hvordan WWF arbeider for å påvirke ulike målgrupper slik at praktiske tiltak blir innført mot marin plastforurensning.

Denne oppgaven er interessant fordi plast er svært viktig for det moderne samfunnet, og tiltak mot plast kan i stor grad påvirke hverdagen vår. Man bruker materialet i alt fra biler, kulepenn, og datamaskiner, men bruken har utviklet seg til å bli et problem da samfunnet ikke verdsetter, og i liten grad resirkulerer plast. WWFs arbeid er i lys av dette interessant da løsningene til slike problemer kan finnes hos miljøorganisasjoner, og med denne masteroppgaven søker jeg å belyse hvordan WWF påvirker aktører til å iverksette løsninger.

For å besvare problemstillingen har jeg presentert følgende kapitler: I kapittel 2 ble det redegjort for kasusene som danner grunnlaget for denne oppgaven. Kasusene er knyttet til tre ulike nivåer i samfunnet, som er individer (Hold Norge Rent), selskaper (Hurtigruten), og myndigheter (Klima- og miljødepartementet). I kapittel 3 fremla jeg det teoretiske rammeverket som bidrar til å undersøke kasusene mine på en strukturert måte. Dette ble gjennomført ved at jeg arbeidet frem forventninger om arbeidsmåte og innflytelse basert på påvirkningsmetodene som systematiseres av Keck og Sikkink (1998, s. 16-25) som er informasjonsarbeid, symbolmobilisering, press, og ansvarliggjøring, samt supplerende teoretiske litteratur. Dette ble deretter brukt som ledesnor gjennom analysen av det empiriske materialet, og bidro til å strukturere arbeidet. I kapittel 4 forklarte jeg at undersøkelsen ville gjennomføres som en

kvalitativ kasusstudie. Empirien ble innhentet gjennom semistrukturerte intervjuer med nøkkelinformanter, og suppleres av litteraturstudier. Dette valget ble tatt på basis av at jeg ønsket å forstå samhandlingen og resultatene av WWFs arbeid, og da måtte jeg snakke med dem som deltok i samhandlingen. I kapittel 5 analyserte jeg det empiriske materialet i lys av det teoretiske rammeverket. Dette gav innsikt over hvordan WWF arbeidet for å påvirke aktørene, og hvilke praktiske tiltak det ledet til.

6.2 Funn

Funn som presenteres her viser til de ulike arbeidsmåtene som WWF kan ta i bruk for å påvirke målaktører og hvordan dette ledet til praktiske tiltak mot marin plastforsøpling.

Informasjonsarbeid og symbolmobilisering

Informasjonsarbeidet og symbolmobiliseringen som ble gjennomført i relasjon til samhandlingen med HNR og Strandryddeuka fremstår som svært viktig for denne saken. WWF bidro til å øke Strandryddeukas oppslutning ved å fremme tiltaket på sosiale medier og tv. Deltakelsen i 2012 var på rundt 4000 deltakere, men i 2019 var dette økt til 40 000. Når NRK bidro til å eksponere saken økte deltakelsen til 90 000. Dette viser hvor viktig arbeidet med å eksponere arrangementet er, og dette er en evne WWF bidro med for å muliggjøre Strandryddeuka, da HNR selv ikke har kapasitet til å gjøre dette alene. HNR viser til at strandrydding har blitt populært blant befolkningen, og selve ryddingen er et symbol på arbeidet mot marint plastavfall. Koordineringen av arbeid og mål er sentralt for å påvirke. WWF tar blant annet i bruk sitt sosiale nettverk for å reklamere Strandryddeuka. WWF har over 500 000 følgere, og har dermed mulighet til å mobilisere betydelig engasjement. HNR er på sin side ansvarlig for organiseringen av arrangementet. Denne arbeidskoordineringen har bidratt til at arrangementet har økt i popularitet, og videre påvirket andre aktører. Slik har WWF bidratt til å mobilisere individer i samfunnet til strandrydding, og miljøorganisasjonen har oppnådd gode resultater i form av at flere bidrar til opprydding av marint avfall.

Oppropet til Plaststafetten i samhandling med Hurtigruten fremstår videre som et aktuelt tiltak, som har bidratt til å fremme at utfasing av unødvendig engangsplast hos selskaper gir fordeler,

tross kostnadene som avviklingen av plast medførte for Hurtigruten. De gode resultatene har bidratt til at flere selskaper har fulgt Hurtigrutens eksempel i lys av at avvikling av unødvendig engangspplast kan gi et konkurransefortrinn. Tiltaket ledet til at selskaper slik som Color Line og DFDS, som er i samme bransje som Hurtigruten, iverksatte egne tiltak i plastsaken. Slik bidro WWF til å påvirke andre selskaper til å innføre tiltak mot plastforurensning ved bruk av informasjonsarbeid.

Informasjonsarbeidet fremstår videre som sentralt i saken om FFL. Det er sannsynlig at informasjonsarbeidet var den direkte årsaken til at tiltaket ble iverksatt av Klima- og miljødepartementet da en alliert aktør brakte tiltaket frem til beslutningstakere, etter kontakt med WWF. WWF var den første som fremmet tiltaket i Norge, etter modellen som allerede var innført i Nederland. De norske myndighetene var på den tiden på leting etter løsninger mot marin plastforsøpling og plukket raskt opp FFL når WWF fremmet tiltaket til beslutningstaker via sin allierte aktør. Dermed er FFL trolig et direkte resultat av WWFs påvirkning. Videre fremstår andre tiltak slik som utvidelse av avfallsanlegg som relatert til dette, som også er et tiltak som WWF har fremmet. Et viktig funn om informasjonsarbeidet overfor myndighetene er at det fremstår som at WWF i dag har redusert mulighet til å påvirke slik de trolig gjorde i arbeidet som ledet til at tiltaket ble innført FFL. Dette er et resultat av at myndighetene manglet kunnskap om plastproblemet før FFL, men i dag har et statsapparat som innehar kunnskapsrike ansatte som arbeider med marin plastforsøpling. Dette medfører trolig at selv om WWF fortsatt vil være relevant, vil flere løsninger skapes av myndighetene, og dermed svekkes WWFs evne til å påvirke slik at deres løsninger blir utvalgt. I denne saken var dog WWF trolig instrumentell i å påvirke myndighetene, og arbeidet ledet til innføringen av FFL som tiltak mot marin plastforsøpling.

Press og ansvarliggjøring

I samhandlingen mellom WWF og HNR har press og ansvarliggjøring spilt en rolle. Organisasjonene påpekte at Strandryddeukas viktigste mål var bevisstgjøringen. I dette kasuset vil press spille en rolle overfor selskaper og myndighetene når bevisstgjøringen i samfunnet øker, men WWF legger ikke press eller holder individer ansvarlige utover at samfunnet vil kunne holde dem moralsk ansvarlige og pålegge press. En faktor som ikke Keck og Sikkink (1998) legger vekt på, men som fremstår som viktig i mitt materiale er koordinering.

Koordinering fremstår som viktig i visse formelle saker for WWF og HNR. I arbeidsgruppen hvor WWF og HNR skal bidra til å tilpasse EU-direktivet som vil forby engangsplasser representerer disse sivilsamfunnet. Her er det sentralt at miljøorganisasjonene taler med en stemme for å kunne dreie direktivet i ønsket retning, da andre medlemmer i arbeidsgruppen inkluderer politikere og representanter fra industrien. Folkeengasjementet har dermed trolig plassert WWF i en posisjon som kan muliggjøre press som alternativ for å påvirke andre aktører, slik som inklusjonen i arbeidsgruppen viser.

Plaststafetten var et svært effektivt virkemiddel som WWF annonserte i samhandling med Hurtigruten da det gav synlighet til selskapets forpliktelser som ble lagt merke til av kundene. Dette ledet til at presset på andre selskaper økte som resultat av det legitimerende tiltaket som Hurtigruten forpliktet seg til. Det fremstår fra analysen at press kan tas i bruk på to ulike måter for å påvirke aktører slik at tiltak mot marin plastforsøpling iverksettes. Den første måten brukes av WWF for selv å presse aktører til å delta slik som miljøorganisasjonen gjorde ved bruk av sosiale medier. Den andre fremgangsmåten fremstår fra analysen som den mest effektive, og innebærer at Hurtigruten påvirker og legger press på andre selskaper som resultat av samhandlingen i Plaststafetten. Hurtigruten la press på sine leverandører til å redusere plastbruken, og samtidig påvirket tiltaket andre selskaper fordi det forventes at andre selskaper følger Hurtigrutens eksempel. Dette ble gjennomført uten formelt partnerskap med Hurtigruten, som fremstår som en konsekvens av at WWF påvirker målaktører gjennom å kalle inn allierte aktører som bidrar til arbeidet mot plastforurensning. WWF vil heller samarbeide med aktører i den miljømessige «gråsonen» slik at større fortjenester i plastsaken kan oppnås, men miljøorganisasjonen vil være varsom for å unngå grønnvasking. I lys av dette har WWFs arbeid for å legge press på selskaper primært vært i form av indirekte press, men dette har ledet til at flere selskaper reduserer eller kutter helt bruken av unødvendig engangsplasser som konsekvens av WWFs arbeid og opprop til Plaststafetten.

I relasjon til Klima- og miljødepartementet har WWF vært i stand til å pålegge press og ansvarliggjøring i flere tilfeller, men i etterkant av innføringen av FFL. Informasjonsarbeidet ledet som nevnt til innføringen av tiltaket mot marin plastforsøpling, men i etterkant påpekte WWF at det var store mangler ved norske havner knyttet til kapasiteten og mulighet til å levere avfallet til godkjente avfallsstasjoner. Dette ledet WWF til å fortsette å presse myndighetene ved å fremme tiltak som å utvide FFL og styrke infrastrukturen ved norske havner. FFL ble videreført, og infrastrukturen ved norske havner er lovet utbedret. Hvis havnestrukturen ikke

gjennomføres i tide er det trolig at WWF vil fortsette med ansvarliggjøringen, slik de har gjort flere ganger tidligere for å legge press på myndighetene. Videre kan samhandlingen mellom WWF og myndighetene ses som komplementær da det finnes en god formell og uformell kontakt, og på grunn av dette er WWF interessert i å bruke myndighetene som en alliert for å påvirke på en internasjonal arena. WWF fremmer Norge som en leder innen det internasjonale arbeidet mot marint plastavfall, og dette kan bidra til at miljøorganisasjonen oppnår kapasitet til å holde myndighetene ansvarlige overfor lovnader gjort om internasjonale tiltak. Om WWF oppnår mulighet til å bruke Norge til dette formålet er usikkert, men WWF har oppnådd resultater i form av at FFL ble innført, og senere ble tiltaket videreført som resultat av miljøorganisasjonens evne til å bringe frem løsninger, og samtidig legge press på myndighetene til å gjøre tiltak mot marin plastforsøpling.

6.3 Konklusjon

I denne masteroppgaven har jeg undersøkt hvordan WWF arbeider for å påvirke ulike målgruppers atferd på området marin plastforsøpling og hvordan organisasjonen bidrar til å fremme tiltak på dette saksfeltet. WWF bruker sin nettverkskvalitet til å koordinere eget og allierte aktørers arbeid slik at miljøorganisasjonen kan påvirke aktører til å innføre praktiske tiltak i kampen mot marin plastforsøpling. Dette gjøres ved bruk av informasjonsarbeid, symbolmobilisering, direkte- og indirekte press, og ansvarliggjøring som leder til at miljøorganisasjonen løfter plastsaken frem i samfunnet, og deretter legger press som leder til tiltak.

Av analysen fremstår informasjonsarbeid og indirekte press som de mest velegnede fremgangsmåtene for å påvirke aktører til å innføre praktiske tiltak mot marin plastforsøpling. Av slike tiltak fremstår Strandryddeukas vekst og suksess som et resultat av informasjonsarbeidet som gjennomføres av blant annet WWF, men også andre aktører. Plaststafetten WWF gjennomførte med Hurtigruten har videre bidratt til gode resultater basert på primært indirekte press overfor Hurtigrutens leverandører, men også på andre selskaper i kraft av Hurtigrutens miljøengasjement og dets legitimerende påvirkning. Informasjonsarbeidet WWF bruke til å påvirke Klima- og miljødepartementet medføre trolig at FFL ble iverksatt i Norge.

Litteraturliste

- Amnesty International. (2016). *Utenlandsk agent-loven ett år etter: Kvelertak på organisasjonene*. Hentet 18.10 2019 fra <https://amnesty.no/utenlandsk-agent-loven-ett-ar-etter-kvelertak-pa-organisasjonene>
- ANB-NTB. (2018). *Hurtigruten kutter 27 tonn plast i året*. Hentet 27.10 2019 fra <https://www.ranablad.no/hurtigruten/reiseliv/samferdsel/hurtigruten-kutter-27-tonn-plast-i-aret/s/5-42-409828>
- Andersen, G. (2017). *Miljøbevegelsen*. I *Store norske leksikon*. Hentet 30.08.2019 fra <https://snl.no/milj%C3%B8bevegelsen>
- Andonova, L. (2014). *Boomerangs to Partnerships? Explaining State Participation in Transnational Partnerships for Sustainability*. Hentet fra <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0010414013509579>
- Andrady, A. L. (2017). The plastic in microplastics: A review. *Marine Pollution Bulletin*, 119(1), 12-22. <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2017.01.082>
- Antonsen, T. A. K., Milana. (2019). *Geir er pålagt å ta med plastsøppel fra havet – og ta regningen*. Hentet 03.11 2019 fra <https://www.nrk.no/norge/geir-er-palagt-a-ta-med-plastsoppel-fra-havet--og-ta-regningen-1.14763130>
- Bank, M. S. R., Sissel. (2019). *Plastforskningen må fornyes*. Hentet 01.10 2019 fra <https://www.aftenposten.no/viten/i/dOP07o/plastforskningen-maa-fornyes>
- Beckmann, M. N.,
- Hall, Richard. (2013). Elite interviewing in Washington, DC. I L. Mosley (Red.), *Interview research in political science*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- Berg, O. (2018). *Pluralisme - politikk*. Hentet 10.04 2019 fra https://snl.no/pluralisme_-_politikk
- Bonanno, G. & Orlando-Bonaca, M. (2018). *Ten inconvenient questions about plastics in the sea*. *Environmental Science and Policy*, 85, 146-154. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2018.04.005>
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere* (2. utg. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed. utg.). Oxford: Oxford University Press.
- Bukve, O. (2016). *Forstå, forklare, forandre : om design av samfunnsvitenskaplege forskingsprosjekt*. Oslo: Universitetsforl.
- Carpenter, R. C. (2007). *Studying Issue (Non)-Adoption in Transnational Advocacy Networks*. *Intl. Org.*, 61(3), 643-667. <https://doi.org/10.1017/S002081830707021X>
- Cissé, M. E. (2019). *Vanvittige mengder plastsøppel: – Enda verre enn jeg kunne ha forestilt meg*. Hentet 15.10 2019 fra <https://www.nrk.no/finnmark/forsopling-under-kaianlegg-i-berlevag-kommune-er-miljokriminalitet-og-brudd-pa-forurensningsloven-1.14741526>
- Dalseg, E. (2018). *Cruise gjestene fikk sjokk: Hurtigruten tok gjestene med på strand-rydding. Da begynte telefonene å ringe fra hele verden*. Hentet 26.04 2019 fra <https://www.dagbladet.no/mat/hurtigruten-tok-gjestene-med-pa-strandrydding-da-begynte-telefonene-a-ringe-fra-hele-verden/69740272>
- Dauvergne, P. (2018a). The power of environmental norms: marine plastic pollution and the politics of microbeads. *Environmental Politics*, 27(4), 579-597. <https://doi.org/10.1080/09644016.2018.1449090>
- Dauvergne, P. (2018b). Why is the global governance of plastic failing the oceans? *Global Environmental Change*, 51, 22-31. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2018.05.002>

- Dowrie, C. (2014). Transnational actors. Nongovernmental organizations, civil society and individuals. I G. H. Paul (Red.), *Routledge Handbook of Global Environmental Politics* (s. 176-186). Taylor and Francis.
- Eriksen, M., Lebreton, L. C. M., Carson, H. S., Thiel, M., Moore, C. J., Borerro, J. C., ... Eriksen, M. (2014). *Plastic Pollution in the World's Oceans: More than 5 Trillion Plastic Pieces Weighing over 250,000 Tons Afloat at Sea*. *PloS one*, 9(12), e111913- e111913. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0111913>
- Fishing For Litter, F. (2019). *What is Fishing For Litter?* Hentet 08.04 2019 fra <http://www.fishingforlitter.org.uk/what-is-fishing-for-litter>
- Gallagher, M. (2013). Capturing meaning and confronting measurement. I L. Mosley (Red.), *Interview research in political science*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- George, A. L. & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Gerring, J. (2017). *Case study research : principles and practices* (2nd ed. utg.). Cambridge: Cambridge University Press.
- GRID-Arendal. (2019). *Debunking the Myths about Plastic Debris in our Ocean*. Hentet 17.10 2019 fra <https://marinelitter.no/>
- Hallanger, I. G., Gabrielsen, G. W. & Norsk, p. (2018). *Plastic in the European Arctic* (bd. no.045). Tromsø: Norwegian Polar Institute.
- Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 162(3859), 1243-1248. <https://doi.org/10.1126/science.162.3859.1243>
- Havas, V., Johnsen, H. R. & Harr, M. L. (2018, 15.02). *Kunnskapsinnhenting i Fishing For Litter*. Hentet 10.05 2019 fra <https://salt.nu/wp-content/uploads/2019/02/Rapport-Kunnskapsinnhenting-i-FFL.pdf>
- HNR. (2018). *Strandrydderappen 2018: Frivillig opprydding er blitt en folkebevegelse*. Hentet 26.10 2019 fra <https://holdnorerent.no/2019/05/strandrydderappen-2018-frivillig-opprydding-er-bli-ett-en-folkebevegelse/>
- HNR. (2019a). *Adopter en strand*. Hentet 16.02 2019 fra <https://holdnorerent.no/adopterenstrand/>
- HNR. (2019b). *Om oss*. Hentet 06.02 2019 fra <https://holdnorerent.no/om-hold-norge-rent/>
- HNR. (2019c). *Samarbeid*. Hentet 09.03 2019 fra <https://holdnorerent.no/samarbeidspartnere/>
- HNR. (2019d). *Strandryddeuka*. Hentet 11.03 2019 fra <https://holdnorerent.no/om-strandryddedagen/>
- HNR. (2019e). *Velkommen til Ryddeportalen*. Hentet 16.02 2019 fra <https://holdnorerent.no/ryddeportalen/>
- Hovi, J. & Underdal, A. (2017). *Internasjonalt samarbeid og internasjonal organisasjon : en innføring* (4. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Hurtigruten. (2018a). *Hurtigruten til krig mot plast: Kutter engangsplast før sommeren*. Hentet 26.04 2019 fra <https://www.hurtigruten.no/om-oss/presse/presse-mynewsdesk/#/pressreleases/hurtigruten-til-krig-mot-plast-kutter-engangsplast-foer-sommeren-2490322>
- Hurtigruten. (2018b). *Plast, forurensing og renere hav*. Hentet 22.02 2019 fra <https://www.hurtigruten.no/om-oss/sustainability/csr/>
- Idemudia, U. (2017). *Environmental Business–NGO Partnerships in Nigeria: Issues and Prospects*. *Business Strategy and the Environment*, 26(2), 265-276. <https://doi.org/10.1002/bse.1915>
- Jacobsen, D. I. & Thorsvik, J. (2013). *Hvordan organisasjoner fungerer* (4. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.

- Jambeck, J. R., Geyer, R., Wilcox, C., Siegler, T. R., Perryman, M., Andrady, A., ...
 Jambeck, J. R. (2015). *Marine pollution. Plastic waste inputs from land into the ocean. Science (New York, N.Y.)*, 347(6223), 768-771.
<https://doi.org/10.1126/science.1260352>
- Johnsen, H. R. J., Malin. (2019). *Ny rekord for Fishing for Litter*. Hentet 28.10 2019 fra
<https://salt.nu/ny-rekord-for-fishing-for-litter/>
- Jørgensen, J. H. & Hønneland, G. (2013). *Russisk politikk*. Bergen: Fagbokforl.
- Keck, M. E. & Sikkink, K. (1998). *Activists beyond borders : advocacy networks in international politics*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- Klima- og miljødepartementet. (2016-2017). *Avfall som ressurs – avfallspolitikk og sirkulær økonomi* (Meld. St. 45 (2016–2017)). Hentet fra
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-45-20162017/id2558274/sec1>
- Klima- og miljødepartementet. (2018). *Utvider dugnad for rydding av plast i havet*. Hentet 07.09 2019 fra
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utvider-dugnad-for-rydding-av-plast-i-havet/id2595720/>
- Landon-Lane, M. (2018). *Corporate social responsibility in marine plastic debris governance. Marine Pollution Bulletin*, 127, 310-319.
<https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2017.11.054>
- Lange, O. R. (2019). *Vil stenge norske fjorder for cruiseverstingene*. Hentet 09.11 2019 fra
<https://www.dagbladet.no/tema/vil-stenge-norske-fjorder-for-cruiseverstingene/70262601>
- Leech, B. L., Baumgartner, F. R., Berry, J. M., Hojnacki, M. & Kimball, D. C. (2013). Lessons from the "lobbying and policy change" project. I L. Mosley (Red.), *Interview research in political science*. Ithaca, N.Y: Cornell University Press.
- Muthu, S. S., Li, Y., Hu, J. Y., Mok, P. Y. & Ding, X. (2012). *Eco-impact of plastic and paper shopping bags. Journal of Engineered Fibers and Fabrics*, 7(1), 26-37.
<https://doi.org/10.1177/155892501200700103>
- Myhre, F. (2018). *2018 må bli året der alle norske havner får på plass godkjente avfallsplaner*. Hentet 29.10 2019 fra
<https://www.dagsavisen.no/debatt/2018-ma-bli-aret-der-alle-norske-havner-far-pa-plass-godkjente-avfallsplaner-1.1080790>
- Myklebost, I. T. (2019). *Naturvernforbundet: – Denne plasten er helt unødvendig*. Hentet 21.10 2019 fra
<https://www.nrk.no/norge/naturvernforbundet-krever-nye-regler-for-plastemballasje-pa-matvarer-1.14745552>
- Nordic Choice Hotels. (2019). *Vi tar opp kampen mot all unødvendig plast med Plaststafetten*. Hentet 27.10 2019 fra
<https://www.nordicchoicehotels.no/blog/nytt-smart/farvel-plastprodukter/>
- NRK, K. (2018). *Bli med når «Hele Norge rydder»*. Hentet 24.10 2019 fra
<https://www.nrk.no/informasjon/bli-med-nar- hele-norge-rydder -1.14019367>
- Our Ocean. (2019). *Commitments 2019*. Hentet fra
<https://ourocean2019.no/commitments-2019/>
- Park, C. & Allaby, M. (2017). *Greenwash*. I(3 utg.): Oxford University Press.
- Park, S. (2013). Transnational Environmental Activism. I R. Falkner (Red.), *The Handbook of global climate and environment policy*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Shawki, N. (2011). *Organizational structure and strength and transnational Campaign outcomes: A comparison of two transnational advocacy networks. Global Networks*, 11(1), 97-117. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2011.00309.x>
- Simonsen, H. (2018). *Rekordstor oppslutning om strandrydding*. Hentet 11.03 2019 fra
<https://www.newswire.no/art/11185>

- Steinum, S. T., Markus. (2014). *Vil sette av 50 millioner kroner til opprydding på norske strender*. Hentet 29.10 2019 fra <https://www.nrk.no/nordland/venstre-med-tiltak-mot-forsopling-1.11944068>
- Tallberg, J., Sommerer, T., Squatrito, T. & Jönsson, C. (2014). *Explaining the Transnational Design of International Organizations*, 68(4), 741-774. <https://doi.org/10.1017/S0020818314000149>
- Thorsen, D. E. (2018). *Allmenningens tragedie*. Hentet 14.10 2019 fra https://snl.no/allmenningens_tragedie
- UN Environment. (2017). *Combating marine plastic litter and microplastics: An assessment of the effectiveness of relevant international, regional and subregional governance strategies and approaches*.
- UN Environment. (2018). *The state of plastics: World Environment Day Outlook 2018*. Hentet fra <https://www.unenvironment.org/resources/report/state-plastics-world-environment-day-outlook-2018>
- Vogt, R. D. (2018, 15.11). *Unødvendig mye frykt og forvirring om mikroplast*. Aftenposten.
- Willets, P. (2011). *Non-governmental organizations in world politics : the construction of global governance*. Abingdon England ;,New York: Routledge.
- WWF. (2018a). *Dette er WWF*. Hentet 06.02 2019 fra <https://www.wwf.no/om-wwf/dette-er-wwf>
- WWF. (2018b). *Forsøpling av havet*. Hentet 29.10.2018 2018 fra <https://www.wwf.no/dyr-og-natur/hav-og-fiske/plast-i-havet>
- WWF. (2018c). *WWF inviterer til #Plaststafett*. Hentet 16.02 2019 fra <https://www.wwf.no/dyr-og-natur/hav-og-fiske/plaststafett>
- WWF. (2018d). @WWFNorge *Vil dere være med på #plaststafett, @AdamsMatkasse og @kolonialno? Ta imot stafettpinnen fra #Kiwi og #Meny og bli de neste som kutter ut unødvendig engangsplast* [Tweet]. Hentet 02.11 2019 fra <https://twitter.com/WWFNorge/status/989931834027970560>
- WWF. (2019a). *En global avtale for å stanse plast i havet*. Hentet 03.11 2019 fra <https://www.wwf.no/dyr-og-natur/hav-og-fiske/en-global-avtale-for-verdeshavene>
- WWF. (2019b). *Stor seier i kampen mot plast i havet*. Hentet 29.10 2019 fra <https://www.wwf.no/nyheter/stor-seier-i-kampen-mot-plast-i-havet>
- Yin, R. K. (1984). *Case study research : design and methods* (bd. 5). Beverly Hills, Calif: Sage Publications.

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Dette intervjuet tar sikte på å få innsikt i forholdet WWF har til 3 aktører: myndighetene, Hurtigruten og Hold Norge Rent. Fordi det er tre aktører på hvert spørsmål, vil det være relevant å snakke om aktørene hver for seg for hvert spørsmål før man går videre til neste del av intervjuguiden.

Om saken.

Kan du fortelle litt om deres arbeid mot plastforsøpling?

- Hva ønsker dere å oppnå med dette arbeidet?
- Hvordan gjennomfører dere arbeidet?
- Hvordan arbeider dere mot forskjellige aktører i samfunnet?
 - Strategier/ måter å nå frem på?
 - Hvem er deres viktigste målgruppe? Hvilke virkemidler tar dere i bruk?
 - Er noen mer villig enn andre til å inngå samarbeid etc.?

WWFs rolle. (for alle 3 aktører)

I hvilken grad og hvordan spiller WWF en rolle i arbeidet med myndighetene, Hurtigruten, og Hold Norge Rent med å redusere plastforurensing?

- Hvordan er forholdet mellom dere og myndighetene, Hurtigruten og Hold Norge Rent (formell/ uformell?).
 - Hvor stort er omfanget av forholdet? (Regelmessighet?).
- Hvordan foregår kommunikasjonen?
- Hva bidrar WWF som er relevant for arbeidet til aktørene?
 - Hva bidrar aktøren med som er relevant for WWFs arbeid med plastforurensing?
- Hva tenker du er aktørens motivasjon til å samhandle med dere?

Konsekvenser av WWFs tilknytting. (for alle 3 aktører)

Er dere fornøyd med samhandlingen med aktøren?

- Fordeler/ ulemper for aktøren (Legitimerende? Kostbart?)

Hva er det viktigste dere får/ har fått ut av samhandlingen? (for alle 3 aktører)

- Er samhandlingen noe dere ønsker å fortsette med? (Hvorfor?).
- Har dere noen planer for fremtiden som økt samarbeid med aktøren?

Har dere og aktørene satt noen felles mål for arbeidet?

- Er det vilkår for samarbeidet som må oppfylles fra deres eller aktørens side?
- Rapporteres fremdrift? (Følges dette opp?).

Til slutt

- Er det noen andre elementer med deres forhold til WWF eller «saken» som du kan fortelle om som vi ikke har nevnt til nå?
- Hvis det er nødvendig, kan jeg i senere tid kontakte deg på epost for oppfølgingsspørsmål?
- Hvem har dere mest kontakt med i arbeidet med myndighetene?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Ikke-statlige organisasjoner i kamp mot plastforurensing. En studie av WWFs arbeid og resultater i plastsaken”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan WWF- Verdens naturfond arbeider og hvilken eventuell innflytelse de har i plastforurensingssaken. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å få innsikt i hvordan WWF arbeider for å redusere plastforurensing og om de har innflytelse på ulike målgrupper i samfunnet som næringsaktører, myndigheter eller enkeltpersoner. Intervjuet er en del av min masteroppgave ved UiO tar sikte på å besvare spørsmålet:

Hvordan arbeider WWF i kampen mot plastforurensing, og har WWF gjennom samarbeid med andre aktører i samfunnet en reell innflytelse over utviklingen mot et miljø som er mindre preget av plastforurensing?

Opplysningene fra intervjuet vil ikke brukes på andre måter.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Oslo er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Min populasjon av informanter har jeg trukket på grunnlag av deres kunnskap om de spesifikke sakene som jeg studerer. Kriteriene mine for utvalg av kandidater er basert på kunnskap om spesifikke kampanjer, policy, og tilknytting til organisasjon. Grunnet kriteriene er det få forespørsler og antallet informanter beregnes til færre enn 8.

Kontaktinformasjonen har jeg hentet fra aktuelle offentlige hjemmesider.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i prosjektet innebærer å stille opp til et intervju. Informasjonen som samles inn er knyttet til miljøtiltak som gjennomføres hos dere. Spørsmålene handler om deres miljøtiltak mot plast, tilknytting til WWF- Verdens miljøorganisasjon, og eventuelle resultater av arbeid med WWF.

Hvis du velger å stille opp til intervju som varer rundt 30-60 minutter. Opplysningene registreres via lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Jeg, Søren Bragdø og min veileder på dette prosjektet; Olav Schram Stokke har tilgang til opplysningene.
- Navn og opplysninger vil bli lagret separat og informant vil anonymiseres i oppgaveteksten for å unngå at informanter kan gjenkjennes. Datamaterialet lagres i en passordbeskyttet mappe på min datamaskin.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 20.12.2019. Etter prosjektet er fullført vil all data bli slettet

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder: Olav Schram Stokke
 - Epost: o.s.stokke@stv.uio.no
 - Telefon: 22845964
- Student: Søren Bragdø
 - Epost: bragdo.soren@gmail.com
 - Telefon: 99293783
- Vårt personvernombud: Maren Magnus Voll
 - personvernombud@uio.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Søren Bragdø

Prosjektansvarlig

(Forsker/veileder)

Olav Schram Stokke

Eventuelt student

Søren Bragdø

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Ikke-statlige organisasjoner i kamp mot plastforurensing. En studie av WWFs arbeid og resultater i plastsaken*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju.
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes. Dette vil kun gjelde dersom informant ønsker å gi informasjon som går ut over intervjuets tiltenkte målsetting, og informant vil informeres og gis mulighet til å reservere bruken.
- at mine personopplysninger lagres etter prosjektslutt, til senest 20.12.2019

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 20.
Desember 2019.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)